

FONTES IURIS

Az Igazságügyi Minisztérium szakmai folyóirata | 3. évfolyam, 2. szám

*„Magára az igazságra pedig nem annyira természet, mint ismeret útján jutunk,
még pedig azon ismeret útján, melyet nekünk a törvény- és jogtudomány szolgáltat.”*

WERBŐCZY ISTVÁN

**152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet
a Kormány tagjainak
feladat- és hatásköréről**

„82. § (1) A miniszter az igazságügyért való felelőssége keretében felel a Kormány igazságügy-politikájának kialakításáért és az alkotmányos szervekkel együttműködve annak végrehajtásáért.”

**Magyarország
Alaptörvénye
R) cikk**

*„(1) Az Alaptörvény
Magyarország
jogrendszerének alapja.”*

Fontes Iuris – az Igazságügyi Minisztérium szakmai folyóirata

Megjelenik negyedévente

Kiadja: Igazságügyi Minisztérium, H-1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 2–4., tel: +36 (1) 795-1000.

Felelős kiadó: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Köves Béla ügyvezető

Főszerkesztő: Dr. Trócsányi László

Főszerkesztő-helyettes: Dr. Molnár Zoltán

Felelős szerkesztő: Dr. Salgó László Péter, peter.laszlo.salgo@im.gov.hu

Olvasószerkesztő: Dr. Pintér Katalin

Szerkesztők: Dr. Bodzási Balázs, Dr. F. Tóth Gábor, Dr. Hajas Barnabás, Dr. Dobrotka-Mayer Annamária, Dr. Nemessányi Zoltán, Dr. Raisz Anikó

ISSN 2416-2159 (Print)

ISSN 2786-4057 (Online)

Tartalom

Bevezető

Miniszteri beköszöntő	3
-----------------------------	---

Interjú

Interjú Vízkelety Mariann igazságügyi kapcsolatokért felelős államtitkár asszonnyal	5
---	---

Kiemelt téma

A Kúria, az Alkotmánybíróság és az Igazságügyi Minisztérium által közösen szervezett, „Alaptörvény – Jogalkotás – Bírói joggyakorlat” című konferenciáján az Igazságügyi Minisztérium kollégái által tartott előadások	
Trócsányi László igazságügyi miniszter bevezető előadása	10
<i>A joggyakorlat-elemzés hatásai a kormányzati jogszabály-előkészítésben</i>	
Salgó László Péter helyettes államtitkár előadása	13
<i>A rágalmazás és a becsületsértés bírói gyakorlatának elemzése a hatóság, a hivatalos személy, a közszereplő politikus és más közszereplő vonatkozásában</i>	
Varga Éva Csilla szakmai főtanácsadó asszony előadása	16
<i>Zárszó helyett – Szakmai elemzések a jogszabályok hatályosulásának vizsgálatára</i>	
Vízkelety Mariann államtitkár asszony előadása	22

Tanulmány

XXXIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia, Állam- és Jogtudományi Szekció első helyezett hallgatóinak rezüméi	24
--	----

Jogértelmezés	41
----------------------------	----

Konferencia-összefoglaló	47
---------------------------------------	----

Hírek, események

Közéleti események	49
Kihirdetett törvények és az Igazságügyi Minisztérium tevékenységét közvetlenül érintő fontosabb egyéb jogszabályok	52

Miniszteri beköszöntő

Miniszteri kinevezésem után nem sokkal, 2014 júliusában az egyik első nyilvános szereplésem a Kúria aulájában, a Bíróságok Napja ünnepi rendezvényén volt. Az általam akkor megfogalmazott elvi alapvetéseket, kitűzött célokat továbbra is érvényesnek tartom. Különösen azt, amit a bírói függetlenségről, a hatalmi ágak elválasztásáról és együttműködéséről, a köztük folytatandó alkotmányos párbeszédéről mondtam. Az igazságügyi tárca vezetőjeként elengedhetetlennek tartottam hangsúlyozni, hogy az ítélezési gyakorlat hatással van a jogfejlődésre, és visszahat a jogalkotó munkájára. Ezért szükséges a *jurisdictio* alapos és intézményesített elemzése.

Ezen eszmeiség jegyében rendeztünk szakmai konferenciát az Alkotmánybíróság és a Kúria elnökével az idei év áprilisában „Alaptörvény – Jogalkotás – Bírói Joggyakorlat” címmel, az Alkotmánybíróság dísztermében. A konferencia – az Alkotmánybíróság belépésével – a 2016 februárjában megkezdett, a joggyakorlat és a jogalkalmazás kölcsönhatását intézmények közötti, szakmai párbeszéd formájában felolvasó rendezvény folytatása – szándékaim szerint hagyományt teremtve ezzel a jogalkotó és a jogalkalmazók szakmai tanácskozásának.

A konferencia alaptémája a bírói és alkotmánybírói joggyakorlat jogalkotásra és egymásra kifejtett hatása volt. Az Alkotmánybíróság, a Kúria, valamint a tárca előadóinak színvonalas, esetenként komoly szakmai polémiákat bemutató értekezései e téma köré szerveződtek. A rendezvény vezérgondolata az egymás iránti szakmai nyitottság szükségességének hangsúlyozása volt. Ez a konferencia tehát nem az intézmények közötti hivatalos együttműködésről szólt elsősorban, hanem egy szakmai dialógusról, amelyben a jogalkotó és a jogalkalmazók szakmai kérdéseket beszéltek meg, nyitottak voltak egymás álláspontjára.

A Kúria elnöke, Darák Péter szemléletesen fogalmazta meg a rendezvény szakmai eszenciáját azzal, hogy rámutatott arra, a módszereket, a nézőpontokat közösen is át kell tekinteni, hogy tanulhassunk egymástól és a saját hibáinkból is. Az Alkotmánybíróság elnöke, Sulyok Tamás pedig kiemelte, hogy hatékony alapjogvédő munka kizárólag sok-

oldalú és egymás hatáskörét tiszteletben tartó párbeszéddel lehetséges. Előadásomban magam is amellett érveltem, hogy a jogalkotás és a jogalkalmazás intézményei „nem légyeres térben” működnek, a jogszabályok aktuális társadalmi kihívásokra reagálnak, az intézmények között pedig nem lehet vasfüggöny. Párbeszédre kell törekedni, mert ez javítja a jogalkotás és jogalkalmazás alkotmányosságát.

A minisztériumban 2014-ben létrehoztuk az Igazságügyi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárságot, melynek – elnevezéséből is adódóan – egyik kiemelt feladata a kapcsolattartás. Az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom erősítése érdekében az elmúlt években szakmai együttműködés alakult ki a bírói, ügyészi szervezet és a jogász hivatásrendek kamaráinak vezetőivel. Ennek keretében az Országos Bírósági Hivatal elnökével, a legfőbb ügyésszel, a Magyar Ügyvédi Kamara és a Magyar Országos Közjegyzői Kamara elnökével folytatott konzultációkat a szakmaiságon alapuló párbeszéd jellemzi.

Az igazságszolgáltatásba vetett közbizalmat csak akkor tudjuk erősíteni, ha ezt a közbizalmat az igazságszolgáltatásban szereplők: bírák, ügyvédek, ügyészek meg is kapják. Bármilyen, a közbeszédre meghatározó befolyást gyakorlók részéről érkező fenyegetés, vagy más, illegitim befolyásolási kísérlet tekintélyüket csorbítja. Ez pedig függetlenségük elleni megengedhetetlen támadásnak minősül.

Az Igazságügyi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság keretein belül az Igazságszolgáltatási Kapcsolatok Főosztályának Szakmai Elemző Osztálya tudományos igényű empirikus kutatásokat folytat, elsősorban a minisztérium feladatkörébe tartozó jogszabályok hatályosulásának szakmai elemzése érdekében. Meggyőződésem, hogy a minisztériumban folytatott műhelymunka eredményei a jogalkotó tájékoztatását segíthetik elő azzal, hogy szakmai támpontokat nyújtanak a tulajdonképpeni jogalkotás számára. A tudományos módszerek alkalmazása az objektivitást, a megalapozottságot erősíti. Az elemzések általában egy-egy kisebb részproblémára, egy-egy jogintézményre fókuszálnak. E tanulmányok segítségével a kodifikátor könnyebben dönthet arról, hogy egyáltalán szükség van-e jogalkotásra egy konkrét probléma

kapcsán, illetve arról, hogy milyen megoldást választ a több lehetséges közül.

Nagy örömmre szolgált, hogy az idei évben Vladár Gábor jogszabály-előkészítő munkássága előtt tisztelegve közreadhattuk a minisztérium munkatársai által készített szakmai elemzéseket tartalmazó kötetet. Meglátásom szerint az elemzések „szellemi nyersanyagként” hozzájárulhatnak a folyamatos szakmai fejlődéshez.

Bízom abban, hogy az igazságszolgáltatás és a jogalkotó közötti szakmai-tudományos együttműködés, párbeszéd a jövőben is folytatódni fog.

Végül, de nem utolsósorban az olvasó figyelmébe ajánlom az Országos Tudományos Diákköri Konferenciára benyújtott dolgozatokat, amelyek az állam- és jogtudományok szinte valamennyi területével foglalkoznak, a tradicionális jogintézmények bemutatásától kezdve, a különböző összehasonlító elemzéseken keresztül, a legújabb – még alig kutatott – problémák analizálásáig. Minden egyes tanulmány címe jelzi szándékuk komolyságát és felelősségtudatukat. A fiatal joghallgatók szakmai törekvései bizakodással töltenek el a jövőt illetően.

Trócsányi László

Interjú Vízkelety Mariann igazságügyi kapcsolatokért felelős államtitkár asszonnyal

„Ahogy államtitkárságunk elnevezése is utal rá, a minisztérium elkötelezett a jogi hivatásrendekkel és a gazdasági élet szereplőivel való kapcsolattartás és együttműködés mellett.”

2015. április elseje óta áll az Igazságügyi Minisztérium Igazságügyi Kapcsolatokért Felelős Államtitkársága élén Vízkelety Mariann, aki korábban ügyvédként, majd bíróként dolgozott, később a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium közigazgatási államtitkára lett, utána pedig a Központi Statisztikai Hivatal elnökhelyettese volt. Az Önre, illetve az Államtitkárságra bízott feladatokból melyeket sikerült megvalósítania az elmúlt két év alatt?

Munkába állásomat követően az egyik első feladatom volt a Szakértői tv. előkészítése. 2016. június 15-én hatályba lépett az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény (továbbiakban Szaktv.), amelynek eredményeként 2016. szeptember 15. napján megalakult egy új, egységes – a korábbi széttagolt területi kamarai rendszert felszámoló – országos szintű Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara. A Minisztérium folyamatosan biztosítja a kamarai szervek működésének törvényességét, többek között a legfontosabb kamarai szabályzatok kialakításának törvényességi ellenőrzésével és azok jóváhagyásával. Az egységes kamara felállítása és a jogszabályi környezet megújítása fontos mérföldkő az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom megerősítésének útján. A Szaktv. nagy hangsúlyt fektet a bürokráciacsökkentésre, az eljárási határidők észszerű mértékű csökkentésére.

Fontos, régóta húzódo restancia volt a PISZT felállítása. Végre kinevezésre került a Pénz- és Tőkepiaci Igazságügyi Szakértői Testület 16 tagja, és ezzel megalakult a testület. Az Egészségügyi Területen Működő Igazságügyi Szakértői Testület mandátuma lejárt, és 37 taggal újabb 5 évre felállt a testület. A Műszaki Igazságügyi Szakértői Testület élére új elnök került kinevezésre.

Végrehajtottuk a 350/2016. (XI. 18.) Korm. rendeletben előírt feladatot, és ezzel létrejött a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ, amely 2017. január 1-jétől kezdte meg működését a Belügyminisztérium fejezetén belüli új költségvetési szervként, a belügyminiszter és az igazságügyi miniszter közös irányításával.

Nagy előrelépésként értékelem, hogy a Céginformációs és Elektronikus Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat (a továbbiakban: Céginformációs Szolgálat) Online Beszámoló Űrlapkitöltő Rendszert bocsátott a gazdasági társaságok rendelkezésére. A rendszer biztosítja, hogy évi szinten mintegy 450 000 társas vállalkozás strukturált, ellenőrzött formában, online tegye közzé a számviteli beszámolóját, amely hozzájárul egyrészt a hitelezők védelméhez, a gazdasági élet tisztaságához, másrészt pedig lehetővé teszi a gazdálkodási adatok feldolgozását, és újrahasznosítását, mind a magán, mind az állami szférában.

2017 júniusában a Céginformációs Szolgálat az Európai Parlament és a Tanács 2012/17/EU irányelve, valamint a Bizottság által kiadott 2015/884 végrehajtási rendelet alapján elsőként csatlakoztatta a magyar közhitelű cégnyilvántartást az Európai Bizottság által működtetett e-Justice portálhoz, amelynek révén lehetőség nyílik arra, hogy a hitelezők határon átnyúlóan megismerjék üzleti partnereik adatait.

Az Államtitkárságunkon belül 2017. január 1-jétől osztálylányá szerveztük a korábban Jogi Szakvizsga és a Szakmai Elemző Munkacsoportot. Ez utóbbi tudományos igényű, empirikus kutatásokat folytat a jogszabályok hatályosulásának érdekében,

mely feladat ellátását a jogalkotásról szóló törvény írja elő Miniszter úr számára. Nagy örömmel szolgált, hogy az idei évben tanulmánykötetet jelentettünk meg az elemzéseinkről Vladár Gábor jogszabály-előkészítő munkássága előtt tisztelegve. A tartalomlemező módszertannal végzett kutatások rávilágítanak a nyilvános jogalkalmazói döntések jelentőségére és a bennük rejlő szakmai tartalékokra.

Bár nem tartozott a szűkebb feladataim közé, mégis kiemelem az Alaptörvény konferenciasorozatát. Az Alaptörvény hatálybalépésének ötödik évfordulójához kapcsolódóan konferenciasorozatra került sor az Igazságügyi Minisztérium szervezésében. A téma ünnepi mivoltához kapcsolódóan a tárca úgy döntött, hogy díszkiadás formájában foglalja össze a konferenciákon elhangzott előadásokat. Ezzel is hozzá kívánt járulni az Igazságügyi Minisztérium a 1710/2014. (XII. 5.) Korm. határozatban foglalt igazságügyi politikai célhoz, mely szerint alkotmányos identitásunk kifejezéséül népszerűsíteni kívánja az Alaptörvény szabály- és értékrendszerét.

Melyek az Államtitkárság aktuális projektjei? Milyen változtatásokat terveznek a jogi szakvizsga rendszerét illetően? Kiket vontak be ebbe a munkába?

2016. június 16-án Miniszter úr kérésére felállt a Jogi Szakvizsga Munkabizottság. A Bizottság vezetője: az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektora, a Munkabizottság tagjai: a Legfőbb Ügyészség főosztályvezető ügyésze; a Kúria elnöke által képviselt bíró; az Országos Bírósági Hivatal elnökhelyettese; a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke és ügyvéd tagja; a Magyar Országos Közjegyzői Kamara elnökhelyettese; a Magyar Jogász Egylet elnöke és az Igazságügyi Jogakadémia főigazgatója.

A Munkabizottság a 2017. június 2-án tartott ülésén megtárgyalta és elfogadta az egyes jogi hivatásrendek jogi szakvizsgára való felkészítési, képzési rendszereit áttekintő előterjesztés tervezetét. A Kormány számára készített tervezet tartalmazza a Munkabizottság megállapításait. A Munkabizottság szükségesnek ítéli az elővizsga újbóli bevezetését, mellyel csökkenne a jogi szakvizsgán számon kérhető, jelenleg szerteágazó joganyag mennyisége, és így nagyobb hangsúlyt kaphatna a gyakorlati képességek felmérése. A Munkabizottság javaslata szerint az egyes hivatásrendek feladata lesz az elővizsga tananyagának összeállítása, az elővizsga lebonyolítása; a bírósági végrehajtói kar jogász végzettségű tagjai, a jogi előadók, a közigazgatásban dolgozó jogászok, továbbá az egyéb, nem hivatásrendek keretében dolgozó jogász végzettségűek elővizsgáját pedig az Igazságügyi Minisztérium fogja megszervezni és lebonyolítani. A Munkabizottság a hivatásrendek által delegált, vezető tisztséget betöltő, valamint a jogtudomány képviselőit magában foglaló tagokból álló, az Igazságügyi Minisztérium szervezeti egysége mellett működő akkreditációs testület létrehozásában állapodott meg. A testület elnevezése: Igazságügyi Akkreditációs Testület, amely jóváhagyja a jogi szakvizsgára összeállított és a számonkérés alapját képező tételsort, továbbá a vizsgakérdéseket és feladatokat, valamint gondoskodik a jogi előadók, valamint

a közigazgatásban dolgozó jogászok jogi szakvizsgára való felkészítésének akkreditálásáról, minőségbiztosításáról.

Az igazságügyi és ügyészségi alkalmazottakról szóló törvény módosítása nyomán 9 milliárd forintos forrásból mintegy 11 ezer dolgozónak emelkedik jelentősen az illetménye, ennek minden bizonnyal örülnek a változás által érintettek.

Az igazságügyi és nem ügyész ügyészségi alkalmazottak jogállását érintő törvények módosításával szerettük volna elérni, hogy az igazságszolgáltatás Alaptörvényben biztosított függetlenségének szem előtt tartásával, a lehető legteljesebb mértékben összhangba kerüljenek az igazságügyi és nem ügyész ügyészségi alkalmazottak (elsősorban illetményeiket érintő) jogai, továbbá kötelezettségei az állami tisztviselőkével.

A bírósági és ügyészségi szervezet működőképességének megőrzése szempontjából kulcsfontosságú a középfokú végzettségű tisztviselők (írnokok, ügykezelők, ügyintézők) megtartása, illetve megfelelő utánpótlása. Az utóbbi időszakban egyre nagyobb mértékű elvándorlást okozott az, hogy mind a versenyszféra, mind az állami szektor egyes területei jelentősen kedvezőbb bérezést tudtak felkínálni.

Az állami tisztviselőkről szóló törvény 2017. január 1-jét követően a járási hivatalok mellett a fővárosi és megyei kormányhivatalokra is kiterjedő hatállyal egy olyan új illetményrendszert vezetett be, amely nem használja az eddig alkalmazott alapilletmény, illetménykiegészítés, illetménypótlék fogalmakat, helyette illetménysávokat határoz meg – minimum és maximum értékekkel – amelyeken belül a munkáltatói jogkör gyakorlója határozza meg az állami tisztviselő illetményét. Az új illetményrendszer miatt a korábbi összhangot biztosító életpálya-különbözet intézménye kiüresedett.

A helyzet megoldása érdekében elengedhetlenné vált a bérek rendezése. A témakör átfogó újraszabályozása során természetesen figyelembe vettük azt, hogy az igazságszolgáltatás, mint önálló hatalmi ág függetlenségét az Alaptörvény is garantálja.

A lehető legmegfelelőbb szabályozás megalkotása érdekében ezért tárcánk folyamatosan egyeztetett a hivatásrendek – Országos Bírósági Hivatal, Legfőbb Ügyészség, Nemzeti Szakértői és Kutató Központ – képviselőivel. Ezért nagy öröm számomra, hogy a közel egyéves, megfeszített, sokszor reménytelennek tűnő munkánk eredményeként az Országgyűlés 2017. június 13-án elfogadta az igazságügyi és ügyészségi alkalmazottak jogállására vonatkozó törvények módosítását célzó javaslatunkat. A módosítás összesen tizenegyezer igazságügyi alkalmazott, köztük bírósági titkárok, alügyészek, fogalmazók és igazságügyi szakértők jövedelmi helyzetét javítja úgy, hogy a kedvezőbb szabályok visszamenőleges hatállyal, 2017. január 1. napjával lépnek életbe. Az illetményrendszer átalakításával járó költségekre az idei költségvetés terhére mintegy 9 milliárd forintos többletforrás áll az igazságügyi szervezetrendszer rendelkezésére. Az új illetményrendszer 2017. szeptember 1-jén lép hatályba, így az érintettek a megemelt illetményt, illetve a visszamenőleges járót

különbözetet várhatóan október-november folyamán fogják megkapni.

Az Áldozatvédelmi Stratégiának melyek a jelentősebb irányvonalai?

Az áldozatvédelmi stratégia irányvonalainak bemutatása előtt szeretném kiemelni, hogy a 378/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 26. § (1) bekezdése alapján az Igazságügyi Minisztérium irányítása alatt álló Igazságügyi Hivatal – az Igazságügyi Minisztériumba történő beolvadással – 2016. december 31. napjával megszűnt. Az Igazságügyi Hivatal feladatai – meghatározott kivételekkel – egy új helyettes államtitkárság keretein belül kerültek telepítésre az Igazságügyi Minisztérium Igazságügyi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárságára. Az igazságügyi módszertani irányításért felelős helyettes államtitkár az Áldozatsegítés, a Jogi Segítségnyújtás, a Pártfogó Felügyelet, a Családi Csődvédelmi Szolgálat és a Kárpótlás szakmai irányítása mellett projektkoordinációs és informatikai feladatokat lát el.

Rátérve az Áldozatvédelmi Stratégia jelentősebb irányvonalaira, a stratégia rövid távú és közép távú célokat fogalmaz meg, amelyek között kiemelt helyet kapott a budapesti Áldozatsegítő Központ létrehozása. Az áldozatsegítés fejlesztésének stratégiai célja az áldozatsegítési szolgáltatásokkal ténylegesen elérhető személyi kör bővítése, valamint az áldozatsegítési szolgáltatások összetételének fejlesztése. A fenti célhoz fűződő kompetencia szakszerű kialakítása az egy évtizede működő intézményrendszeren belüli reformok mellett az érintett állami, civil és egyházi szervezetek jobb koordinációjával válhat elérhetővé. E célokkal összefüggésben szükség van az áldozatsegítés szakmai és társadalmi súlyának, elfogadottságának növelésére, amit szakmai programokkal és képzésekkel, valamint az önkéntességre buzdító mozgósító és figyelemfelhívó médiakampánnyal kívánunk előmozdítani. Kiemelt feladatnak tekintjük a jogszabályi háttér áttekintését, illetve a jóvátételi hozzájárulás intézménye bevezetésének lehetőségét. Fontos szempont továbbá a terrorcselekmények áldozatai vonatkozásában a nemzeti koordinációs mechanizmus, ahogy az érzelmi segítségnyújtás-szolgáltatás kiterjesztése, hatékonyságának növelése is. Kiemelt a nemzeti identitás erősítése és az áldozatsegítés – a határon túli magyar szervezetek támogatásának lehetőségei az áldozatsegítő hálózatok fejlesztésén keresztül.

Mi valósult meg az elképzelésekből 2017. január 1. óta, amikor is a tárca átvette az áldozatvédelem szakmai irányítását?

Az Igazságügyi Minisztérium létrehozta a budapesti Áldozatsegítő Központot a Wesselényi utca 69. szám alatt. Az Áldozatsegítő Központot Miniszter úr 2017. június 21-én nyitja meg. Ezt követően Szombathelyen és Miskolcon is szeretnénk áldozatsegítő központokat kialakítani. A Központ az áldozati jogok magasabb szintű és szélesebb körű érvényesülését segíti elő. Az áldozati jogokat érintő jogszabályi háttér áttekintése folyamatban van, a módosítási javaslatok kidolgozása, előzetes egyeztetések különösen a jóvátételi hozzájárulás jogintézményének bevezetésével kapcsolatban.

Az áldozatsegítő rendszer szereplői, illetve az önkéntesek képzésében való közreműködés az Igazságügyi Szolgálatok Jogakadémiájával történő együttműködés keretében valósul meg. Annak érdekében, hogy az áldozatsegítő szolgáltatások minél szélesebb körben és magasabb szinten legyenek elérhetőek valamennyi érintett számára, kerekasztal-megbeszélésekre került sor az egyházi és civil szervezetekkel. Az Áldozatsegítő Civil Kerekasztal-megbeszélésen a részt vevő civil szervezetek elhatározták, hogy egymással egyeztetve létrehozzák a Civil Stratégiát, amelynek keretében az áldozatsegítéssel kapcsolatosan tananyagot készítenek, és az Áldozatsegítő Központ munkájába bevonják önkénteseiket.

Az Igazságügyi Minisztérium 2016-ban „A jogászképzés színvonalának emelését célzó” programot indított. Ennek keretében kiemelt figyelmet és támogatást kaptak a vidéki egyetemek jogi karai. Milyen feltételekkel indult útjára ez az új jogászösztöndíj-program? Milyen tapasztalatokról tud beszámolni?

Ez az egyik legkedvesebb terület számomra, mely már kézzelfogható eredményeket is fel tud mutatni. A jogászképzés színvonalának emelését célzó programok ugyanis egy összetett rendszer, amely a jogtudományi kutatásoktól, az oktatásfejlesztési programokon át, a tanulmányi tehetséggondozásig támogatást nyújt a magyarországi jogi karok számára. Az Igazságügyi Minisztérium mind a nyolc jogi kar jogtudományi kutatásainak és oktatásfejlesztési elképzeléseinek megvalósítását támogatja. A cél olyan kézzelfogható eredmények elérése, amelyek közvetlenül járulnak hozzá az oktatás színvonalának növekedéséhez, amely növekedés azért is fontos, mert a nemzetközi verseny a felsőoktatásban, azon belül pedig a jogászképzés területén is fokozódik. Kormányzati törekvés, hogy a vidéki egyetemek is megállják helyüket ebben a versenyben, ami nem lehetséges tehetséges és motivált hallgatók nélkül. Elsősorban a Nemzeti Kiválósági Jogászösztöndíj, de a Tanulmányi Jogászösztöndíj is, arra hivatott, hogy a legkiválóbb joghallgatók pusztán anyagi okokból ne szenvedjenek hátrányt.

A Nemzeti Kiválósági Jogászösztöndíj a nem budapesti egyetemeken nappali képzésben részt vevő összes jogászhallgató számára megpályázható ösztöndíj. A juttatást az évfolyamok legkiválóbb hallgatói nyerhetik el tanulmányi eredményük, szakmai munkájuk és egyéb teljesítményük alapján, ami egy félév során (öt hónap) havi 50 ezer Ft összegű ösztöndíjat jelent számukra. Egy félévben összesen 250 fő nyerheti el ezt az ösztöndíjat az öt vidéki jogi karon. Míg a jogászösztöndíj 2016. januári bevezetésekor 317 fő nyújtott be pályázatot, egy évvel később már 399 fő jelentkezett. Fontos kiemelni, hogy ez a támogatási forma elérhető a frissen felvételt nyert joghallgatók számára is, akik a felvételi eredményeik alapján válhatnak ösztöndíjassá. Pozitív visszajelzések érkeznek az egyetemek és a hallgatók oldaláról is. Határozott növekedés tapasztalható a hallgatói aktivitásban, például egyre többen kívánnak szerepet vállalni az OTDK-n, többen jelentkeznek demonstrátornak, illetve a szakmai rendezvényeken is egyre nagyobb számban vesznek részt. A kormányzat a jogászösztöndíjakkal, a doktori iskolák támogatásával, a kutatási

és oktatásfejlesztési tevékenységek finanszírozásával közvetlenül a jogászképzést és a jogtudomány fejlődését, a jogászhiatás védelmét és a jogász identitástudat növelését is kívánja szolgálni.

Az Igazságügyi Minisztérium számos, a jogászhiatásrendek tevékenységét érintő, a jogásztársadalom életébe komoly változást hozó jogszabályt alkotott meg, ilyenek az új eljárási kódexek, az új ügyvédi törvény, vagy az igazságügyi és ügyészségi alkalmazottakról szóló törvény módosítása. Hogy látja, milyen a fogadtatása szakmai körökben az új jogszabályoknak?

A tárcának fontos célkitűzése volt a jogászhiatásrendekre vonatkozó szabályok megújítása. A bírák és az ügyészek jogállására és szervezetére vonatkozó törvényeket követően először, mint említettem, az igazságügyi szakértőkre, most pedig az ügyvédekre vonatkozó új jogszabály született meg. Ez utóbbinál azt is figyelembe kellett vennünk, hogy a jogtanácsosokra vonatkozó szabályozás rendkívül elavult, hiszen ez ideig egy 1983-as, mostanra nagyrészt kiüresedett törvényerejű rendelet szabályozta a tevékenységüket.

Az ügyvédekre vonatkozó új szabályozás előkészítése lehetőséget adott arra, hogy egységesen kerüljenek meghatározásra azok az igazságszolgáltatáshoz közvetlenül kapcsolódó tevékenységek, amelyeket mind ügyvédek, mind pedig jogtanácsosok elláthatnak. Ebbe a körbe két tevékenység tartozik: a jogi képviselő és az okirati ellenjegyzés kérdése. Nemcsak a feladatok azonossága, hanem történeti és költséghatékonysági szempontok is amellet szölkáltak, hogy a már meglévő ügyvédi kamarai rendszerbe kerüljenek be azok a jogtanácsosok, akik a jövőben ezeket a tevékenységeket el akarják látni. E feladatokat tehát a jövőben csak azok a jogtanácsosok végezhetik, akik ügyvédi kamarai taggá válnak, hiszen az ügyvédi kamarai tagság garantálja azokat a feltételeket, amelyek elengedhetetlenek a szükséges szakmai színvonal biztosításához, gondolok itt a közhiteles névjegyzékre, az etikai szabályokra, képzésekre, továbbképzésekre és a kamara felügyeleti tevékenységére. Mindezek alapján az Országgyűlés által 2017. június 13. napján elfogadott törvény – mint arra a címe is utal – nem az ügyvédekre, hanem az ügyvédi tevékenységre vonatkozó szabályokat tartalmazza.

Az új törvény többek között bővíti az ügyvéd által is végezhető tevékenységek körét, pontosítja a titoktartási szabályokat, lépcsőzetesen felemeli a kötelező felelősségbiztosítás minimális összegét, szigorúbb feltételekhez köti a sikerdíj bíróság előtti érvényesíthetőségét. Az új büntetőeljárás törvényhez igazodva módosulnak az ügyvédi kirendelés szabályai is.

Fontos hangsúlyozni, hogy az új törvény egy hosszas előkészítő munka eredménye. Annak érdekében, hogy valódi szakmai konszenzuson alapuló törvényjavaslat szülessen, azon több mint egy évig dolgozott a javaslatot előkészítő munkacsoport. A törvényjavaslat kidolgozására a Magyar Ügyvédi Kamara delegált képviselőinek bevonásával és egyetértésével került sor, és az egyeztetésben részt vett több jogtanácsosi

csoportosulás képviselője is. Így azt mondhatom, hogy szakmai körökben többnyire pozitívan állnak a törvényhez, és bírom benne, hogy az új törvény átmeneti rendelkezései gördülékennyé teszik majd a kamarai jogtanácsosok integrációját is.

Mint igazságügyi kapcsolatokért felelős Államtitkár Asszony milyen kapcsolatot sikerült kialakítania az egyeztetések során a jogászhiatásrendekkel?

Az elmúlt években szoros szakmai együttműködést alakítottunk ki a bírói, ügyészi szervezet és a jogászhiatásrendek kamaráinak vezetőivel. Rendszeresen folytatunk konzultációkat az Országos Bírói Hivatal elnökével, a legfőbb ügyésszel, a Magyar Ügyvédi Kamara és a Magyar Országos Közjegyzői Kamara elnökével, melyeket – meggyőződésem szerint – a szakmaiságon alapuló párbeszéd jellemez. A konzultációk olyan fontos kérdésekben történtek, mint a fiatal jogászok jogi szakvizsgára való felkészítése, a jogi szakvizsga rendszerének megújítása, a már szakvizsgával rendelkező jogászok továbbképzése, valamint a bírák, ügyészek kiválasztásának és értékelésének rendszere.

Az Országos Bírói Tanács (röviden: OBT) ülésén az igazságügyért felelős miniszter tanácskozási joggal vesz részt – én látom el a Miniszter úr ezzel kapcsolatos feladatait. Az OBT testületként látja el a bíróságok központi igazgatásának felügyeletét. Ehhez kapcsolható az összbírói értekezleteken való részvételem is, ugyanis bármely ítéletábla vagy törvényszék összbírói értekezlete kezdeményezheti az OBT feladatkörébe tartozó kérdésnek az OBT napirendjére vételét, és az OBT általi megtárgyalását. Az ítéletáblák, illetve a törvényszékek elnökei által összehívott összbírói értekezletek rendszeres részvevője vagyok. Ezeken az értekezleteken lehetőségem van arra, hogy direkt módon tájékozódhassak a bíróságok működéséről, ügyforgalmi adatairól és gazdálkodási helyzetéről. Ezeken túlmenően összefoglaló képet kaphatok a bíróságok hatékony és időszerű működtetése érdekében, a soron következő naptári évre kítűzött célokról és azok megvalósítását szolgáló igazgatási intézkedésekről. Az igazságszolgáltatás működéséről való információszerzés ugyanis elengedhetetlen az igazságszolgáltatással összefüggő kormányzati feladatok ellátásához.

Mindezekon túlmenően, ahogy Államtitkárságunk elnevezése is utal rá, a minisztérium elkötelezett a jogi hivatásrendekkel és a gazdasági élet szereplőivel való kapcsolattartás és együttműködés mellett, ezért igyekszünk bevonni a hivatásrendek képviselőit a rájuk vonatkozó szabályok kidolgozásába. Ahogy már említettem, így történt ez az ügyvédi tevékenységről szóló új törvény előkészítése során is, ahol rendkívül szoros volt az együttműködés a Magyar Ügyvédi Kamara képviselőivel, és igyekeztünk bevonni az egyeztetésbe a jogtanácsosok képviselőit is.

Az igazságügyi és nem ügyész ügyészségi alkalmazottak jogállását érintő törvények módosítása kapcsán is kifejezetten szakmai alapokon nyugvó eszmecsere folytattunk a hivatásrendek képviselőivel. Ennek eredményeként számos, az eredeti célkitűzéseknek megfelelő, ugyanakkor a módosítások

gyakorlati alkalmazását érdemben elősegítő javaslatot építetünk be a módosító csomagba.

Két sikeres konferenciát is szerveztünk – az elmúlt évben a Kúrián, az idei évben pedig az Alkotmánybíróságon – a joggyakorlat és a jogalkalmazás kölcsönhatását bemutatva, erősítendő az intézmények közötti szakmai párbeszédet.

Reggel 9 óra, és hamarosan már be is fejezzük az interjút Államtitkár Asszonnyal. Mennyi mindennek kell még beleférnie a mai napba, és egyébként Államtitkár Asszony mindennapjaiba?

Ma is, mint mindig, reggel korán érkezem a minisztériumba. Számba veszem az aznapi feladatokat, készülök a megbeszélésekre, értekezletekre és az interjúra is.

Ma egy kicsit mozgalmas napom van, mert a közeljövőben kerül átadásra az Áldozatsegítő Központ, s rengeteg megbeszélés, egyeztetés van még hátra. Találkozni fogok a témáért felelős helyettes államtitkárrel, a kabinetmunkatársakkal, a Fővárosi Kormányhivatal illetékes főosztályvezetőjével. Megbeszélést folytatok a Belügyminisztérium államtitkárával,

aki szívén viseli az ügyet, és támogat minket a Központ biztonsági rendszerének kialakításában.

Utána talán eljutok a Magyar Művészeti Akadémia ülésére is, mivel én vagyok a Társadalmi Tanácsadó Testület elnöke. Ezt követően Kecskemétre megyek a Hungarikum Bizottság ülésére, majd este a Széll Kálmán Alapítvány rendezvényén veszek részt.

Államtitkár Asszony tevékenykedett bíróként, ügyvédként is, és hosszú éveket töltött el a közsféra élvonalában. Példaértékű, hogy egy ilyen nagy ívű karriert nőként, ráadásul háromgyermekes édesanyaként tudott végigcsinálni, hogyan sikerült?

Röviden tudok erre válaszolni: a család. A jó, támogató családi háttér átsegített minden nehézségen. Hálás vagyok a drága szüleimnek, akik már sajnos nincsenek velünk és a férjemnek, aki mindig, mindenben támogatott és biztos hátteret teremtett a munkámhoz.

Az interjút készítette: Dobrotka-Mayer Annamária
Budapest, 2017. június 20.

A Kúria, az Alkotmánybíróság és az Igazságügyi Minisztérium által közösen szervezett, „Alaptörvény – Jogalkotás – Bírói joggyakorlat” című konferenciáján az Igazságügyi Minisztérium kollégái által tartott előadások

Helyszín: az Alkotmánybíróság díszterme
2017. április 10.

Trócsányi László igazságügyi miniszter bevezető előadása

Tisztelt Elnök Urak! Tisztelt Államtitkár Asszony!
Kedves Kollégák!

Amicitia magis elucet inter aequales. A barátság főleg az egyenlő felek közt tűnik ki – mondta Cicero. Meggyőződésem, hogy egy olyan szakmai konferencián köszönhetem Önöket, amely ebben a szellemben biztosít teret a szakmai együttműködésnek *a magyar jogrendszer alkotmányosságát szavatoló három központi szereplő* – az Alkotmánybíróság, a Kúria és az Igazságügyi Minisztérium – között. Külön köszönöm az Alkotmánybíróság elnökének, hogy helyszínt biztosított konferenciánknak. A rendezvény programját áttekintve biztos vagyok benne, hogy a résztvevők hasznos tapasztalatokkal gazdagodhatnak az alkotmányos intézmények működéséről, a jogalkotás és jogalkalmazás dilemmáiról, azok feloldásának lehetséges módjairól és általában az alkotmányos párbeszéd mibenlétéről. Bevezető előadásomban én ez utóbbi diskurzus kapcsán szeretnék néhány gondolatot megosztani különös tekintettel arra, hogy jogászai hitvallásom a 2014-es miniszteri megbízatásom óta az alkotmányos dialógus. *Tévedés lenne azt feltételezni, hogy az alkotmányos intézmények légi üres térben létezhetnek.* A jogszabályok egy adott társadalom aktuális problémáira, kihívásaira reagálnak vagy proaktívan mozdítják elő bizonyos életviszonyok alakulását. Ebben a társadalmi közegben kell munkálkodniuk mindazoknak a szervezeteknek, amelyek értelmezik az Alaptörvényt, illetve a jogszabályok alkalmazása vagy értelmezése révén érvényre juttatják

az alkotmányosság alapkövetelményeit. Az intézmények közötti *tényleges interakció, az alkotmányos párbeszéd* ezen szempontok összehangolását mozdíthatja elő. Közelebb hozza egymáshoz a jogalkotás és a jogalkalmazás szereplőit, egyúttal *előmozdítja a jogrendszer alkotmányosságát az írott és a gyakorlatban érvényesülő jog szintjén egyaránt.*

Hogy egy aktuális hasonlattal szemléltessem: a jogrendszer (jogalkotás és jogalkalmazás) alkotmányosságának biztosításában részt vevő szervek között *nem „vasfüggöny” húzódik, hanem egy „schengeni övezetet” alkotnak:* közös célok, közös értékek mentén, de egymás szuverenitását tiszteletben tartva működnek együtt.

1. A JOGALKOTÁS ALKOTMÁNYOSSÁGA ÉS A JOGSZABÁLYOK INDOKOLÁSA

Az Igazságügyi Minisztérium, a Kúria és az Alkotmánybíróság *a jogszabályok különböző létszakaszaihoz kapcsolódóan* működnek közre az Alaptörvényben foglalt jogok, célok, értékek érvényesítésében.

A Kormány statútuma alapján *a végrehajtó hatalom szempontjából az Igazságügyi Minisztérium felel a jogszabályok alkotmányosságáért, az alapvető jogok védelmének és a nemzetközi joggal összefüggő követelményeknek az érvényre juttatásáért, valamint a jogrendszer koherenciájáért.* Ennek részeként

véleményezi a jogszabálytervezeteket, a jogalkotásról szóló törvény szerint pedig a jogszabály előkészítéséért felelős miniszter a törvény és a kormányrendelet tervezetét az igazságügyért felelős miniszterrel egyetértésben terjeszti a Kormány elé. Önkritikusan el kell azonban ismernem, hogy az igazságügyi tárca nincs könnyű helyzetben, ugyanis az egyeztetésre előírt határidők nem mindig kerülnek betartásra vagy a politikai megfontolások a jogi aspektusok fölé kerekedhetnek. Mégis az igazságügyi tárca szerepe a jogalkotás menetében meghatározó. A miniszterelnök gyakran említi is a kormányüléseken, hogy két tárcának van vétőjoga a kormányülésen, az egyik a Pénzügyminisztérium, mely szerv a költségvetési kihatások alapján hozza meg véleményét, a másik az Igazságügyi Minisztérium, mely az alkotmányosság alapján jogosult ellenvéleményt megfogalmazni.

Ennek alapján az előkészítés és elfogadása folyamatában létrejön az a jogszabály, amely a jogalkotó legjobb meggyőződése szerint alkalmas az elérni kívánt hatás kiváltására, az Alaptörvény, a nemzetközi jog és uniós kötelezettségek által meghatározott kereteken belül.

A megalkotott jogszabály hatálybalépését követően, a jogalkalmazás során táru fel annak társadalmi viszonyokra, gazdasági helyzetre, joggyakorlatra kifejtett hatása. Az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Vagyis, a bíróságok a mindennapi jogalkalmazás során feltárják a megalkotott jogszabály alkotmányos normatartalmát. Itt meg szeretném említeni a törvények indokolásának problematikáját.

Mire szolgál a miniszteri indokolás?

A jogalkotással kapcsolatos eljárási követelmények a magyar szabályozásban *indokolási kötelezettséget*, illetve ezen indokolások nyilvánosságát írják elő a jogszabály-előkészítő, illetve a jogalkotó részére.

A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) 18. §-a értelmében valamennyi jogszabálytervezethez (ideértve az Alaptörvényt és annak módosítását is) a jogszabály előkészítője indokolást csatol. Az indokolásban a jogszabály előkészítője:

- a) bemutatja azokat a társadalmi, gazdasági, szakmai okokat és célokat, amelyek a javasolt szabályozást szükségessé teszik,
- b) ismerteti a jogi szabályozás várható hatásait,
- c) tájékoztatást ad a javasolt szabályozás és az európai uniós jogból eredő kötelezettségek összhangjáról, valamint
- d) tájékoztatást ad a Jat.-ból vagy más jogszabályból következő egyeztetési kötelezettség teljesítéséről.

Ma, amikor a kormányülésen sokat beszélünk a törvény indokolásának szerepéről azt is minden alkalommal rögzítjük, hogy:

- a) az indokolás legfeljebb *tájékoztató jellegű* lehet, és *nem rendelkezhet jogi kötelező erővel vagy kötelező tartalommal*,

- b) az *indokolás semmiképpen sem ronthatja le a normaszöveg elsőbbségét*,
- c) az indokolások nyilvánosságát *nem lehet biztosítani hivatalos lapban*.

Ugyanakkor az is megállapítható, hogy az indokolások (bíróági) jogalkalmazásban való szerepét az Alaptörvény garantálja. Az Alaptörvény 28. cikke értelmében a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét azok céljával összhangban értelmezik: a teleologikus jogértelmezés során a bíróságok elsősorban a jogszabályok előkészítői által kiadott indokolásokra támaszkodnak.

Az indokolások szerepét illetően az Igazságügyi Minisztériumon belül összehasonlító jogi kutatásokat végeztünk, így engedjék meg, hogy néhány példát említsek.

Németországban (kisebb módosításokkal) a Savigny-féle értelmezési metódusokat használják, és a történeti, illetve a jogalkotó célja szerinti, teleologikus értelmezés esetén is figyelemmel kell lenni a törvény létrejöttének körülményeire, ideértve a parlamenti tárgyalás, szavazás eseményeit is, és az előterjesztői szándéokra, amelyek egyik és legfontosabb forrása a törvények indokolása. (Az értelmezés korlátaira nézve a bírói, alkotmánybíróági gyakorlat kidolgozott néhány alapvető szintű szabályt is, így pl. az „analógia tilalmát” vagy a „normaszöveg értelmezésbeli elsőbbségének elvét”, ezzel együtt is érvényesül a gyakorlatban az indokolások segítségül hívása értelmezési nehézségek esetén.)

Az indokolások mint „értelmezési segédletek” Hollandiában is fontos szerephez jutnak a jogalkalmazás terén (az interneten elérhető bíróági ítéletekben megtalálhatók az erre való hivatkozások). Az indokolásoknak egyébként a törvényhozás mindkét házában jut szerep, elsődlegesen mégis az alsóházi vita részét képezi leginkább, hiszen a Szenátus már csak a Képviselőház által hozzá felterjesztett törvényjavaslat elfogadásáról vagy elutasításáról dönthet (módosításáról pl. már nem, és a politikai vita – lásd: az előterjesztés célja, hatásai, következményei – színtere az alsóház).

Nagy-Britanniában 1999-ben vezették be, hogy az adott törvényjavaslat előkészítéséért felelős minisztérium minden törvényhez – kivéve egyes költségvetési törvényeket – magyarázó jegyzeteket (explanatory notes) köteles készíteni, amelyek segítik a jogban járatlan állampolgárokat az anyag értelmezésében. A szövegezéssel szembeni egyik fő követelmény ezért, hogy egyszerűbb, közérthetőbb legyen, mint a normaszöveg (és nevének megfelelően sokszor nagyon részletes, lábjegyzetekkel és szakirodalmi hivatkozásokkal tarkított). A magyarázó jegyzeteket általában már a törvényjavaslat készítésével egyidejűleg megírják, és általában a törvényekkel együtt nyomtatásban is megjelenik. A magyarázó jegyzeteket a tartományi (Észak-Írország, Wales, Skócia) törvényhozási anyagoknál is alkalmazzák.

2. A KODIFIKÁCIÓS JOGALKOTÁS SAJÁTOSSÁGAI

Az elmúlt pár év nagy eredményének tartom a jogalkotás terén a 4 nagy eljárási kódex – a 2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról, a 2017. évi I. törvény a közigazgatási perrendtartásról, a 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról és a 2017. évi XC. törvény a büntető-eljárásról – és a nemzetközi magánjogi törvény előkészítését. A kódexek olyan sajátos jogszabályok, amelyek egy nagyobb jogterületnek, egy jogágnak, vagy annak egy részének az általános szabályait és elveit foglalják szisztematikus rendben. A kódexek megalkotása a jog strukturálásának különleges formája, minőségi megnyilvánulása. Ezen jellemzőkre tekintettel személyes megjegyzésem, hogy *a kódex-jogalkotásban elengedhetetlen a kiterjedt szakmai előkészítés, a jogászai hivatásrendek széles körű bevonása*. Az említett kodifikációs folyamatok során, a munkacsoportokban ezért nagy számban vettek részt a tudományos élet képviselői, bírók, ügyészek egyaránt.

Az egyetemi oktatók, kutatók a jogtudomány eredményei, a komparatiztika tapasztalatai vagy éppen a dogmatikai ismeretek integrálása révén szilárd elméleti alapot szolgáltathatnak munkánkhoz. A bírók és ügyészek – az Alaptörvényből eredő, jogállásukra és ítélkező tevékenységükre vonatkozó függetlenség veszélyeztetése nélkül – jogalkalmazói tapasztalataik révén a jövőben megszülető jogszabályok gyakorlati alkalmazhatóságához járulhatnak hozzá.

Így a kiemelt társadalmi, politikai és szakmai figyelemmel kísért kodifikációs folyamatok eredményeként *alkotmányos*, a célok elérésére *alkalmas* és a gyakorlatban jól *alkalmazható* keretrendszer jött, jöhet létre.

3. A JOGGYAKORLAT ELEMZÉSE

Ahhoz, hogy a jogszabályok valóban leképezhessék a jogi és társadalmi realitást, komplex joggyakorlat-elemzésre van szükség. Ennek mentén tárhatók fel az esetleges értelmezési nehézségek, újonnan létrejött szabályozási szükségletek, a hatékonyabb szabályozás lehetőségei. Az Igazságügyi Minisztérium, az Alkotmánybíróság és a rendes bíróságok gyakorlata kapcsán *komplex joggyakorlat-elemzési tevékenységet folytat*. Utóbbinak az eredményei nemrég tanulmánykötetben is megjelentek.

De a joggyakorlat nyomon követése nemcsak elméleti, tudományos igényű tevékenység; komoly gyakorlati relevanciával is bírhat. A *devizahiteles ügyek példáján* láthattuk, hogy *a bíróságok a jogalkalmazás egységét szolgáló jogegységi határozatokban kijelölték az irányt* a polgári jogi alapelvek alkalmazhatóságával kapcsolatban. A társadalmi szintű probléma kezeléséhez – az ügyek tömegességére és elhúzódó jellegére tekintettel – azonban szükség volt a jogalkotó közreműködésére is.

A kialakult *bírói gyakorlat törvényi szintre emelése, és melék hatékony eljárási mechanizmusok megalkotása* a bíróságok jogegységesítő tevékenységével együtt tette lehetővé egy

tömegesen előforduló, *az átlagemberek egzisztenciáját alapjaiban érintő társadalmi probléma megoldását*.

A joggyakorlattal kapcsolatos elemző munkánk *másik iránya az Alkotmánybíróság tevékenységének nyomon követése*. Ez nemcsak az alkotmányjogi véleményezés, a megalkotandó jogszabályok alkotmányosságának biztosítása során jut szerephez, hanem akkor is, ha az Igazságügyi Minisztérium egy jogszabály védelmében lép fel. Ez pedig átvezet az alkotmányos párbeszédet szemléltető harmadik példámhoz.

4. AZ AMICUS CURIAE

A jogalkotás és az Alkotmánybíróság viszonyában nagyon fontosnak tartom, hogy azt Alkotmánybíróságról szóló törvény biztosítja a lehetőséget a minisztériumi szóhasználatban *amicus curiae*-nek nevezett dokumentumok benyújtására. Ezáltal, bár az Alkotmánybíróság eljárása per definitionem nem kontradiktórium – hiszen egy jogszabály az eljárás tárgya – *a jogszabály és annak megalkotója is meghallgatást nyerhet*. Audiatur et altera pars.

Az eddigiekben akkor éltünk ezzel a lehetőséggel, ha egy adott életviszony vagy jogi problémakör *átfogó, koncepcionális újraszabályozása* került a testület elé, ha az indítvány *az alapvető jogok védelme, valamint a jogállamiság elvéből levezethető követelmények* (pl. jogbiztonság, visszaható hatály tilalma) érvényesítése szempontjából vetett fel különösen érzékeny kérdéseket, vagy ha olyan *új jogi problémát* vetett fel, amellyel kapcsolatban az indítvány benyújtásakor megítélésünk szerint nem állt rendelkezésre egyértelmű gyakorlat. Az *amicus curiae*-ben a jogszabály megalkotója, illetve a törvény kezdeményezője jellemzően *alkotmányossági érveit*, a jogszabály megalkotásának szükségességét, a figyelembe vett szempontokat, az indítványt és annak érvrendszerével kapcsolatos *véleményét* fejt ki.

Azt természetesen *ne várjuk, hogy a jogszabály megalkotója, előkészítője* – még ha az indítványozó álláspontját, az utólag felmerülő szempontokat mérlegelve fel is ismeri valamely, a jogszabállyal kapcsolatos problémáit – *maga is a jogszabály megsemmisítése oldalára álljon*. A jogalkotó azért alkotta meg, fogadta el a normát, mert az adott szabályt tartotta a legalkalmasabbnak egy adott társadalmi-gazdasági viszony rendezésére, probléma megoldására. Ezzel a proaktív személettel alapvetően az egyeztethető össze, ha az erre jogosult, *valamely probléma esetén a jogszabály módosítását – és nem megsemmisítését – kezdeményezi*.

Az *amicus curiae* – viszonylagos műfaji kötetlensége miatt – alkalmas arra, hogy a jogalkotó szélesebb kontextusban (gazdasági, észszerűségi, szociológiai megfontolásokkal kiegészítve) *ismertesse az adott szabály megalkotásának körülményeit és érvényesülésének tapasztalatait*. Ezáltal az állampolgárok és a jogalkalmazó szervek is jobban megismerhetik és megérthetik a szabályozás jogpolitikai összefüggéseit, ami hozzájárulhat *a jogrendszerbe vetett bizalom fenntartásához*. Ez igaz akkor is, ha a jogszabály előterjesztője meg van győződve a szabályozás alkotmányosságáról, és akkor is,

ha az indítvány nyomán maga is szükségesnek tartja, hogy azt az Alkotmánybíróság megvizsgálja. *A végső döntés pedig egyértelműen az Alkotmánybíróságé.*

Az Alaptörvény – a Nemzeti Hitvallás megfogalmazására figyelemmel – a jogrendszer olyan élő kerete, amely a közösen alakított jövőbe vetett bizalom alapjára épül.

Az alkotmányosság biztosítása érdekében folytatott, törvényes, egymás hatásköreinek és döntési autonómiájának tisztelet-

ben tartására épülő együttműködés és párbeszéd ennek megteremtéséhez járul hozzá. Reményeim szerint, a maihoz hasonló szakmai programok a jövőben is elősegíthetik tapasztalataink megosztását és azokból előremutató következtetések levonását *a jogrendszer fejlesztése érdekében.*

Az érdekes és értékes szakmai munkához sok sikert kívánok!

Köszönöm a figyelmet!

A joggyakorlat-elemzés hatásai a kormányzati jogszabály-előkészítésben

Salgó László Péter helyettes államtitkár előadása

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Alkotmánybíró Hölgyek és Urak! Tisztelt Kollégák!

Az előttem szólókhöz csatlakozva röviden be szeretném mutatni, hogy az Igazságügyi Minisztériumban a jogszabály-előkészítés során miként jelennek meg a bíróságok, illetve az Alkotmánybíróság határozatai, miként tudjuk a bírósági döntéseket, a joggyakorlat-elemző csoportok működését, az alkotmánybírói eljárásokat és döntéseket becsatornázni a jogszabály-előkészítésbe.

Az Igazságügyi Minisztériumnak kétféle típusú feladata van a kormányzati jogszabály-előkészítés során, egyrészt ellátja a minisztérium jogszabály-előkészítési feladatkörébe tartozó jogszabályok kodifikációját, másrészt más tárcahoz tartozó jogszabálytervezetek véleményezését.

Először a jogszabály-veleményezésről beszélnék röviden, majd a saját jogú kodifikációról részletesebben.

Amennyiben az Igazságügyi Minisztérium más tárca által előkészített jogszabálytervezetet kap meg véleményezésre, nincs könnyű helyzetben, hiszen a tárca saját szakpolitikai indokai alapján készítik elő a jogszabálytervezeteket. Ezek a szakpolitikai indokok az Igazságügyi Minisztérium számára általában nem ismertek, azokra legfeljebb a normaszöveghez megküldött előterjesztésből és az indokolásból következtethetünk.

Ugyanakkor az igazságügyi miniszter a kormány azon tagja, aki – többek között – felel a jogszabályok alkotmányosságáért, illetve koherenciájáért, ezért is a jogalkotásról szóló törvény alapján társelőterjesztő minden törvény-, illetve kormányrendelet-tervezet esetében, amit a Kormány megtárgyal, továbbá miniszteri rendelet – főszabály szerint – nem hirdethető addig, amíg a tervezettel az igazságügyi miniszter nem ért egyet alkotmányossági és uniós jogi szempontból. Ezek alapján, amikor egy

jogszabálytervezetet kapunk véleményezésre, ezen szempontokat kell érvényesítenünk; e szempontokból kell vizsgálni a jogszabálytervezeteket a rendelkezésre álló időben (amely határidő nem mindig felel meg a kormány ügyrendjének).

A fentiekből következően az Igazságügyi Minisztériumban központi szerepet tölt be a jogszabály-veleményezési feladatok ellátása során az alapvető alkotmányossági és uniós jogi kérdések vizsgálata. Az alkotmánybírói, ombudsmani eljárások kapcsán kifejlesztettünk egy olyan informatikai rendszert, melynek keretében folyamatosan figyelemmel kísérjük az alkotmánybírói döntéseit, illetve az ombudsman ajánlásait. Amikor a véleményezésre megküldött tervezet az Alkotmánybíróság döntését, vagy az alapvető jogok biztosának ajánlását érinti, vagy olyan jogszabályt módosít, ami az előbbiekkel összefüggésben van, megvizsgáljuk, hogy a módosítás megvalósítja-e az előírt, illetve javasolt változtatást, és amennyiben erre nem kerül sor, felhívjuk az előkészítő minisztérium figyelmét a határozatra, illetve az ajánlásra.

Az Igazságügyi Minisztériumnak a kormányzati jogszabály-előkészítésben betöltött másik tevékenysége – ami a mai konferencia szempontjából sokkal hangsúlyosabb feladat – a saját jogú kodifikáció, amely során kérdés, hogy hogyan tudjuk becsatornázni az Országos Bírósági Hivatal, a Kúria joggyakorlatát, illetve az Alkotmánybíróság döntéseit a minisztériumi jogszabály-előkészítésbe.

Amikor az Igazságügyi Minisztérium jogszabályt készít elő, akkor a fenti szervektől beérkező „inputokat” két esetre lehet csoportosítani: az első, amikor az alkotmányos szervektől származó kezdeményezés a jogszabálytervezet kiváltó oka. Számos ilyen esetre volt már példa, készült úgy is jogszabálytervezet, hogy közvetlenül a bíróságoktól (pontosabban az Országos Bírósági Hivaltól) érkezik olyan megkeresés, amelyben jogszabály-módosítási javaslatot fogalmaz

meg, amelyre normaszövegszerű javaslatot is küldenek. Erre példaként hozható fel az az eset, amikor az ítéletablák illetékességi területeit kellett módosítani, ugyanis felmerült az, hogy bizonyos ítéletablák területén túlzottan elhúzódnak az eljárások, míg más ítéletablák ugyanazon ügýtípusba tartozó ügyeket rövidebb idő alatt tárgyalják meg. Figyelemmel arra, hogy e tárgykört törvény szabályozza, az Országos Bírósági Hivatal jogszabály-módosítási javaslattal fordult az Igazságügyi Minisztérium felé. Ezt követően került sor az ítéletablái illetékességi területek módosítására a minisztérium által előterjesztett törvényjavaslatban.

Másik eset, amikor nem konkrét jogszabály-módosítási kezdeményezést kapunk, hanem „inputokat”, vagyis a gyakorlati tapasztalatok csatornázódnak be. Ilyen, például amikor a kúriai joggyakorlat-elemző csoportok megállapításának hatására történik egy-egy jogszabály-módosítás. A joggyakorlat-elemző csoportok működése nagyon fontos az Igazságügyi Minisztérium szempontjából, hiszen a minisztériumban is működik egy joggyakorlat-elemző részleg, de az a minisztérium erőforrásainak korlátozottsága miatt nem képes az egész bírósági joggyakorlatot vizsgálni, hanem – amint arra majd a későbbiekben kitérek – csak egy-egy konkrét kérdéshez kapcsolódóan folytatunk kutatásokat.

Amiatt is fontosak a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjai, mert a tevékenységük gyakran olyan területeket ölelnek fel, amelyekre az Igazságügyi Minisztériumnak nincsen rálátása. Ugyanis az Igazságügyi Minisztérium esetén különbséget kell tennünk az egyes kodifikációs hatáskörbe tartozó területek között: vannak olyan területek, mint például az igazságügyi szakértők vagy a végrehajtók, akiknek a szakmai irányítása is a minisztériumhoz tartozik, vagyis működésükről, a bírósági joggyakorlatról közvetlen információval rendelkezünk. Ettől meg kell különböztetni azokat a jogi területeket, amelyeknek csak a kodifikációja van a tárcánál, így például amikor választási ügyeket vizsgálunk, azokra az Igazságügyi Minisztériumnak nincsen közvetlen rálátása; ugyanígy említhetném a közérdekű adatokkal kapcsolatos eljárásokat is. Ezekben az esetekben a kormányzattól önálló, autonóm államigazgatási szervek a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, illetve a Nemzeti Választási Iroda rendelkeznek gyakorlati információkkal, így amikor az Igazságügyi Minisztérium e területeken jogszabály-módosítást kezdeményez, akkor az autonóm államigazgatási szervekkel, illetve a bíróságokkal szoros együttműködésben dolgozik.

A fentiek mellett további hasznos együttműködések is megvalósulnak a minisztérium és a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjai között, még akkor is, amikor a joggyakorlat-elemző csoport tevékenysége látszólag nem érinti az Igazságügyi Minisztérium kodifikációs feladatait. Erre példaként a szabálysértési ügyeket vizsgáló joggyakorlat-elemző csoport tevékenységét említeném: a szabálysértési törvényt 2015-ben módosította az Országgyűlés, azonban kérdéses volt, hogy a módosítás átvezethető-e, ugyanis egy szövegcsere módosítás történt volna, ahol a módosítandó szövegrészben egy „e” betű lemaradt a módosítandó szöveg szövegéből. Érdekes helyzet állt elő, mert az Országgyűlés az „e” betű nélkül

elfogadta a módosítást. Az eredeti módosítandó szöveg a „közlése helyén” szövegrész lett volna, viszont a módosító jogszabályban „közlés” szövegrész szerepelt a szövegcsereben. Már az is kérdéses volt, hogy az egyes jogtárszolgáltatók hogyan viszonyulnak ehhez a kérdéshez, hiszen a jogalkalmazók az elektronikus jogtárakat használják, és csak nagyon ritkán fordulnak ahhoz, hogy mi volt a tényleges tartalma a jogszabályoknak az országgyűlési tárgyalás során. A módosítás alkalmazhatósága körüli bizonytalanság nagy problémát okozott mind a bírósági, mind a hatósági jogalkalmazásban. A legnagyobb jogtárszolgáltató átvezette a módosítást, így akik azt használták, mint hatályos jogszabályt látták a módosítást, ugyanakkor egy másik jogtárszolgáltató nem vezette át. Többek között e módosítás hatályosságára is kitért a bírósági joggyakorlat-elemző csoport munkája, és a joggyakorlat-elemző csoport munkája nyomán az Igazságügyi Minisztérium, illetve a Belügyminisztérium – aki a szabálysértési törvény kodifikációjáért kormányzati szinten felelős – láthatta azt, hogy a konkrét át nem vezethetőség olyan – a jogbiztonsággal összefüggő – kérdéseket vetett fel, amelyek orvoslása érdekében mindenképpen hozzá kellett nyúlni a jogszabályhoz. Ez a példa is mutatja, hogy a bírósági és hatósági visszajelzések nélkül lehet, hogy erre a súlyos problémára nem került volna olyan súllyal fény, hogy a jogalkotó a szabályozás módosítása mellett döntött. Ebből is látható a bírósági joggyakorlat-elemzés fontossága a minisztériumi munka szempontjából is.

Ugyanígy kiemelendők munkánk során az alkotmánybírósági döntésekkel, illetve az alkotmánybírósági megkeresésekkel kapcsolatos feladatok. Számos esetben került sor már arra, hogy az Alkotmánybíróság egy konkrét ügy kapcsán megkereséssel fordult az Igazságügyi Minisztériumhoz, ezt bevett gyakorlatnak is tekinthetjük. A megkeresésben általában olyan kérdéseket tett fel az előadó alkotmánybíró, amelyek vagy az Igazságügyi Minisztérium által előkészített jogszabálytervezeteket érintik, vagy nem a tárca által előkészített jogszabályok általános alkotmányjogi megközelítésekre kérdez rá. A megkeresésekben megfogalmazott kérdések, illetve az ügyben folytatott jogalkalmazói gyakorlat nem egy esetben arra mutatott rá, hogy egy jogszabály esetén többféle értelmezés lehetséges. Ilyen esetben az Igazságügyi Minisztériumnak meg kell vizsgálnia, hogy szükséges-e azt a jogszabályt módosítani; amennyiben a vizsgálat azt mutatja ki, hogy indokolt, akkor elő kell készíteni a jogszabály-változtatási javaslatot.

Hasonlóan az Alkotmánybírósághoz, meg kell említeni az alapvető jogok biztosának az eljárásait is, hiszen az ő megkeresései is sok esetben eltérő értelmezési lehetőségekre mutatnak a jogszabály alkalmazása során. Itt is többször előfordult, hogy jogszabály-módosítási javaslatokkal éltünk a vizsgálatok lefolytatása után.

A fentiek alapján elmondható, hogy az Igazságügyi Minisztérium nyitott arra, hogy bírósági döntések, jogegységi döntések vagy alkotmánybírósági döntések miatt jogszabály-módosítási javaslatot fogalmazzon meg (eddig nem tettem, de nem hagyhatom ki a példák közül a devizás ügyeket). Sőt, az alkotmánybírósági döntések kapcsán még az is elő szokott fordulni,

hogy nem az Igazságügyi Minisztérium kodifikációs feladatkörébe tartozó jogszabályok módosítására kéri fel a Kormány az igazságügyi minisztert, így például az egyháztörvény módosítása, vagy a családi adókedvezménynek az élettársakra történő kiterjesztése.

Mint láthatjuk, az Igazságügyi Minisztérium többször tett javaslatot jogszabály-módosításra, de az is előfordul, hogy az alkotmányos szervektől származó kötelezettségünknek, javaslatoknak a döntéshozó szervek döntése nyomán nem tudunk eleget tenni, mint például a 2015-ben az egyháztörvény-módosítás esetében, amely a szükséges kétharmados parlamenti támogatás hiányában nem került elfogadásra.

A fent bemutatott esetköröktől el kell különítenünk egy másik egyeztetési típust, amikor az Igazságügyi Minisztérium más okból kezdeményez jogszabálytervezet módosítását, azonban elengedhetetlen a Kúria, az Országos Bírósági Hivatal vagy az ombudsman megkeresése a véleményezés keretében. Ilyenkor az Igazságügyi Minisztérium nagyon fontosnak tartja, hogy az alkotmányos szerveket az alkotmányos párbeszéd keretében megkeressük, a véleményüket meghallgassuk, és javaslataikat megfontoljuk. A véleményezés speciális területe, mikor nem csak véleményezéssel fordul a jogszabály-előkészítő a szervekhez, hanem munkacsoportokat hoz létre. Miniszter Úr utalt a négy kiemelkedő eljárási kódexünkre, amelyeket a 2014–2018-as ciklusban el akarunk fogadtatni az Országgyűléssel, és reméljük, hogy az új kormányzati ciklusban már mindegyik alkalmazandó is lesz: az általános közigazgatási rendtartás, a közigazgatási perrendtartás, a büntető-eljárás és a polgári perrendtartásról szóló törvény. E négy nagy kódex esetében nemcsak jogszabály-veleményezési megkereséssel éltünk a jogalkalmazó szervek felé, hanem be is vontuk őket a jogszabálytervezet megírásába is. Például a közigazgatási rendtartás kodifikációja során a jogtudomány és a bíróságok képviselőit, valamint a hatósági jogalkalmazást csatornáztuk be az előkészítésbe, és kodifikációs bizottságot alakítottunk, ahol mind az Országos Bírósági Hivatal képviselői, mind a Kúriáról delegált bírók, mind más szervek, egyetemek képviselői elmondhatták a javaslataikat. Ez egy nagyon fontos kérdés volt, mert egy-egy jogintézmény kapcsán elmondhatták, hogyan javasolják a szabályozást, azt hogyan kell úgy alakítani, hogy mindenki számára megfelelő legyen, és egyébként a kormányzati törekvéseket, így például a bürokráciacsökkentést – ami kiemelkedő szempont volt a közigazgatási rendtartás előkészítése során – meg tudjuk valósítani.

Ugyanígy a közigazgatási perrendtartásnál is elengedhetetlennek tartottuk a Kúriának és az Országos Bírósági Hivatalnak a részvételét, ugyanis kormányzati elvárás volt az, hogy a bírósági eljárás gyors, hatékony legyen, és megfelelő jogvédelmet nyújtson, az érintettek részére ugyanakkor meg legyenek azok a garanciák, amelyeket az Alaptörvény, az alkotmánybírói gyakorlat, illetve a nemzetközi egyezmények megkövetelnek az eljárás során. Nagyon fontos volt, hogy a kodifikációs munka során jelen voltak a bíróságok és a hatósági jogalkalmazás képviselői is, hiszen így tudtuk azokat a szempontokat ötvözni, amelyek a kormányzat oldaláról, illetve a bírósági jogalkalmazás oldaláról megjelentek. Azonban

az együttműködés a szervek között nem érhetett véget a közigazgatási rendtartás, illetve a közigazgatási perrendtartás törvények elfogadásával, hiszen további jogalkalmazói munka is szükséges a gyakorlati alkalmazhatósághoz. A további jogalkalmazói munka vizsgálatok is fontos szerepe van a bíróságoknak, még a jogszabály-előkészítési szakaszban is, mert nem mindegy, hogy mely eljárások esetén biztosítunk fellebbezési lehetőséget például közigazgatási hatósági ügyben, illetve mely ügytípusokban zárjuk ki, továbbá milyen eljárási garanciákat alkotunk a közigazgatási perrendtartás kapcsán a bírósági eljárásoknál, egy-egy anyagi jogi szabályozással összefüggésben, amelyek kihatással vannak a bírósági eljárásokra. Ezekben a kérdésekben szintén megkerülhetetlen a bíróságok véleményének megismerése, hiszen az, hogy például „a” vagy „e” betűt írunk be a jogszabályba adott esetben milliárdokat jelenthet. Példaként hoznám fel azt az esetet, hogy a közigazgatási rendtartás előkészítése során nagy vita volt a kormányzaton belül, hogy a közigazgatási rendtartási törvényben legyenek-e szabályozva azok az esetek, amikor hatósági eljárásban fellebbezési lehetőséget biztosítunk, vagy a fellebbezés kimondására más törvényben is legyen lehetőség (a vita itt is egy betűn volt, mert a szöveg alapján fellebbezési lehetőséget vagy „e” törvény vagy „a” törvény biztosíthat). Az „a” vagy „e” betű látszólag csak egy betű eltérés, sokkal kisebbnek tűnik, mint ami a valódi jelentősége, ugyanis amennyiben csak a közigazgatási rendtartási törvény mondhatja azt, hogy hol van fellebbezés, akkor a Kormány részéről – főszabály szerint – a törvény módosítását csak az Igazságügyi Minisztérium kezdeményezheti. Ellenben ha bármely más törvény is biztosíthat fellebbezési lehetőséget, akkor sokkal szélesebb lehet az eredeti szándéknál ennek a jogintézménynek az alkalmazása, és ez nem mindegy, mert nem csak a hatóságokra ad többletkötelezettséget, hanem attól függően, hogy a hatósági eljárásban a fellebbezés biztosított-e vagy sem, a bíróság ügyterhe is jelentősen megváltozhat. Mint ez a példa is mutatja, szükséges és fontos a bíróságok bevonása is a konkrét jogszabály előkészítésbe.

A konferencia témáját tekintve engedjék meg, hogy röviden említést tegyek az Igazságügyi Minisztériumnak egy másik tevékenységéről is, ugyanis egy szűk létszámmal, a rendelkezésre álló keretek között joggyakorlat-elemzést is folytat a tárca. Ez a joggyakorlat-elemzés nem kíván „vetekedni” a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjainak munkájával, nem kíván az Országos Bírósági Hivatal hatáskörébe beavatkozni, olyan ügyeket vizsgálni, ami a kormányzati jogszabály-előkészítés szempontjából kiemelten fontosak. Például a közigazgatási rendtartásról szóló törvény előkészítése során hatalmas vitákat generált az, hogy mikor engedjük meg, hogy az általános eljárási szabályoktól eltérjen egy speciális eljárás úgy, hogy az ne legyen kivett eljárás. Megalakításra került a közérdeken alapuló kényszerítő indok esete, amely alapján egyes eljárási mozzanatoknál eltérési lehetőséget biztosítottunk az általános szabályokhoz képest, ha ennek alapja a közérdeken alapuló kényszerítő indok. A közérdeken alapuló kényszerítő indok megalkotásakor nagyon fontos volt az, hogy az Igazságügyi Minisztérium pár nap alatt be tudja mutatni, hogy mik lehetnek azok a közérdeken alapuló kényszerítő indokok, amikor eltérést engedünk az általános szabályoktól. Másik megemlíthető példa a polgári perrendtartás esetében, mik lehetnek azok a jól bevett

jogintézmények más uniós tagországokban, melyek alkalmasak arra, hogy az eljárás elhúzódsát megakadályozzák.

Az Igazságügyi Minisztérium belső joggyakorlat-elemző tevékenysége azonban nemcsak a kodifikációs munkához kapcsolódik, hanem amikor a Kormány ülésén felmerül egy-egy konkrét feladat, akkor is általában a rövid határidőre tekintettel az Igazságügyi Minisztérium kollégái vizsgálják meg a bírósági joggyakorlatot, például vizsgálatot folytattunk a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozóan. Vagy a Fogyatékosügyi Tárcaközi Bizottság esetében felmerült a fogyatékosokkal foglalkozó szervezetek oldaláról, hogy a bíróságok úgy alkalmazták a választójogból kizárás jogkövetkezményét, hogy nem minden esetben győződnek meg megfelelően arról, hogy az érintettek a belátási képessége a választójog kapcsán teljes mértékben hiányzik. Ezért a fogyatékosokkal foglalkozó szervek azt javasolták, hogy módosítsuk az Alaptörvényt a fogyatékosok választójogának kiterjesztése érdekében. Az Igazságügyi

Minisztérium ebben az esetben is áttekintette a bíróságok joggyakorlatát a rendelkezésre álló pár nap alatt.

A fentiekből látható, hogy a napi működés során fontos az Igazságügyi Minisztérium belső joggyakorlat-elemző tevékenysége is, azonban az Igazságügyi Minisztérium joggyakorlat-elemző munkája nem vetekedni kíván a bíróságokkal, a Kúriával, az Országos Bírósági Hivatallal, hanem ki akarja azt egészíteni olyan szempontból, amikor a kormányzati elvárások miatt nem lehetséges a bíróságoknak a megkeresése.

Remélem, előadásomban sikerült bemutatni, hogy az Igazságügyi Minisztérium, mint alkotmányos partnerként támaszkodik a bíróságokra, az Alkotmánybíróságra, a Kúriára a joggyakorlat-elemző munkára és ezt kiegészítve saját maga is végez joggyakorlat-elemző tevékenységet.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

A rágalmazás és a becsületsértés bírói gyakorlatának elemzése a hatóság, a hivatalos személy, a közszereplő politikus és más közszereplő vonatkozásában

Varga Éva Csilla
szakmai főtanácsadó asszony előadása

I. BEVEZETŐ

A gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény és az ahhoz kapcsolódó joganyagok felülvizsgálatához Salgó László Péter helyettes államtitkár úr kérésére 2016 augusztusában készített gyorselemzés¹ célja annak bemutatása volt, hogy a rágalmazás és a becsületsértés ítélkezési gyakorlatában hogyan alakul az Alkotmánybíróság 36/1994 (VI. 24.) AB határozatában megfogalmazott azon elv, miszerint a hivatalos személy, közszereplő politikus és más közszereplő becsületének csorbítására alkalmas, értékítéletet tükröző véleménynyilvánítást az érintettek túrníe kell, azonban az ezen túlmenő, a véle-

ménynyilvánítás alkotmányos jogának gyakorlását meghaladó, becsmérő, az emberi méltóságot sértő kifejezések esetében a rágalmazás, illetve a becsületsértés megállapítható.²

A kérdéskör vizsgálatának kereteit az Alkotmánybíróság vonatkozó gyakorlatának, az abban a becsületsértés megvalósulását érintően – az Alaptörvény negyedik módosítását követően – bekövetkezett lényeges változásnak a feltárása révén határoztuk meg. Ehhez viszonyítva mutattuk be a bíróságoknak a becsületsértés és a rágalmazás bűncselekményekkel kapcsolatos, lényegében töretlen gyakorlatát.

II. ALAPVETÉS

Abból indultunk ki, hogy a közszereplőkkel szemben megfogalmazott vélemények, kritikák vonatkozásában két alkotmányos alapjog konkurál, a véleménynyilvánítás joga, illetőleg az emberi méltósághoz való jog.

¹ Az Alkotmánybíróság a 13/2016. (VII. 18.) AB határozatában megállapította, hogy a törvényalkotó nem szabályozta a magánszférához való alapjog és a gyülekezéshez való alapjog kollíziója esetén a kollízió feloldásának szempontjait és annak eljárási kereteit. Felhívta ezért az Országgyűlést, hogy jogalkotási feladatának 2016. december 31-éig tegyen eleget. Az Alkotmánybíróság által meghatározott határidőre is tekintettel az Igazságügyi Minisztérium Szakmai Elemző Munkacsoportja számára igen rövid idő állt rendelkezésre az elemzésre, mely 2016 augusztusában készült el.

² Pl. BH 2001. 99.

A véleménynyilvánítás szabadságának, mint a kommunikációs alapjogok anyajogának körébe tartozik a szólás és sajtószabadság, az egyesülési és gyülekezési jog, valamint a lelkiismereti és vallásszabadság. Ezen alapjog kitüntetett szerepét jelzi anyajogként kezelése. A szabad véleménynyilvánítás jogának kitüntetett szerepe ugyan nem vezet arra, hogy ez a jog korlátozhatatlan lenne, de mindenképpen azzal jár, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jognak valójában igen kevés joggal szemben kell csak engednie, azaz a véleményszabadságot korlátozó törvényeket megszorítóan kell értelmezni.³

A véleménynyilvánítás szabadságának büntetőjogi korlátozását, egyúttal az emberi méltóság büntetőjogi védelmét szabályozza a Btk. rágalmazás és becsületsértés tényállása, melyek *jogi tárgy*á egyaránt a személy társadalmi megbecsülése, becsülete és méltósága azzal a különbséggel, hogy a becsületsértés kevésbé irányul a társadalmi megbecsülés ellen.

III. AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG VONATKOZÓ HATÁROZATAI, AZ ÉRTELMEZÉSI KERET

Az Alkotmánybíróság a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatban büntetőjogi szempontból részletesen vizsgálta a közszereplők bírálhatóságát és a bírálhatóság határait.

A régi Btk. 232. §-ában szabályozott hatóság vagy hivatalos személy megsértése tényállását megsemmisítő határozatában az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményként állapította meg, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jog által alkotmányosan védett, így nem büntethető véleménynyilvánítás köre a közhatalmat gyakorló személyekkel és intézményekkel, valamint a közszereplő politikusokkal kapcsolatos véleménynyilvánítást tekintve tágabb legyen, mint más személyeknél.

E követelményt részletezve meghatározta, hogy

- a) egyrészt a hatóság vagy hivatalos személy, valamint a közszereplő politikus becsületének csorbítására alkalmas – e minőségére tekintettel tett –, értékítéletet kifejező véleménynyilvánítás alkotmányosan nem büntethető;
- b) másrészt a becsület csorbítására alkalmas tényállás, híresztelés, illetve ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezés használata csak akkor büntethető, ha a becsület csorbítására alkalmas tény állító, híresztelő, illetve ilyen tényre közvetlenül utaló személy tudta, hogy a közlés lényegét tekintve valótlan, vagy azért nem tudott annak valótlanágáról, mert a hivatása vagy foglalkozása alapján reá irányadó szabályok szerint elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztotta.

Ezeket a követelményeket az Alkotmánybíróság a 34/2004. (IX. 28.) AB határozatában megerősítette, amikor – levonva az a) pontból adódó konklúziót – azt is kimondta, hogy

³ 30/1992. (V. 26.) AB határozat.

az országgyűlési képviselővel és más közhatalmat gyakorló vagy egyéb módon közszereplő politikussal szemben közérdekű tevékenységgel összefüggésben becsületsértés bűncselekménye el sem követhető (ABH 2004, 490, 500).

Másrészt a b) pontbeli meghatározásból kifolyólag alkotmánybírói mérce szerint a közügyeket érintő, ámde hamisnak bizonyult tényállításokat csak abban az esetben oltalmazza a véleményszabadság, ha a tényt állító vagy híresztelő jóhiszemű volt.

Az Alaptörvény negyedik módosítását követően azonban változott az Alkotmánybíróság megítélése abban a kérdésben, hogy milyen alkotmányos viszonyban áll egymással a véleménynyilvánítás szabadsága és az emberi méltósághoz való jog. Az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdése ugyanis 2013. április 1-jétől előírja, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.

E rendelkezés alapján a 13/2014. (IV. 18) AB határozatában az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel, a korábbi alkotmánybírói gyakorlathoz képest az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy a véleményszabadság határa mások emberi méltóságából fakadó becsület és jó hírnév védelme. Az érvelés szerint ugyanis az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdéséből is kitűnően az emberi méltóságból fakadó becsületvédelem, jó hírnév és az állami intézményekbe vetett közbizalom a véleményszabadság és így a közügyeket érintő szólás alkotmányosan igazolható korlátját jelenti. Nyilvánvaló emellett az is, hogy nem a közéleti véleménynyilvánítás szabadságával él, aki a másik személy emberi mivoltában való megalázása érdekében használ súlyosan bántó, vagy sértő kifejezéseket. Ennek megfelelően az emberi státuszt közvetlenül megtestesítő emberi méltóság a közéleti vita szabadságának határvonalát jelöli ki.

A megváltozott alkotmányos környezethez igazodó alkotmánybírói felfogás szerint tehát a véleményszabadság már nem védelmezi a közéleti vitában kifejtett véleményt, ha az abban megfogalmazottak az emberi méltóság korlátozhatatlan magját sértik, így az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsületsértésében öltenek testet.

Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy az elmozdulás az a) pontban kifejtett, a közszereplő politikus becsületének csorbítására alkalmas – e minőségére tekintettel tett –, értékítéletet kifejező véleménynyilvánításra vonatkozó meglehetősen merev követelményt érinti, amelyből a 34/2004. (IX. 28.) AB határozatban az a kategorikus következtetés nyert megfogalmazást, hogy a közszereplővel szemben a közérdekű tevékenységgel összefüggésben becsületsértés bűncselekménye el sem követhető. A b) pontban említett, tartalmát tekintve a rágalmazásra vonatkozó körülményt fenntartotta a döntés.

A határozat az alkotmányjogi megítélésben bekövetkezett változást azonban egy vonatkozásban nem helytállóan írja le. E megállapítás szerint a véleményszabadság – az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésére figyelemmel – már nem nyújt védelmet

az olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső közlésekkel szemben, amelyek célja a puszta megalázás. A 36/1994. (VI. 24.) és a 13/2014. (IV. 18.) AB határozatból ugyanis világosan kitűnik, hogy az alkotmánybírói felfogás e téren nem változott, a bírói gyakorlat pedig ezzel a felfogással összhangban állt⁴. Korábban sem részesítette fokozott védelemben a közügyek vitatása körén kívül eső közléseket, azokra az 1994-ben előírt alkotmányos követelményt nem vonatkoztatta.

Egy ezt követő eljárásában hozott határozatában⁵ pedig elvi érveléssel mutat rá az Alkotmánybíróság arra is, hogy az Alaptörvény negyedik módosítása értelmében az emberi méltósághoz való alapjog nem egyszerű versengő alapjog, hanem azt a véleménynyilvánítás szabadsága elé helyezi, azt mintegy kiemelten védett alapjogként ismeri el. Erre alapítva hangsúlyozza, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.

IV. AZ ELEMZETT BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK

1. A BECSÜLETSÉRTÉS BÍRÓSÁGI GYAKORLATA AZ ALAPTÖRVÉNY NEGYEDIK MÓDOSÍTÁSA ELŐTT

- A Szegedi Ítéletábra megállapította⁶ a becsületsértés vétségét akkor, amikor a terhelt a rendőri intézkedést fogadóként sértette a munkakörével és hivatali eljárásával összefüggésben hangosan azt a kijelentést tette, hogy „nekem ne magyarázzon egy seggfej rendőr”. Ez a kifejezés alkalmas volt a hivatalos személy sértett becsületének csorbítására.

A vádlottnak az ezen túlmenően a rendőrök munkáját általában minősítő kijelentései ugyanakkor nem tekinthetők olyan durvának és gyalázkodónak, amelyek alkalmasak lennének a becsületsértés vétségének a megállapítására.

Megjegyezte az ítéletábra, hogy valamely tény vagy kijelentés nem attól alkalmas a becsület csorbítására, hogy azt a sértett magára nézve sérelmesnek tartja. Ezt ugyanis soha nem a sértett egyéni érzékenysége, beállítódása dönti el, hanem az, hogy az adott kijelentést, kifejezést a külső társadalmi környezet is annak tartja-e. Csak ebben az esetben válhat tényállásszerűvé, vagyis a becsület csorbítására alkalmassá a kijelentés, hiszen ez eredményezi a sértett tekintélyének, becsületének megrendülését a kívülállók szemében.

- A Legfelsőbb Bíróság a BH2001.99. eseti döntésében megállapította a becsületsértés vétségét, amikor a terhelt

a beadványaiban a polgármester (egyben országgyűlési képviselő) magánvádló hivatali működésére vonatkozóan olyan kifejezéseket használt, amelyek meghaladták a véleménynyilvánítással kapcsolatos alkotmányos jogok gyakorlását, túllépték azt a mértéket, amelynek elviselése a közéletben szereplők, politikusok esetében a státusukból adódóan elvárható, lekicsinylőek, a sértett emberi méltóságát és jó hírnevét sértik.

A tényállás szerint a terhelt és a megyei jogú város polgármesteri hivatala között lakásüggyel kapcsolatos vitás államigazgatási ügy volt folyamatban. Ebben az ügyben a terhelt a polgármester hivatali működésével kapcsolatban egyik beadványában azt állította, hogy „nem áll szándékomban vétlen emberek ellen büntetőeljárást kezdeményezni, miközben az igazi bűnöző a parlamentből nevet rajtunk” (az „igazi bűnöző” kitétel a magánvádlóra vonatkozott). Egy másik, a jegyzőnek címzett beadványában pedig azt állította, hogy „nagy, markos polgármesterünk (tudniillik a magánvádló) mérlegfabrikáló képzettségével bizonyára nincs tisztában a várható jogi bonyodalmakkal, ami a tulajdonjog bejegyzésének akadályozásából adódhat”.

A határozat indokolása szerint a vádbeli kijelentések objektíve alkalmasak a becsület csorbítására, ezeket a kijelentéseket a terhelt a magánvádló munkakörének el látásával, közmegegyezéses teljesítésével kapcsolatban tett, így megvalósította a becsületsértés vétségét.

2. A BECSÜLETSÉRTÉS BÍRÓSÁGI GYAKORLATA AZ ALAPTÖRVÉNY NEGYEDIK MÓDOSÍTÁSA UTÁN

- A Fővárosi Ítéletábra az Alaptörvény negyedik módosítását követően született döntésében⁷ a terheltnek a magánvádló szakértői tevékenységével összefüggésben tett kijelentéseit vizsgálta. A terhelt a magánvádló szakértői tevékenységét gerinctelennek, szakmaiatlannak minősítette. Rámutatott arra a bíróság, hogy a szakértő, mint közszereplő esetében mindennapos dolog, hogy a kedvezőtlen megállapítást tartalmazó szakvéleménye miatt, hozzáértésével, jellemvonásaival kapcsolatban hasonló kifejezésekkel illetik.

A határozat rögzíti, hogy a becsületsértés elkövetési magatartása a becsület csorbítására objektíve alkalmas kifejezés használata vagy cselekmény elkövetése (értéktétel).

A becsület csorbítására alkalmas kifejezés minden olyan gyalázkodó, becsmérlő jellegű kifejezés, amely az emberi méltóságot, a sértett önbecsülését sérti. Ellenben a pusztaán ízléstelen, rossz viccnek minősülő megnyilvánulások jelenthetnek a közszereplőn vett primitív elégtételt, azonban nem befolyásolják az illető magánemberként való megítélését, és nem érik el azt a szintet, hogy büntetőjogi

4 Az EBH2005.1192 számú határozat rámutat arra, hogy az Alkotmánybíróság 36/1994. (VI. 24.) AB határozatában kifejtett elvek nem értelmezhetők úgy, hogy a közéleti szerepet vállalók (közszereplők) nem részesülhetnek büntetőjogi védelemben a közéleti szereplésükkel összefüggésben nem álló (magánéleti, szakmai stb.) körben tett, becsület csorbítására alkalmas valótlan tényállításokkal stb. szemben.

5 1/2015. (I. 16.) AB határozat.

6 Bhar.I.103/2012/4. számú végzés.

7 3.Bhar.443/2013/6.

felelősséget alapoznának meg, ezért a vádlottat a becsületsértés vétsége miatt emelt vád alól felmentette.

- A Pesti Központi Kerületi Bíróság egy eseti határozata⁸ szerint a közéletben szerepet vállaló, részt venni kívánó személyek vagy személyösszességek védelmében a demokratikus jogállamiságból adódó alkotmányos követelményeknek a véleménynyilvánítás szabadságának szűkebb körű korlátozása felel meg. A közéleti személyiséget fokozott törési kötelezettség terheli a médiában való szerepléseit, illetve az ott tett nyilatkozatait érintő kritikákat és véleményeket illetően.

A feljelentésben foglalt kijelentések a világhálón, az eredeti szöveggörnyezetből kiragadva, felsorolásszinten jelentek meg. A „jogi terrorizmus”, „média pszichopata”, és a „te sunyi gazember” megfogalmazások annak a meg lehetőségen szélsőséges, túlzó kifejezésre juttatása, hogy a feljelentett szerint a feljelentő médiában betöltött szerepe, az általa képviselt értékek és a sajtó felé tett nyilatkozatai részéről negatív megítélés alá esnek.

A büntetőjog eszközei csak azokban az esetekben alkalmazhatók, ha a vélemény, kritika nyilvánvalóan gyalázkodó jellegű, egyben a bírálatról illetett személy emberi méltóságának sérelmével jár. A bíróság álláspontja szerint a hivatkozott kijelentések a szabad véleménynyilvánítás körét nem lépik túl, a becsület csorbítására alkalmas tény, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést nem tartalmaznak, így bűncselekmény megállapítására nem látott alapot.

- A Fővárosi Ítéltábla a 4.Bhar.117/2015/6. számú eseti döntésében rámutatott arra, hogy a becsületsértés olyan kifejezés használatával valósulhat meg, amely a sértett negatív testi, szellemi képességeire, negatív jellembeli tulajdonságaira utal. A becsületsértő kifejezés lehet durva, trágár szidalmazás, sértés, de megvalósulhat gúny, tréfa formájában is. Ellenben a bírói gyakorlat a véleményt, a kritikát, bírálatot tartalmazó közlést alkalmatlannak tartja a becsület csorbítására.

Az „apuka eszednél vagy? Azért, mert két rendőr azt mondja, hogy mobiloztam? Én meg azt mondom, hogy nem és maguk hazudnak! Normális maga?” kinyilatkoztatások nem érték el azt a szintet, amelyek büntetőjogi védelmet igényelnek. Azok, a rendőrök esetében nem jártak a becsület, az emberi méltóság sérelmével.

A hivatkozott AB határozatra utalva kifejtette, hogy a rendőrök közhatalmat gyakorló személyeknek tekintendők, akikkel szemben a véleménynyilvánítás köre tágabb, amely azt jelenti, hogy magasabb a törésküszöb, az érintett sértettek tehát olyan kijelentések törésére is kötelesek, amelyek elviselésére más személyek nem.

A sértettek munkakörével kapcsolatos kijelentések illetlenek, tiszteletlenek tekinthetők, azonban a használt kifejezésekkel a vádlott nem lépte túl a bírálatnak,

a kritikának azt a büntetőjogi védelmét már nem élvező formáját, amit a hivatalos személyeknek működésük során még el kell viselniük.

3. A RÁGALMAZÁS BÍRÓI GYAKORLATA

- A nemzetközi elvárásokra is figyelemmel említésre méltó a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2014 májusában született döntésében megfogalmazott azon markáns álláspontja,⁹ mely szerint nem a büntetőjog feladata a merészebb tollú, vagy durva hangvételű, rossz stílusú újságírók megregulázása. A büntető bíróságok szerepe e téren nem lehet más, mint az, hogy amíg a hatályos büntető törvénykönyv tartalmazza a rágalmazás törvényi tényállását, addig a legnagyobb gondossággal eljárva találja meg azt a kényes határvonalat, ami a szabad véleménynyilvánítás és mások jó hírnevének és méltóságának védelme között meghúzódik.

Ebben nyújtanak segítséget, adnak eligazítást az Alkotmánybíróságnak a véleménynyilvánítás szabadságát erősítő határozatai. Ezek nyomán az erre az alapjogra egyre nyitottabb bírói gyakorlat rendszeresen idézi is ezeket a döntéseket, ahogyan korábban az Alkotmány, ma az azt leváltó Alaptörvény rendelkezéseit is.

A bíróság úgy fogalmazott, hogy 1994 óta már büntetőjogi közhelynek számít az Alkotmánybíróság 36/1994. (VI. 24.) AB határozata nyomán az a megállapítás, hogy a közszereplőt az átlag polgárhoz képest fokozottabb törési kötelezettség terheli, azaz az őt ért bírálatot, kemény kritikákat is el kell viselnie, azaz esetében magasabb a „törési küszöb”. Mindez nem jelenti azt, hogy a hivatalos személy és a hatóság egyáltalán ne fordulhatna bírósághoz. A határozat azt is tartalmazza ugyanis, hogy „Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy nem ellentétes az Alkotmánnyal a hatóság vagy hivatalos személy becsületének vagy jó hírnevének büntetőjogi védelme”. Őt is megilleti tehát a becsületvédelemnek mindenre vonatkozó, általános büntetőjogi eszköze, a rágalmazás és becsületsértés miatti magánindítvány előterjesztésének joga.

- Az EBH1999.87. számú ügyben a terhelt a rágalmazás bűncselekményét lényegében azzal valósította meg, hogy a sértett magánvádlóról nagyobb nyilvánosság előtt azt híresztelte, hogy az III/III-as ügynök volt. Ezen tény híresztelése vitathatatlanul alkalmas a becsület csorbítására, a sértett magánvádló társadalmi megítélésének kedvezőtlen irányú befolyásolására, és arra, hogy a sértettről, tulajdonságairól, személyes értékeiről a környezetében kialakult kedvező társadalmi megítélést rontsa.

Annak, hogy valaki III/III-as ügynök, tehát quasi „besúgó” volt, a társadalomban kialakult általános erkölcsi és közfelfogás szerint negatív tartalma van. Az ilyen negatív tartalmú tényállítás, híresztelés pedig az egyén társadalmi megítélésének kedvezőtlen irányú befolyásolására objektíve alkalmas.

8 1.B.14.662/2013/2.

9 13.B.22.542/2013/7.

A terhelt magatartása a sértett magánvádló személyiségi jogai részét képező becsületét, a társadalmi megbecsüléshez fűződő jogait sértette. E jog olyan alkotmányos emberi alapjog, amely mindenkit megillet. E jog megsértése pedig jogellenes, veszélyes a társadalomra.

A határozat rögzítette, hogy a magatartás társadalomra veszélyességét a tényállítás, híresztelés közérdekű volta közvetlenül nem zárja ki. A büntető anyagi jog csak közvetve, a valóság bizonyításának megengedhetőségével nyújt védelmet azoknak, akik közérdekből vagy jogos magánérdekből való tények közlésével sértik mások becsületét. Az elkövető a valóságbizonyítás sikerén keresztül mentesülhet a büntetőjogi felelősség alól.

A Legfelsőbb Bíróság e körben utalt a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatra, mely szerint a közéleti szereplők tekintetében a valós tények feltárását – még ha azok alkalmasak is e személyek társadalmi megbecsülésének csorbítására – minden esetben közérdekűnek kell tekinteni, és azáltal, hogy a törvény a valóság bizonyítását feltételhez köti – vagyis a hatóság mérlegelésére bizza annak megengedhetőségét –, magát a valóság bizonyítását is jelentősen korlátozza.

A legfőbb bírói grémium megjegyezte, hogy a közérdek fogalmán nem csupán a társadalom egészének legáltalánosabb érdekeit kell érteni. Közérdekű lehet a társadalom egyes kisebb közösségeinek szűkebb körű érdekét érintő tényállítás, híresztelés is.

- A Legfelsőbb Bíróság az EBH2005.1289. számú döntésében utalt arra, hogy a bíróságok a BH1994. 300. számú határozat és a 36/1994. (VI. 24.) AB határozat indokolásának szem előtt tartásával, a véleménynyilvánítási szabadság és a sajtószabadság érvényesítése körében továbbfejlesztették az alkalmazási gyakorlatot. Így nem csupán a politikusok, hanem általában a közszereplők tekintetében is körültekintően vizsgálják a szabad véleménynyilvánításhoz való jog által alkotmányosan védett véleménynyilvánítás határait. Az BH1994. 300. eseti döntés óta egyértelmű, hogy a véleménynyilvánítási szabadság határai között véleményét a médiában folyamatosan közzétevő, folyamatosan vitázó magánvádló közszereplőnek tekintendő.

Ebben az ügyben a II. r. terhelt cikkében egy szakértői véleményre alaposan híresztelte azt, hogy a szociálpszichológus szakértő a magánvádló televíziós fellépéséről készült felvétel megtekintése után olyan véleményt alkotott, miszerint a magánvádló magán viseli az elmebetegre jellemző összes jelet. Az újságcikk ugyan nem szó szerint, hanem határozottabb megfogalmazásban idézte a szakértő megállapításait. Azok tartalma azonban így is értelmezhető volt, még ha a szakvélemény ennél jóval árnyaltabb, és kifejezetten a szociálpszichológiai összefüggésekre utalva fogalmazott. A cikkben foglaltak tehát a szakértő véleményéhez képest eltérő közlésnek nem tekinthetők.

Emellett a terhelt nem tudott, nem is tudhatott az adott időben arról, hogy a szakértő feladatkörét túllépve tévesen

tekintette a magánvádlót elmebetegnek. Az ügy adataiból, az irányadó tényállásból ekként az következik, hogy a terhelt – éppúgy, mint a nyomozó hatóság – a szakértői véleményben foglaltakat valóban fogadta el. Ez a téves tudata pedig azt a téves feltevését eredményezte, hogy cikkével közérdeket szolgál, ekként magatartása a társadalomra nem veszélyes. Erre a tévedésre az adott körülmények között alapos oka volt, ezért a bíróság az újságíró vádlottat a rágalmozás vétsége miatt emelt vád alól felmentette.

- A BH2011.186. számú ügyben a terhelt az inkriminált újságcikkben némileg burkoltan ugyan, de lényegében azt hozza az olvasók tudomására, hogy a polgármester hivatali helyzetével visszaélve, azért, hogy magának és haverjainak előnyt szerezzen, szemétdíj címén illegális adót fizettetett a város polgáraival, akiknek ezzel hátrányt, anyagi kárt okoz.

Az okozati összefüggés kapcsán pedig arra a feltételes tényre utalt, hogy a „polgármester és segédei” vagyis e döntés meghozói esetleg korruptak, megvesztegethetők.

A Legfelsőbb Bíróság megállapítása szerint a terhelt kijelentései a közszereplő polgármesterrel szemben meghaladják a szabad véleménynyilvánítás alkotmányos határait; olyan tényállítások, amelyek az objektív értelmezés mellett becsületsértőek, hiszen – valóságuk esetén – a sértett ellen büntetőeljárás megindítására is alkalmasak, ezért a nagy nyilvánosság előtt elkövetett rágalmozás vétsége megállapítható volt.

- A Jászberényi Járásbíróság egy eseti döntésében¹⁰ azt hangsúlyozta, hogy a sajtó munkatársainak fontos szerepe van abban, hogy a társadalmi, gazdasági életben jelentkező visszasságokról, visszaélésekről a valósághoz hűen tájékoztassák az állampolgárokat. Lényeges azonban, hogy ez a tájékoztatás mások jogvédelmi érdekeit ne sértse meg. Abban az esetben, ha a sajtóközlemény a hatóságoktól kapott adatoknak és tájékoztatásnak megfelelően történt, és ezekkel összhangban álló volt, ez a kíváncsi általában úgy érvényesül, hogy a cikk írója rágalmozásért nem vonható felelősségre. Ha utóbb valamely állítás ennek ellenére tévesnek bizonyul, a társadalomra veszélyességben való tévedés folytán az újságíró büntetőjogi felelősségének megállapítására általában nem kerülhet sor. /BJD. 6437./

A véleménynyilvánítási szabadságot a becsületvédelem büntetőjogi eszközei az emberi méltósághoz való jog és a jó hírnévhez való jog alkotmányos értékeinek védelmében korlátozzák.

A bíróság feladata annak meghatározása, hogy a véleménynyilvánítási szabadság gyakorlása mely közszereplők esetében zárja ki a cselekmény jogellenességét, továbbá, hogy a közvélemény formálásában hivatásszerűen résztvevők esetében gondatlanság megállapításának melyek a kritériumai.

¹⁰ 2013. január 17. napján kelt 7.B.721/2011/14. számú ítélet.

A bíróság álláspontja szerint a vádlott kijelentései, közlései a szabad véleménynyilvánításhoz való jogát gyakorolva hangzottak el közhatalmat gyakorló személyekkel szemben, azok nem sértették ezen személyek emberi méltóságához való jogát.

- A Kúria a 16/2014. számú büntető elvi határozatában ugyancsak rámutatott arra, hogy a szabad véleménynyilvánítás alapjoga folytán a közhatalmat gyakorló, a közélet, a politikai élet szereplőivel kapcsolatosan a megengedett véleménynyilvánítás köre tágabb, mint más személyeknél. Ebből következően a közéleti szereplők tekintetében a való tények feltárását – még ha azok alkalmasak is e személyek társadalmi megbecsülésének a csorbítására – minden esetben közérdekűnek kell tekinteni, a közérdek fogalmán pedig nem csupán a társadalom egészének legáltalánosabb érdekeit kell érteni, hanem közérdekű lehet a társadalom egyes kisebb közösségeinek szűkebb körű érdekét érintő tényállítás, híresztelés is.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a közéleti szereplőknek azt is el kellene tűrniük, hogy személyükkel kapcsolatban nagy nyilvánosság előtt olyan tényközlések hangozzanak el, amelyek nyíltan azt sejtetik, hogy közhatalmi helyzetükkel visszaélve jogellenes, akár büntetőjogi úton üldözendő cselekményeket követtek el.

Megállapította, hogy a becsület csorbítására alkalmas tényállítás, nem pedig véleménynyilvánítás – és ezért rágalmozást valósít meg – valamely közszereplőről (polgármesterről) a tevékenységét ismertető kiadványban annak állítása, hogy másokat megrovidított vagy dolgokat tulajdonított el. Ugyanígy tényállítás a közszereplő tevékenységével összefüggő olyan tartalmú közlés is, mely szerint „el nem végzett munkáért idegenek vettek fel összegeket”.

E kijelentések ugyanis olyan tényállítások, amelyek valóságuk esetén büntető- vagy szabálysértési eljárás megindításának alapjául szolgálhatnak a sértett ellen. E tényállítások meghaladják a véleménynyilvánítás szabadságának határát, s a nagy nyilvánosság előtt elkövetett rágalmozás bűncselekményének megállapítására adhatnak alapot.

- A bíróság egy közelmúltbeli döntésében¹¹ kifejtette, hogy az ismert szakszervezeti vezető – tehát közszereplő – néhány, a feljelentett szerint visszaélésgyanús ügyét a feljelentett az interneten nyilvánosságra hozta, illetve ironikus formában kritikával illette, a „demokratikus közélet kialakításához szükséges véleményszabadság gyakorlását” jelenti, ami pedig csak kivételes esetekben korlátozható. Az emberi méltóság durva megsértése nélkül megvalósult parodisztikusan megfogalmazott vélemény, egy közszereplő esetében a becsület csorbítására nem alkalmas, így a társadalomra nem veszélyes magatartás, ezért a szakszervezeti politikus elé tartott görbe tükör büntetőjogi szankcionálása szükségtelen. Erre figyelemmel a bíróság rágalmozás vétsége miatt indult büntetőeljárás megszüntette.

11 A PKKB 2016. március 29-én jogerős 13.B.20.071/2016/2. számú végzése.

V. KONKLÚZIÓ

A becsületsértés és a rágalmozás jogalkalmazási-jogértelmezési kereteit az Alkotmánybíróság döntései – elsősorban a 36/1994. (VI. 24.) és a 13/2014. (IV. 18.) AB határozat – jelölték ki. A 36/1994. (VI. 24.) AB határozatra ez olyannyira igaz, hogy alkotmányos követelményt állapított meg a közszereplőkkel szemben kifejezésre juttatott értékítéletek és tényállítások tekintetében, előbbinél a korlátlan türés kötelezettségét írta elő.

Az Alkotmánybíróság által megállapított alkotmányos követelményektől az értékítéletekre (tulajdonképpen a becsületsértés-elkövetési magatartása) vonatkozóan a bíróságok a közszereplők türesi szintjét illetően eltértek, ezzel mintegy hidat képezve a 36/1994. (VI. 24.) AB határozat előtti (közszereplőket és nem közszereplőket lényegét tekintve egyformán kezelő) gyakorlatuk és az Alaptörvény negyedik módosítása folytán előállt jelenlegi alkotmányos megközelítés között.

Az Alaptörvény negyedik módosítását (2013. március 25.) megelőzően a közhatalmat gyakorlók, illetőleg közszereplők sérelmére, tevékenységük gyakorlásával összefüggésben elkövetett becsületsértés ugyanis alkotmányosan nem volt (nem lett volna) büntethető. Ez az alkotmányos követelmény azonban nem feltétlenül érvényesül tehát a bírói gyakorlatban, erről több eseti döntés (pl. BH.1994.300., BH1995.6., BH2001.99.) is tanúskodik. Az Alaptörvény negyedik módosítását követően a bírói gyakorlat változatlanul, az új alkotmánybírói felfogással immár összhangba kerülve azt az álláspontot tükrözi a becsületsértés megállapíthatósága vonatkozásában, hogy a közszereplők esetében is van korlátja a véleménynyilvánítás szabadságának (pl. PKKB 1.B.14.662/2013/2., Fővárosi Ítélet-tábla 3.Bhar.443/2013/6.).

A bíróságok zömmel a gyalázkodás szintjét állapították meg olyan mérceként, amelyen ha túllépnek, a közszereplő emberi méltósága (is) védelmet élvez és a becsületsértés megállapítható.¹² A gyalázkodás büntetendősége oly mértékben gyökeret vert a bírói gyakorlatban, hogy a bírák felmentő ítéletekben is hivatkoznak rá, mint olyan küszöbre, amely alatt a becsületsértés nem állapítható meg közszereplő sérelmére.¹³ A 36/1994. (VI. 24.) és a 13/2014. (IV. 18.) AB határozat közötti időben is ezt a küszöböt állította tehát a bíróság a becsületsértés megállapíthatósága elé, figyelmen kívül hagyva az alkotmányos követelményben előírt maximális toleranciát.

A rágalmozás bírói gyakorlata szerint általában alkalmas a becsület csorbítására az olyan tény állítása, híresztelése, amely a valósága esetén büntető-, szabálysértési vagy fegyelmi eljárás megindításának alapjául szolgálhat a sértett ellen, ezt meghaladóan azonban a becsület csorbítására alkalmas az olyan tény állítása, híresztelése is, amely az emberi méltóságot támadja, vagy amely alkalmas arra, hogy a sértettéről, tulajdonságairól, magatartásáról, személyes értékeiről a környezetében kialakult

12 BH1995.6.

13 EBH2005.1289. Ugyanerre a következtetésre jutott SZOMORA Zsolt *Alkotmány és anyagi büntetőjog* című könyvének 71. oldalán (A Pólay Elemér Alapítvány Iurisperitus Betéti Társasága, Szeged, 2015).

kedvező társadalmi megítélést kedvezőtlen, negatív irányba befolyásolja.¹⁴

A tényállások tekintetében az Alkotmánybíróság és a bíróságok álláspontja lényegében töretlen: a „civiliek” esetében a becsület csorbítására alkalmas tudottan valótlan tényközlések büntetendők, míg az újságírókat tekintve azok is, amelyek valótlanosságát a terhelt a foglalkozása alapján rá irányadó gondosság elmulasztása miatt nem ismerte fel.¹⁵

Mindazonáltal meglátásunk szerint mindkét büntetőjogi tényállás széles teret enged a bírói mérlegelésnek a nyilatkozatok, kijelentések, bírálatok megítélése, tartalmuk elemzése vonatkozásában. A törvényi tényállások által megfogalmazott szempontrendszer például nem ad útmutatást a becsület csorbítására alkalmasság megállapíthatósága tekintetében, azt a bírói gyakorlat munkálta ki úgy, hogy objektív alapokra helyezte annak

¹⁴ BH2000. 285.

¹⁵ L.d. SZOMORA Zsolt, id. mű 81. o.

megítélését, az egyén szubjektív érzékenysége nem értékelhető a büntetőjogi felelősség kérdésének eldöntésénél.

A becsület csorbítására alkalmasság megítélése során a vélemény szabadsága és a jóhírnév, illetve a becsület, mint jogi tárgyak kollíziójára kell figyelemmel lenni. A büntetőjogi tényállások nem lehetnek az indokolt kritikai megállapítások büntetőjogi korlátjai, nem zárhatják ki a bírálat jogát.

Összegezve, a becsület csorbítására alkalmas, a gyalázkodás szintjét elérő értékítélet megfogalmazása a becsületsértés bűncselekményét valósítja meg, míg a becsület csorbítására alkalmas tényállások közül az alkotmányos követelményként megfogalmazottaknak megfelelően rágalmozásként a „civiliek” esetében csak a becsület csorbítására alkalmas tudottan valótlan tényközlések büntetendők, míg az újságírókat tekintve azok is, amelyek valótlanosságát a foglalkozása alapján rá irányadó gondosság elmulasztása miatt nem ismerte fel.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Zárszó helyett – Szakmai elemzések a jogszabályok hatályosulásának vizsgálatára *Vízkelety Mariann államtitkár asszony előadása*

Tisztelt Miniszter Úr! Tisztelt Elnök Urak! Tisztelt Meghívottak!

Szeretettel köszöntök minden résztvevőt!

Igazságügyi kapcsolatokért felelős államtitkárként fő feladatom, hogy biztosítsam az igazságügy területén működő szervezetek és a kormányzat közötti kapcsolattartást. Ez nem mindig könnyű feladat, hiszen a hatalmi ágak elválasztásának elve azt eredményezi, hogy a közigazgatásra egyébként jellemző közigazgatáson belüli kapcsolattartási módokat nem lehet alkalmazni. Az igazságügyi kapcsolatok körében a közigazgatás, partnerségi kapcsolatokat tart fenn az egyébként önigazgatással bíró és Alaptörvény által is védett szervezetekkel, hivatásrendekkel.

Jelen konferencia alkalmával a tiszta kétoldalú kapcsolattartás helyett a kapcsolatépítés magasabb szintjét valósítjuk meg, amikor az igazságügyi tárca segítőként lép fel, és azt is igyekszik előmozdítani, hogy a független szereplők között közvetlenül is alakuljanak ki szakmai kapcsolatok, a meglévők pedig erősödjenek. Mindennek végső soron az a tétje, az a jelentősége, hogy a jogkereső polgárok milyen minőségű jogvédelemben részesülnek, hiszen tágan értelmezve nem egy-egy szervezet, hanem a szervezetrendszer egésze határozza meg a jogok érvényesítésének

hatékonyságát. Mindebből számomra természetesen az a legfontosabb, hogy megfelelőek-e, kellő színvonalúak-e a minisztérium által előterjesztett és véleményezett jogszabályok. Ennek megítélésében nem lehet kizárólag elméleti megközelítést alkalmazni, hiszen minden jogszabály végső mércéje a jogalkalmazás, a jogalkalmazás pedig eredendően gyakorlati tevékenység.

A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX törvény (Jat.) 21. § (1) bekezdése értelmében a miniszter folyamatosan figyelemmel kíséri a feladatkörébe tartozó jogszabályok hatályosulását. A Jat. 2. § (4) bekezdése és a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Kormányrendelet 82. § (2) és (3) bekezdés alapján az igazságügyért felelős miniszter folyamatosan felülvizsgálja a jogrendszert, összehangolja a tartalmi és technikai deregulációt. Mindezeket figyelembe véve az Igazságügyi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság keretein belül az Igazságszolgáltatási Kapcsolatok Főosztálya és az ott működő Szakmai Elemző Osztály az igazságügyi miniszter feladatkörébe tartozó jogszabályok hatályosulásának vizsgálata érdekében tudományos alapú elemzéseket végez, amelyek célja a jogalkalmazás révén kifejtett tényleges hatások és egyéb vizsgálati tapasztalatok bemutatása.

A jogalkotás olyan szakmai folyamat, melynek elkülöníthető szakaszai, mozzanatai vannak. Vladár Gábor meg-

fogalmazása szerint a jogalkotás előkészítő szakasszal kezdődik, melynek egyik mozzanata az elemző vizsgálódás: a jogszabályok, a bírói gyakorlat, napjainkban pedig az uniós jog, továbbá az Alkotmánybíróság határozatainak elemzése. Lényegében az elemző vizsgálódás körébe tartozik az, amit a jogalkotási törvény a jogszabályok hatályosulásának figyelemmel kíséréseként fogalmaz meg. Van azonban egy jelentős különbség Vladár Gábor álláspontja és a hatályosulási vizsgálatok mai gyakorlata között. Míg Vladár megfogalmazásában az elemző vizsgálódás a jogalkotási folyamat előkészítő szakaszának része, a hatályosulási vizsgálat szükségképpen utólagos. E látszólagos ellentmondás úgy oldható fel, ha nem azt feltételezzük, hogy a jogalkotás lineáris folyamat, amely az életviszonyok észszerű elemzéséből szükségképpen elvezet a tökéletes szabályozásig. E helyett a jogalkotást fel lehet fogni a közpolitikai ciklus részeként, aminek lényege, hogy figyelemmel kell kísérni a megalkotott szabályok gyakorlati megvalósulását, és a tanulságokat figyelembe véve kell a következő szabályozást megtenni. Ez a felfogás nem azt feltételezi, hogy a mai életviszonyok között lehetséges maradandó szabályozás, mivel a mégoly tökéletesnek látszó jog is hamar elavul a mai korra jellemző változó körülmények között.

A jogalkotás folyamatának ilyen jellegű felfogásán keresztül kell szemlélni az Igazságügyi Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatában megfogalmazott azon feladatot, mely szerint az Igazságszolgáltatási Kapcsolatok Főosztálya elemzi a bíróságok ítélkezési gyakorlatát.

*

A szakmai elemzések elsősorban – de nem kizárólagosan – a tárgyal választott jogintézményre, jogkérdésre, jogszabályi rendelkezésre vonatkozó releváns bírósági határozatok összességének elemzése alapján készülnek el.

Fontos hangsúlyozni ugyanakkor, hogy ez a tevékenység – céljából fakadóan – alapvetően eltér a Kúrián végzett bírósági joggyakorlat-elemzéstől, ugyanis nem a bírósági döntések kritikájára irányul, célja nem a jogegység vizsgálata. Elkerülhetetlen azonban, hogy a jogszabályok hatályosulását a jogalkalmazáson keresztül vizsgáljuk, amelynek legjobban hozzáférhető és egyben autentikus forrásai a bírósági határozatok, amelyeket mennyiségi és minőségi szempontból lehet vizsgálni. A bírósági határozatok tartalmi, minőségi elemzésével nem a bírósági gyakorlat értékelése, hanem a jogszabályok gyakorlatban való hatályosulásának feltárása a feladat, annak érdekében, hogy támogassuk, előkészítsük a további jogalkotást, amennyiben a vizsgálatok alapján erre szükség van. Meg kell említeni, hogy az elemzések általában egy-egy részproblémára, egy-egy jogintézményre fókuszálnak. Fontos hangsúlyozni, hogy azokból nem szükségképpen következik kodifikációs kényszer, hiszen a vizsgálati eredmények a tájékozódást segítik elő azzal, hogy szakmai támpontokat nyújtanak a későbbi jogszabályalkotás számára. Vizsgálatok eredményének birtokában könnyebben dönthet arról a kodifikátor, hogy egyáltalán szükség van-e jogalkotásra egy

konkrét probléma kapcsán, illetve arról, hogy milyen megoldást választ több lehetőség közül.

A megalapozott vizsgálati munka módszere a bírósági ítéletek szövegének elemzése mellett alkalmanként az igazságügyi statisztikai adatok elemzése. Ezek a módszerek kiegészülnek a szakirodalom tanulmányozásával, adott esetben nemzetközi jog-összehasonlítás elvégzésével. Szükség esetén kutatóintézetek, egyetemek bevonásával kiegészítjük a vizsgálatokat olyan, a minisztérium által közvetlenül nem végezhető empirikus kutatási elemekkel, mint a közvetlen iratvizsgálat, tárgyaláslátogatás, mélyinterjúk készítése, kérdőíves felmérés alkalmazása. A szakmai elemzések a vonatkozó alkotmánybírósági határozatok mellett az adott témában irányadó európai uniós rendelkezések áttekintésére és az EJEB határozataira is figyelemmel vannak.

*

A vizsgálati eredmények hasznosítása többféle módon történhet. Az elkészült elemzések a kodifikációért felelős szervezeti egységeken túl rendelkezésre állnak a meghatározott jogalkotási feladat céljából létrehozott kodifikációs bizottságok és jogalkotási feladattal megbízott miniszteri biztosok számára is. A kutatási, elemzési cél számos esetben az ő konkrét igényeikhez igazodva kerül megfogalmazásra.

Az egyes elemzések adatai alkalmasak lehetnek arra, hogy olyan szakmai konklúziót, támpontokat nyújtsanak, amelyek közvetlenül felhasználhatók arra, hogy elősegítsék a tájékozódást a kodifikáció számára. Arra is rámutathatnak, hogy további vizsgálódásra, elemző munkára van szükség, de a további vizsgálatok irányát segíthetik kijelölni. A ket-tő kombinációjára szintén lehet példa. Természetesen, ahogy ez korábban már szintén említésre került, a megállapítások és javaslatok nem kötik a jogalkotót, a kodifikációt.

A tudományos objektivitás fontos eleme, ha a kutatási, elemzési eredmények tudományos fórumokon: önálló kötetekben, tudományos folyóiratokban, konferenciákon, műhelybeszélgetéseken közlésre kerülnek. Ennek eredményeképpen érdemi párbeszéd alakulhat ki a jogtudomány képviselőivel. A visszajelzéseket pedig fel lehet használni a jogalkotói munkában. Ennek jegyében merült fel a jelen konferencia megszervezésének igénye, valamint a szakmai elemzések idén könyv formájában megjelent publikációja.

Véleményem szerint az igazságszolgáltatásba vetett köz-bizalom további erősítése folyamatos együttműködést kíván a tág értelemben vett igazságügyi szféra szereplői között. A szakmai alapú együttgondolkodás kiváló példáját adta a mai napon sikerrel lezajlott konferencia is. Bízom benne, hogy ez a szakmai együttműködés a jövőben is folytatódni fog.

Köszönöm részvételüket a konferencián és megtisztelő figyelmüket!

XXXIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia, Állam- és Jogtudományi Szekció első helyezett hallgatóinak rezüméi

AGRÁRJOG, SZÖVETKEZETI JOG ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI JOG

OROSZ FLÓRA

Jogász

Osztatlan, 9. félév

Miskolci Egyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető:

dr. Csák Csilla

egyetemi docens, ME ÁJK

A multifunkcionális mezőgazdaság megvalósulása a szociális farmrendszer keretei között

A multifunkcionális mezőgazdaság megvalósulása a szociális farmrendszer keretei között

Kutatásom célja egyrészt annak feltárása, hogy miért is van szükség szociális farmokra, hogyan járulnak hozzá a hátrányos helyzetből való kijutáshoz, milyen segítséget nyújtanak a nehéz helyzetben lévők számára, és milyen értékeket hordoznak magukban. Másrészt annak feltárása, hol helyezkedjen el a szociális farmszolgáltatás a mezőgazdasági tevékenységek körében, valamint a szabályozás hiánya miként orvosolható. Ez egy alulról építkező modell, még kiforratlan működési háttérrel. A hatékony működést a jogi szabályozásban rejlő anomáliák mellett a pénzügyi források hiánya is gátolja.

Hipotézisem szerint a szociális farm modellje, a jelenlegi hiányosságok és nehézségek ellenére, egy működőképes

konstrukció, hosszú távon is fenntartható; illetve több formája is megjelenhet a szabályozásban. A modell alkalmas mezőgazdasági tevékenységek folytatásán keresztül a foglalkoztatási hiányosságok kezelésére, és ösztönzőleg hathat a gazdasági egységek hatékonyságának növelésére. Olyan mezőgazdasági innováció, amely társadalmi funkciót is ellát a hagyományos agrártevékenységek mellett. Egy szerteágazó jogterület, melyet jelen tanulmányban az agrárjog területéhez közvetlenül kapcsolódó aspektusból vizsgálom meg. Magyarországon ez egy új jelenség, még gyermekcipőben jár. Az első kezdeményezések kb. 10 évvel ezelőtt jelentek meg.

Az a mezőgazdasági színtér, ahová a hátrányos helyzetűek aktívan bevonhatóak. Innovatív módon egészíti ki a mezőgazdaság hagyományos tevékenységeit. Lehetővé teszi, hogy a rászorultak bekapcsolódjanak a mezőgazdasági tevékenységekbe, mivel széles körű mezőgazdasági típusú tevékenység gyakorlását biztosítja. A szociális farm keretében végzett tevékenységek által az érintettek be-, illetve visszakerülhetnek a munka világába; hozzájárulnak a résztvevők jólétéhez, az egészségügyi állapotuk javításához; könnyebbé teszik számukra a tanulást; valamint szociális és kulturális szükségleteket is kielégítenek. Emellett közel áll a természethez, ami a fogyatékos emberek rehabilitációjában kiemelt szerepet kap. A koncepció azonban nem egy új szervezeti forma, hanem egy összetett, multifunkcionális tevékenységi forma, amelyhez meg kell teremteni a működés jogi keretét. A hiányzó jogi szabályozás miatt a legfontosabb, hogy a szociális farmszolgáltatások köre legalizált legyen, amelyhez állami preferenciák, kedvezmények, a működési formához pedig jogosultságok kapcsolhatók.

ALKOTMÁNYJOG I.**LENGYEL DÁNIEL**

Jogász

Osztatlan, 9. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Jog- és Államtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Kurunczi Gábor
megbízott oktató, PPKE JÁK*

**„Idegenben jó az X?”
avagy a nemzetiségek parlamenti képvisellete**

A nemzetiségek parlamenti képvisellete az 1989-es rendszerváltás óta folyamatosan vita tárgyát képezi. Az Országgyűlés 2011-ben rendezni kívánta az immár huszonöt éve húzódó problémás helyzetet: megalkotta a nemzetiségek kedvezményes mandátumszerzési lehetőségét az országgyűlési választásokon, valamint szintén az országgyűlési választások keretében, a kedvezményes mandátumot nem szerző nemzetiségek számára lehetővé tette a korlátolt jogosultságokkal rendelkező nemzetiségi szószóló parlamentbe juttatását. A 2014-es országgyűlési választás sok tapasztalattal szolgált a szabályozást illetően. A kedvezményes mandátum nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, hiszen egyik nemzetiség sem volt képes a jogintézmény segítségével teljes jogú országgyűlési képviselővé jutni. Nemzetiségi szószólót viszont mind a tizenhárom elismert nemzetiségnek sikerült a parlamentbe juttatnia, amelynek köszönhetően a gyakorlatban is érvényesülő többletjogokkal lettek gazdagabbak. A nemzetiségek teljes jogú parlamenti képviselétének biztosítását alapvetően szükségtelennek tartom. Véleményem szerint szimbolikus jellegén kívül semmilyen gyakorlati jelentősége nem lenne a nemzetiségek érdekérvényesítése szempontjából. A nemzetiségi szószóló jogintézményét azonban érdemes lenne a jövőben is megtartani, illetve fejleszteni. A szószólók jogosultságai alapvetően megfelelőek, azonban megválasztásuk módján érdemes lenne változtatni. Meglátásom szerint a címben feltüntetett, közismert futballbölcseesség remekül kifejezi a jogalkotó által létrehozott konstrukció valódi értékét. A létrehozott szabályozás ugyanis alapvetően többet ér, mint egy vereség, hiszen a nemzetiségek bizonyos jogosultságokkal gazdagabbak lettek. A jogalkotó azonban korántsem végzett tökéletes munkát, így a szabályozás semmiképp sem ér fel egy győzelemmel a probléma vonatkozásában. A döntetlen nézetem szerint ráadásul egy idegenben elért döntetlennek minősíthető, hiszen az Országgyűlésnek – egy idegenben játszó futball csapathoz hasonló módon – meglehetősen szokatlan körülményekhez kellett alkalmazkodnia a szabályozás megalkotása során. Az idegenbeli X-et a futball társadalom inkább jó eredménynek tartja, mint rossznak. Véleményem szerint ez az értékelés alapvetően helyénvalónak bizonyul a nemzetiségek parlamenti képviselétére vonatkozó magyar szabályozás tekintetében is.

ALKOTMÁNYJOG II.**HAVASI MÁRTA ESZTER**

Jogász

Osztatlan, 9. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Papp Imre
adjunktus, ELTE ÁJK*

**Az alkotmányos stabilitást biztosító
jogtechnikai megoldások
– nemzetközi kitekintés és hazai lehetőségek**

Az Alaptörvény jelenleg a legfiatalabb európai alkotmány, a hatálybalépése óta eltelt közel öt évben mégis megélt hat módosítást; ebből ötöt alig több, mint másfél év leforgása alatt. Aktuális a kérdés, hogy hogyan történt ez meg, és aktuális a kihívás is, hogyan lehetne az Alaptörvény stabilitását hatékonyabban biztosítani.

A válaszok után kutatva először általánosságban foglalkozom az alkotmányos stabilitás és rugalmasság kérdésével. Az alkotmányok legitimitásának egyik fő követelménye, hogy az alkotmányozási és alkotmánymódosítási folyamatok során a vonatkozó speciális szabályok szerint járjanak el – olyan alapvető jogi dokumentumokról lévén szó, amelyeknek közmegegyezés tárgyát képező alapértékek magas fokú védelmét hivatottak biztosítani. Az alkotmánymódosítási eljárást szabályozó klauzuláknak azonban egyúttal megfelelő mozgásteret is kell biztosítaniuk ahhoz, hogy a folyamatosan változó társadalmi és gazdasági körülményekre tekintettel indokolt változtatásoknak ne jelentsék gátját. A kartális alkotmányok évszázadai alatt számos olyan jogtechnikai megoldás kristályosodott ki, amelyekből az alkotmányozó kiválaszthatja az adott állam számára legmegfelelőbbnek ítélt kombinációt.

Kutatásom második felében ezen jogi eszközök közül tekintem át azokat, amelyek valamilyen ponton kapcsolódnak a magyar szabályozáshoz. Foglalkozom az alkotmánymódosítás minősített többséggel történő elfogadásának követelményével, kitérve arra, hogyan függ ez össze egy állam választási rendszerében a mandátumszerzés arányosságával. Elemzem a közvetlen demokrácia bekapcsolódását az alkotmányozási folyamatba és megvizsgálom, miért nem lehet helye hazánkban népszavazásnak ebben az eljárásban. Vizsgálom továbbá az örökkévalósági klauzulák természetét, illetve ütköztetem az alkotmánymódosítások alkotmánybírók általi tartalmi felülvizsgálatának lehetőségét és a hatalmi ágak szétválasztásának elvét, kitérve az alkotmányellenes alkotmánymódosítások, illetve az alkotmánybírók függetlenségének kérdésére.

Vizsgálódásom alapját a szakirodalom mellett elsősorban a nemzeti alkotmányok vonatkozó rendelkezései adják; a nemzetközi kitekintés így egyúttal lehetővé teszi az egyes jogi megoldások összehasonlító elemzését is. A megszerzett ismeretek konklúziójaként megállapításaim és de lege ferenda javaslatom révén adalékkal kívánok szolgálni az alkotmányok stabilitását biztosító jogtechnikai eszközök kiemelten fontos témakörének kutatásaihoz.

ALKOTMÁNYJOG III.**FARKAS ENIKŐ**

Jogász

Osztatlan, 10. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Jog- és Államtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Hajas Barnabás
egyetemi docens, PPKE JÁK*

**Önállóan, a jogra támaszkodva.
Jogi akadálymentesítés
a fogyatékossgal élő személyek
önrendelkezési jogának érvényesítéséhez**

„Valljuk az elesettek és a szegények megsegítésének kötelességét” – hangzik Magyarország Alaptörvénye. De kik az elesettek, kik a fogyatékossgal élő személyek? Mely definíciók írják le megfelelően az élethelyzetet, amelyben helyt kell állniuk a mindennapokban? S ami a legfontosabb: milyen eszközökkel segíthet nekik az állam abban, hogy a társadalomban otthonosan mozoghassanak, így kibontakoztathassák ezzel tehetségüket, élve alapjogaikkal? Dolgozatomban ezeket a kérdéseket vizsgálom.

A téma fontosságát jelzi, hogy a fogyatékossgal élő közösség alkotja Európa legnagyobb kisebbségét, amely a lakosság 10-15%-át teszi ki. Ennek ellenére a jogalkotók mégsem fordítanak elég figyelmet arra, hogy cizellált definícióval illessék őket, sok esetben el/megfeledkezve az államnak a sérült polgárokkal szemben fennálló objektív intézményvédelmi kötelezettségéről. Az érintettek is sérthetetlen emberi méltósággal rendelkeznek, s ezen elidegeníthetetlen jognak egy aspektusa az önrendelkezési jog, mely esetükben szenved a legtöbb csorbát. Az önrendelkezési jog korlátokba ütközésének oka az, hogy alapjogaik gyakorlása nem akadálymentes. Az érintettek nem csupán testi vagy pszichológiai panaszuk alapján vannak hátrányos helyzetben, hanem azért is, mert az alkotmány által biztosított jogaikkal sok esetben nincs lehetőségük élni. S ha az állam akadályokat gördít az önrendelkezési jog gyakorlása elé, azzal az önálló életvitel lehetőségét is elveszi a fogyatékos személytől, ezzel őt kiszolgáltatott, segélyezésre szoruló magatehetetlenné degradálja.

Az önálló életvitel eléréséhez a rehabilitáció a legfontosabb eszköz. Kutatásom alapján megállapítható, hogy a rehabilitáció joga fogja össze, az egymáshoz szervesen kapcsolódó egyéb – jellemzően második generációs – sérült embereket megillető alapjogokat. E jogok mind egy irányba mutatnak, az önrendelkezési jog kiteljesítésének irányába, az önálló, mind a társadalom és mind az érintett egyén számára is a leghasznosabb élet felé. Álláspontom szerint a sérült személy és az önálló élet megteremtése közé emelt gátak lebontására – egy általam alkotott fogalom – a jogi akadálymentesítés megvalósítása által kerülhet sor, mely a rehabilitáció jogát is magában foglalja. A társadalmi korlátok megszüntetésére szolgáló megoldás célja, hogy a fogyatékossgal élő embertársaink az önrendelkezési joguk kiteljesítésével képesek legyenek – lehetőségük szerint – kialakítani egy számukra megfelelő, autonóm életet: önállóan a jogra támaszkodva.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI JOG**POLLOK ZSÓFIA CSENGE**

Jogász, nappali, 5.

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Lőrincz József
c. egyetemi tanár*

**Kapcsolattartás mint a reintegráció eszköze
a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben**

A kortárs büntetés-végrehajtási jog szakirodalmának történetében nem született még átfogó tanulmány a kapcsolattartáshoz való jogról vagy magáról az intézményről. Egy részének pótlására tesz kísérletet ez a dolgozat, aminek legfőbb forrásul büntetés-végrehajtási intézetekben tett látogatások tapasztalatai és az ott készített interjúk szolgálnak.

Központi elem a reintegráció és a kapcsolattartás intézményének szoros kapcsolata, hiszen az intézeten kívüli világgal való kommunikáció elengedhetetlen ahhoz, hogy a büntetés letöltése után, a társadalomba visszaailleszkedni tudó, családjukkal jó kapcsolatot ápoló emberek szabaduljanak a végrehajtási intézetekből.

A tanulmány a különböző kapcsolattartási formák bemutatása és empirikus értékelése mellett a digitális világ és az internet adta lehetőségekkel szintén foglalkozik. A dolgozat olyan kuriózumokat is tárgyal, mint az intim kapcsolattartás lehetősége vagy a nem megengedett kapcsolattartási formák gyakorlati megvalósulásai. A hazai és nemzetközi ellenőrzést végző szervezetek írásos jelentéseit is ismerteti a dolgozat azzal, hogy a jelenlegi hiányosságokra és azok megoldási lehetőségeire is rámutat.

A tanulmány a hazai büntetés-végrehajtáson belüli kapcsolattartás akadályait, pozitív kezdeményezéseit, fejlődési lehetőségeit mutatja be példákon és a jövő lehetőségein keresztül.

BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOG I.**BUDAI MIHÁLY EGON**

Jogász

Osztatlan, 7. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Hack Péter
egyetemi docens, ELTE ÁJK*

Sértetti részvétel a büntetőeljárásban az Európai Unió jogára figyelemmel

Az Európai Unió egyre mélyülő integrációja jegyében az állami szuverenitás utolsó bástyáját jelentő büntetőjogi kérdésekben is születnek szupranacionális és kormányközi, a kooperáció túlmutató, a tagállamokra kötelező szabályok. A jogharmonizáció egyik területe a sértetti jogok köre. A (Lisszaboni Szerződéssel módosított) Európai Unió működéséről szóló szerződés egy ponton expressis verbis felhatalmazza az Uniót az áldozatvédelmi jogszabályok közelítésére, a másodlagos jogforrások közül pedig a Magyarország által 2015 novemberéig 54 lépésben implementált 2012/29/EU irányelv a legjelentősebb norma. Az áldozati (sértetti) jogok körét az 1980-as évektől kezdve egyre nagyobb elismertség övezi.

Írásomban a nemzetközi jogtudomány egy interdiszciplináris ága, a jogkövetés-tudomány (compliance research) elméleti keretében belül követem nyomon, hogy Magyarország büntető eljárásjoga mennyiben felel meg a 2012/29/EU irányelv által támasztott elvárásoknak. A sértetti (áldozati) jogok konceptualizálása után felvázolom a jogkövetés fogalmát, és ennek az EU-val foglalkozó területének jelenlegi állapotát. Ezt követően térek rá az Irányelv rendelkezéseinek bemutatására. Az Irányelv által garantált sértetti részvételi jogokat egyesével ismertetem, a magyar büntető eljárásjogra vetítve. Ez utóbbi elsősorban a hatályos büntetőeljárás kódex (a Be.) és a kapcsolódó másodlagos irodalom alapján fog történni. Lezárásként a kutatás lehetséges továbbfejlesztésének, továbbgondolásának néhány irányát vázolom föl.

BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOG II.**TÓTH GÉZA**

Jogász szak

Osztatlan, 9. félév

Szegedi Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
prof. dr. Karsai Krisztina
egyetemi tanár, SZTE ÁJK*

A tettazonosság és a ne bis in idem elv, különös tekintettel a hazai és nemzetközi bíróságok gyakorlatára

Dolgozatomban a tettazonosság kérdéseivel foglalkozom, vizsgálva azt, mennyiben érvényesül a bíróság vádhoz kötöttsége, valamint hogy a tettazonosság mennyiben határozza meg a ne bis in idem elv alkalmazását. A téma feldolgozása azért szükséges, mert a fenti kérdések olyan kardinális eljárásjogi alapelvek érvényesülését és terjedelmét határozzák meg, mint a funkciómegosztás elve, a védelem elve, a vádelv, valamint a kétszeres eljárás tilalma. A tettazonosság értelmezési tartományának tendenciáit a jogtudományi álláspontok, valamint a bírósági határozatok és döntések tükrében elemzem. Írásomban nemcsak a vád és ügydöntő határozat viszonyát vizsgálom, hanem a jogerős ügydöntő határozatot követő újabb vádemelés problematikusságával is foglalkozom, ennek megfelelően pedig az említett kétszeres eljárás tilalmának vonatkozó elemét, az idem fogalmát elemzem. A tettazonosság határainak kijelölése közvetlenül befolyásolja a kétszeres eljárás tilalmának extenzióját, a rendkívüli perorvoslatok és az új eljárások arányát is. A ne bis in idem elv kapcsán annak meghatározása, hogy mi számít azonosnak a büntetőeljárásban, komoly kihívásokat rejt. Ennek bemutatása érdekében foglalkozom a magyar bírói gyakorlattal. Azonban a kiterjedt vizsgálat nélkülözhetetlen a téma feldolgozása szempontjából, így nemzetközi kitekintést is végeztem, különös tekintettel az Emberi Jogok Európai Bíróságának és az Európai Unió Bíróságának a judikatúrájára.

BÜNTETŐJOG I.**GULA KRISZTINA PETRA**

Jogász

Osztatlan, 7. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:**dr. Bárányos Bernadett
tanársegéd, ELTE ÁJK***Őrült beszéd, de van benne rendszer?
A kényszergyógykezelés patológiája
a hazai szabályozás és a nemzetközi
tapasztalatok tükrében**

Országos tudományos diákköri dolgozatom témáját a kényszergyógykezelés, annak mindenekelőtt büntető anyagi jogi szempontú vizsgálata képezi. Ez alapján – a dolgozat tárgyának megválasztásában szerepet játszó indokok bemutatását követően – a patológia orvostudományban ismert négyelemű szempontrendszeréből vezetem le a kutatás felépítését és módszertanát. Elsőként foglalkozom az intézkedés „kór”-történeti előzményeivel, kitérve az egyes büntetőjogi iskolák nézetrendszerre, reflektálva a „kezelő büntetőjog” koncepciójának kialakulására, fejlődésére és térhódítására.

Ezt követően tekintem át a hatályos magyar szabályozás alakulását, sort kerítve a jogelméleti háttér vizsgálatára, a rendelkezések büntetőjogi alapelvekkel való összhangja, illetve annak hiánya elemzésére és az alkalmazás alapjául szolgáló kritériumrendszer tárgyalására. Elemzem a személy elleni erőszakos, valamint a közveszélyt okozó büntetendő cselekmények meghatározásának kérdését és a hipotetikus bírói döntés kapcsán a fiktív bűnösség értelmezési lehetőségeit, utalok továbbá a szakértők közreműködésével eldöntendő kérdések tekintetében a szakértői és a jogalkalmazói kompetencia egymáshoz való viszonyulására.

A továbbiakban egy két fő komponensből álló nemzetközi kitekintés keretében vizsgálom egyrészt az egyes nemzetközi dokumentumokból, illetve az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatából a feltételrendszerre, illetve az intézkedés tartamára vonatkozóan levezethető követelményeket; másrészt áttekintem egyes európai államok szabályozási modelljeit, összehasonlítva azokat az intézkedés magyarországi jellemzőivel. Kitérek a kötelező gyógykezelés jogi keretei kapcsán az egyes jogágak konkurálására a különböző államokban, illetve a szankció tartamához kapcsolódó különbségekre.

Dolgozatom záró részében de lege ferenda javaslatok kerülnek megfogalmazásra, nem csupán az intézkedés tartamára, de annak gyakorlatba való átültethetőségére tekintettel is, amellyel a korábbi hasonló tartalmú szabályozás körében felmerült jogalkalmazási problémák és bizonytalanságok orvoslására keresek megoldási lehetőségeket.

BÜNTETŐJOG II.**HARNÓCZ DORINA LILLA**

Jogász

Osztatlan, 5. félév

Miskolci Egyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:**prof. dr. Görgényi Ilona
egyetemi tanár, ME ÁJK***Az embereken végzett kísérletek
büntetőjogi szempontból**

Dolgozatom témáját az embereken végezhető orvostudományi kutatások képezik büntetőjogi szempontból. A téma feldolgozása során arra törekedtem, hogy a nemzetközi, valamint a hazai szabályok áttekintésével egységes képet nyújtsak eme napjainkban egyre fontosabbá váló tárgykör szabályozásáról.

Az embereken végzett orvostudományi kísérletek kiemelkedő szerepet töltenek be az orvostudomány fejlődésében, általuk fejlesztenek ki egyre újabb és hatékonyabb eljárásokat. A kísérletek azonban jelentős veszélyt is magukban hordoznak, az ember könnyen visszaélések áldozatává válhat. Orvosi kísérleteket ma már az egész világon folytatnak, köztük Magyarországon is, azonban már a kísérlet alanyának védelmet nyújtó jogi keretek között. Az esetleges visszaélések szankcionálására pedig a büntetőjog szabályai szolgálnak.

Dolgozatommal arra töreksem, hogy a nemzetközi, valamint hazai szabályok áttekintésével egységes képet nyújtsak a téma szabályozásáról. Az embereken végezhető kutatás szabályainak megszegése' bűncselekmény kerettényállásának elemzésével pedig világos képet szeretnék alkotni a bűncselekmény jellegéről és annak szankcionálásáról. Úgy gondolom (továbbá remélem), hogy a téma átfogó elemzésével sikerült rávilágítani a kérdés jelentőségére, valamint arra, hogy a jövőben sem szabad elhanyagolni a témában alkotott jogszabályok aktualizálását a kísérlet alanyainak, azaz saját embertársainknak az érdekében.

BÜNTETŐJOG III.**CSAPUCHA BERNADETT**

Jogász
Osztatlan, 7. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kar

*Témavezető:
prof. dr. Belovics Ervin
egyetemi tanár, PPKE JÁK*

Az öngyilkosság, avagy a deviáns viselkedések egyik formájának büntetőjogi aspektusai

Dolgozatom célja az öngyilkossághoz kapcsolódó közreműködői magatartások bemutatása, különös tekintettel a hazai vonatkozásokra. Érintőlegesen társadalmi tényként is vizsgáltam az adott kérdéskört, valamint néhány európai ország hatályos szabályozásra is kitérttem.

A fő problémaforrás a Kúria 3/2013. számú büntető jogegységi határozata, mert az ott kifejtett viták sorozatát generálták. Ellentétes meglátás alá esik – ennek köszönhetően – a Btk. 160. § (5) bekezdésének stádiumtani megítélése, valamint az emberölés minősített eseteinek alkalmazhatósága, vagy éppen annak kizártsága. Továbbá a Kúria iránymutatása szerint segítségnyújtással is megvalósulhat a Btk. 160. §-ának (5) bekezdése, amennyiben azt akaratnyilvánításra képtelen személy tekintetében fejt ki az elkövető. A Btk. 162. §-ának vonatkozásában a sui generis részesség kérdésköre, illetve a részesség létezésének vagy kizártságának a problematikája állnak a középpontban. Milyen problémák merülhetnek fel a Kúria 3/2013. büntető jogegységi határozata kapcsán? Miként is hathat a jog az öngyilkosságban közreműködőkre? Melyek a lehetséges szankcionálási formák? Ezen felvetésekre kerestem elsősorban a választ a kialakult álláspontok feltérképezésével.

A Kúria 3/2013. számú büntető jogegységi határozatának, s az által kiváltott reakcióknak a fejtegetését követően alakítottam ki de lege ferenda javaslataimat. Az öngyilkosság büntetlenségével, valamint a közreműködők büntetőjogi felelősségre vonásával egyetértek. Utóbbiak magatartását bizonyos esetekben célszerű emberölésnek titulálni. Az emberölés minősített eseteit a Btk. 160. § (5) bekezdésének vonatkozásában is irányadóvá kellene tenni, kivéve annak „i” és „j” pontjait, hiszen az a kétszeres értékelés tilalmába ütköző lenne. Mindez elsősorban a büntetés kiszabásánál bírna determináló jelentőséggel. A helyes az lenne, ha a Btk. 160. §-ának (5) bekezdése a Btk. 160. § (2) bekezdésének helyébe lépne a következő törvényszöveggel: „Emberölést követ el az is, aki 14. életévét be nem töltött vagy akaratnyilvánításra képtelen személyt öngyilkosságra rábír, ha az öngyilkosságot elkövetik”. Ez képezné az emberölés második alapesetét, így a minősített esetek alkalmazhatósága is vitathatlannak bizonyulna, annak „i” és „j” pontjait kizárva. A minősített eseteket a Btk. 160. §-ának (3) bekezdésében kellene megfogalmazni változatlan tartalommal.

EGYETEMES ÁLLAM- ÉS JOGTÖRTÉNET**GALICZ KAMILLA**

Jogász
Osztatlan, 4. félév
Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Korsós dr. Delacasse Krisztina
adjunktus, PTE ÁJK*

A felvilágosodás elfeledett polihisztora: Pietro Verri

Hallott már az Ököltársaságról? Ismeri a modern büntetőjog atyja, Cesare Beccaria főművének, A bűnökről és a büntetésekről c. tanulmányának a keletkezéstörténetét? Tudja, ki volt Pietro Verri? E kérdésekre hazánkban sokan nemleges választ adnának, ezért döntöttem úgy, hogy górcső alá veszem a milánói felvilágosodást, annak egyik legnagyobb alakjára, Pietro Verrire fektetve a központi hangsúlyt.

A korabeli közjogi viszonyok elemzését követően bemutatam azt a szellemi környezetet, amelyben a felvilágosodás magjai Lombardiában is ki tudtak csírázni. Az Ököltársaság elkeresztelt tudományos kör az 1760-as évek Milánójának szellemi eredője volt, amely a város legtehetségesebb gondolkodóit állította a ráció szolgálatába. Ennek kapcsán bemutatam a „Caffè” folyóiratot is, amely a Társaság „tömegkommunikációs fegyvere” volt a felvilágosodás eszméinek terjesztéséért vívott küzdelemben.

Dolgozatom központi figurája Pietro Verri, az Ököltársaság atyja, a folyóirat főszerkesztője, Cesare Beccaria barátja és pártfogója. A hitbizománytól a hatalommegosztás elvén keresztül a kínvallatás létjogosultságának megkérdőjelezéséig mindenről értekezett sziporkázó rövidebb írásában, mint például a Dicshimnusz a milánói jogrendről c. pamphletben és komolyabb hangvételű tanulmányaiban, így az Észrevételek a kínvallatásról c. monográfiában – jogi végzettség nélkül! Emellett nemzetközileg ismertek közgazdaságtani és pszichológiai értekezései is, neve hazánkban mégis szinte teljesen ismeretlen.

Ebből adódóan tűztem ki azt a célt, hogy Pietro Verri nevét és Beccaria közismert művének létrejöttében játszott szerepét a magyar jogászvilággal is megismertessem. Kutatásom nagyrészt primer forrásokra támaszkodik, különösen az egyes művek bemutatásánál. A gyér számú magyar forrás miatt a többnyire olasz nyelvű másodlagos szakirodalom mellett angol, német és portugál művekre is hivatkozom.

EURÓPAI KÖZJOG ÉS MAGÁNJOG**KISS BARNABÁS**

Jogász
 Osztatlan, 9. félév
 Eötvös Loránd Tudományegyetem
 Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
 dr. Papp Mónika
 adjunktus, ELTE ÁJK*

Az európai versenyhatóságok amicus curiae szerepe a magánjogi jogérvényesítésben

A magánjogi jogérvényesítés az európai versenyjog viszonylag új, csekély gyakorlattal rendelkező területe, azonban az utóbbi időben az uniós jogpolitika számára egyre fontosabbá vált. Uniós érdek fűződik ahhoz, hogy a versenykorlátozó megállapodások, illetve az erőfölénnyel való visszaélések által megkárosított személyek minden tagállamban egységes feltételek alapján perelhessék a versenysértő vállalkozásokat. Az eltérő tagállami gyakorlatra tekintettel felmerülhet, hogy a Bizottság, illetve a tagállami versenyhatóságok az adott ügyben tájékoztatásuk a bíróságokat a perekben állított jogsértések versenyjogi megítéléséről. Ennek egyik eszköze az amicus curiae intézménye, amelyet 2003-ban vezettek be az uniós versenyjogba.

Dolgozatomban az amicus curiae intézményének a versenyjogi szerepét igyekszem bemutatni, tekintettel a magánjogi jogérvényesítésre. Írásom három részből áll: elsőként magának az amicus curiae-nek a fogalmát járom körbe, tekintettel a fogalom angolszász eredetére; itt kitérek az amicus curiae levél alkalmazására az Egyesült Államokban. A második részben azt vizsgálom meg, hogy az amicus curiae levél mint egyfajta „legal transplant” hogyan illeszkedik az uniós jogba, továbbá bemutatom az Európai Bizottság szerepét, illetve a jogintézménnyel kapcsolatos eseteket az Európai Unió Bírósága előtt. A harmadik részben azt elemzem, milyen problémák vetődhetnek fel az uniós szabályok nemzeti jogrendszerbe történő áttemelésekor a magyar jog és a Gazdasági Versenyhivatal esetén, illetve áttekintem a GVH amicus curiae-gyakorlatát a magyar bíróságok előtt lezajlott kártérítési perekben.

A kutatásaim eredményeként megállapítható, hogy az amicus curiae amerikai és európai fogalma számos ponton különbözik egymástól. Ami pedig a magyar jogrendszerben való érvényesülést illeti, a dolgozatban több olyan eljárásjogi problémát is azonosítok, amelyek arra utalnak, hogy az amicus curiae intézménye a magyar jogba nem illeszkedik tökéletesen – így például ellentétes a iura novit curia elvével, illetve nem tisztázott a GVH eljárásjogi megítélése sem. A magyar versenyhatóság által ilyen szerepkörben ellátott ügyek száma mindezek mellett igen csekély.

FOGYASZTÓVÉDELMI ÉS VERSENYJOG**BIHARI ERIKA**

Jogász
 Osztatlan, 5. félév
 Debreceni Egyetem
 Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
 dr. Hajnal Zsolt
 adjunktus, DE ÁJK*

A kollektív fogyasztói jogérvényesítés lehetőségei és kihívásai hazánkban és az Európai Unióban

A dolgozat témája a kollektív fogyasztói jogérvényesítés lehetőségei és kihívásai hazánkban és az Európai Unióban. A dolgozat elődleges célja a magyarországi kollektív fogyasztói jogérvényesítési lehetőségek bemutatása. Ezzel kapcsolatban arra a kérdésre kerestem a választ, hogy a közérdekű perlési lehetőségek közül, melyek lehetnek azok, amik leginkább szolgálják a fogyasztói érdekek védelmét. A jelenleg alkalmazható kollektív jogérvényesítési mechanizmusok körébe tartozik Magyarországon a fogyasztóvédelmi törvény alapján indítható közérdekű kereset és igény, a Polgári Törvénykönyv alapján tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazása miatt megindítható közérdekű kereset, valamint a Magyar Nemzeti Bank közérdekű igényérvényesítése is. Jelentős a Gazdasági Versenyhivatal által a fogyasztók érdekében indítható igényper, valamint a Polgári Perrendtartásban szabályozott per társaság. Ezek közül talán leginkább a Polgári Törvénykönyv eljárása mondható a leghatékonyabbnak. Azonban összességében megállapítható, hogy a magyar (illetve más tagállami) rendszer széttagolt és sajnos nem minden esetben hatékony az adott eljárás. Véleményem szerint fontos az, hogy a jogalkotó a rendszer eredményességét növelje és a fogyasztók széles körének érdekeinek védelmére még inkább alkalmas legyen. Fontos az, hogy a magyar szabályozás mellett vizsgáljuk más Európai Unió ország modelljeit is. Úgy gondolom, a kutatás szempontjából ez azért szükséges, mert a magyar rendszer hordoz magában kisebb problémákat. A német modell vizsgálata során felfedeztem egy, az új Polgári Perrendtartás társult perlés jogintézményéhez hasonló eljárást, a Kapitalanleger-Musterverfahrensgesetz (KapMuG) jogintézményét. Ezzel kapcsolatban egy de lege ferenda javaslattal élnék a jogalkotó számára. A társult per alkalmas lehet kis közösségek, vagy éppen nagyobb, de egymással kapcsolatban lévő fogyasztók azonos igényeinek érvényesítésére azonban, olyan fogyasztók esetében, akik nincsenek egymással kapcsolatban, egy jól működő elektronikus pernyilvántartás (mint ahogy Németországban) nélkül, véleményem szerint az eljárás nem feltétlenül lesz eredményes.

INFOKOMMUNIKÁCIÓS JOG**KASKOVITS MELINDA**

Jogász
Osztatlan, 11. félév
Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Mezei Péter
egyetemi docens, SZTE ÁJK*

Szerzői jog a digitális egységes piacon

A digitális egységes piac stratégia keretében napjainkban zajlik az európai uniós szerzői jog egy részének reformja.

A Bizottság 2016 szeptemberében két irányelv- és két rendelettervezetet publikált, amelyek előrevetítik az új szabályozást.

A dolgozat első fejezetében a hatályos uniós szerzői jogi rendszer rövid áttekintése után a reformfolyamat elindulásának okait és körülményeit vesszük górcső alá. Azt a megállapítást tesszük, hogy a szabályozás megérett a változtatásra a fokozódó harmonizációs igény és a digitális kor vívmányaival való összhang megteremtése jegyében.

A második fejezet célja, hogy összehasonlítsa a hatályos szabályozást és a napvilágot látott tervezetek tartalmát a Bizottság korábbi elképzeléseinek tükrében. Vizsgálja, hogy miként kíván eleget tenni a jogalkotó a XXI. század kihívásainak, illetve kritikai észrevételeket fogalmaz meg a reform irányával, tartalmával és előre látható gyakorlati megvalósulásával kapcsolatban. Alapvető következtetése, hogy a dokumentumok néhány, régóta égető probléma megoldását éppúgy megadják, mint ahogy elhamarkodottnak tűnő rendelkezéseket is tartalmaznak. Ugyan több, az induláskor fontosként kezelt kérdéskört is parlagon hagynak, a szerzői jog, mint iparág fontosságának felértékelődése kétségtelen, a szerzői jogi jogviszony minden szereplője érintett a változásokban.

A kutatási téma rendkívüli aktualitása miatt könnyen előfordulhatnak változások a kézirat lezárását követően, hiszen jelenleg is az irányelv- és rendelettervezetek véglegesítése és elfogadása zajlik.

JOG- ÉS ÁLLAMBÖLCSELET**FÁBIÁN ÁRON**

Jogász
Osztatlan, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
prof. dr. Fleck Zoltán
egyetemi tanár, ELTE ÁJK*

**A Nemzetek Szövetségének nagy kísérlete:
A kisebbségi jogok védelme és a nemzetközi jog
legitimitása a két világháború között**

Dolgozatom célja, hogy a nemzetközi jog érvényesülésének és követésének egyes elméleti problémáit a két világháború közötti népszövetségi kisebbségvédelmi jog példáján keresztül mutassa be.

Témaválasztásomnak két oka volt: egyrészt mint az ENSZ és az emberi jogi rezsím elődje, ezen korszak a mai napig érzeteti hatását. Másrészt pedig általános konklúziók levonására is alkalmas a téma a különböző jogi rendszerek legitimitásának kutatásához, mivel szemléletesen, élesen jelennek meg benne a nemzetközi jog hegemoniájával kapcsolatos problémák. Dolgozatom tehát elsősorban elméleti, jogbölcseleti, történeti síkon elhelyezett vizsgálati tárgyval. A kisebbségi jogi rezsím rövid bemutatása után áttekintem a nemzetközi jog természetével kapcsolatos jogelméleti álláspontokat.

Elsősorban Martti Koskenniemi és Herbert Hartra támaszkodva a nemzetközi jog utópia és apológia közé szorultságára építve mutatom be azon ontológiai problémát, amely a nemzetközi jogi érvelésekben óhatatlanul megjelenik. Rávilágítok, hogy a nemzetközi jog kötőerejének megalapozása milyen vitákat generált a két világháború közötti időszakban. Kutatásom során megvizsgáltam a magyar alkotmányos rendszert az első világháborút követően, aminek eredményeként az oktrojált alkotmány elméleti kategóriába soroltam a szerződéses kisebbségvédelmi intézkedéseket a magyar jogrendszerben.

Ennek a megközelítésnek a segítségével azt az elméleti kérdést kívántam vizsgálni, hogy miként tud hatékonyan lépni a nemzetközi jog az egyes államokkal szemben. Erre a kérdésre válaszolva Joseph Raz legitimitáseméletét használtam fel, amelynek segítségével rámutatok, hogy a nemzetközi jog érvényesülése elsősorban azért volt korlátozott a vizsgált időszakban, mivel nem tudta az egyes országok cselekvési indokai helyébe saját cselekvési indokait állítani.

Esettanulmányomnak használtam a numerus clausus törvény ellen különböző zsidó szervezetek által indított kisebbségi panaszt. Az ezen panasz eljárásokban alkalmazott érvelési struktúrákból egyértelműen kitűnik, hogy valóban nem volt megfelelő legitimitása a Népszövetségnek és a népszövetségi jogi rezsimnek. Dolgozatom tehát egy konkrét téma áttekintése kapcsán kívánt új, kritikai módszertannal választ keresni olyan általános jellegű elméleti jogi problémákra, amelyek a mai napig kérdéseket vetnek fel.

KÖZIGAZGATÁSI JOG I.**LUDÁNYI DÁVID**

Közigazgatási

MA, 3. félév

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Államtudományi és Közigazgatási Kar

*Témavezető:
dr. Hazafi Zoltán
egyetemi docens, NKE ÁKK*

Közszolgálati rendszerek a konvergencia és az empirikus adatok összefüggésében

Tanulmányomban elsődlegesen a közszolgálati létszám- adatok, valamint a korösszetételei arányok változásait és az ezek mögött rejlő okokat elemzem. Arra keresem a választ, hogy kimutatható-e bármiféle összefüggés a közszolgálati személyzeti rendszerek típusai és a létszám, a korösszetétel alakulása között. Találhatóak-e típusfüggő tendenciák, mint pl. az, hogy a nyitottabb közszolgálati rendszerű országokban kisebb a létszám vagy, hogy a zártabb közszolgálati rendszerek korösszetételei arányai valóban az idősebb generációk korosztályába mozdítják-e a személyállomány mérlegét. A kutatásom eredményei igenlő válaszról tanúskodnak legfőbb munkahipotézisemre.

Ennek vizsgálatához azonban nem elégséges az empirikus adatok egyszerű elemzése, szükséges egy értékelési keret kialakítása, amelynek segítségével az egyes közszolgálati személyzeti rendszerek sajátosságai és differencia-specifikus elemeik szerint jellemezhetőek. Az elméleti szemléletet a hipotézisben foglalt fő kérdések társadalmi kontextusának megállapítása, a fogalomkészlet tisztázása, valamint a közszolgálati rendszerek alaptípusai közötti elhatárolás teszi indokolttá. Az utóbbi esetben a kiválasztás, az előmenetel, az illetményrendszer, és más meghatározó jelentőségű tényező felhasználása járul hozzá az értékelési keret legteljesebb kibontakoztatásához. Az elméleti kérdéskör körülhatárolása szükségszerűen megköveteli a fejlődéstörténeti szempontok és egyéb társadalmi, döntően azonban gazdasági alrendszerrel és megfontolásokkal való összefüggések feltárását is.

Az értékeléshez hozzátartozik, hogy az egyes országok gyakorlatai, reformjai mennyire esnek egybe a nemzetközi trendekkel, milyen mértékben konvergálnak más országok folyamataival. A kiválasztott és a szakirodalmi szempontok szerint besorolt – OECD- és egyben EU – tagországok szolgálnak e gyakorlatok tanulmányozásának tárgyául. A dolgozatban a komparatív módszerek segítségével megállapítható Magyarország jelenlegi helyzete is személyállománya korszerűsítése tekintetében, feltérképezhető hogy hol tart a vizsgált országokkal való összefüggésben.

A dolgozat terjedelmi korlátai ugyan nem teszik lehetővé, hogy egy minden részletre kiterjedő elemzés jöjjön létre. Az alapvető kérdések megválaszolása azonban iránymutatóként szolgálhat az elkövetkezendő hazai közszolgálati fejlesztésekre, létszámgazdálkodásra és karriertervezésre vonatkozólag egyaránt, amely a téma aktualitását is megteremti.

KÖZIGAZGATÁSI JOG II.**HOHMANN BALÁZS**

Jogász

Osztatlan, 8. félév

Pécsi Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Bencsik András
adjunktus, PTE ÁJK*

A mediáció lehetőségei a közigazgatási hatósági eljárásban

A magyar közigazgatás, s azon belül a hatósági eljárásra vonatkozó szabályozás évtizedek óta koncepcionálisan egy határozott irányba mutat, célkitűzést követ: az ügyfélbarát közigazgatás megteremtését és fokozását. Az elmúlt időszakban emellett egyre hangsúlyosabbá vált a hatósági eljárás gyorsaságának és hatékonyságának növelése is, amely követelmények mára domináns hívószavaiá váltak a közigazgatás-tervezés legfontosabb stratégiai döntéseinek és dokumentumainak.

A jelen kutatás alapján készült pályamunka arra vállalkozik, hogy azonosítsa és elemezze a hatósági eljárás rendszerébe illeszthető olyan döntéshozatali módszereket, amelyek a hazai jogrendszert figyelembe véve, valamint a nemzetközi tapasztalatokat is alkalmazva jogszerű, a magyar jogi kultúrával összhangban álló, hatékonyan alkalmazható alternatív vitarendezési metódusokat is jelentenek egyben. E módszerek hozzájárulhatnak a közigazgatási hatósági eljárás alapvető céljainak mind teljesebb megvalósítása mellett a hatósági ügyben irányadó valós körülményekre, az ügyfelek és egyéb résztvevők szempontjaira és a köz érdekének egyensúlyára tekintettel levő hatósági döntések megalapozásához.

A dolgozat kiemelten foglalkozik a mediáció és a hatósági eljárással összefüggő közvetítés elméleti aspektusaival és gyakorlatával, ezeknek a hatályos és a napjainkban megújuló általános hatósági eljárásjogban való leképeződésével, így a jelenlegi szabályozást adó közigazgatási eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló (Ket.) és a jövőbeni általános közigazgatási rendtartásról szóló (Ákr.) törvény megoldásaival, azok összevetésével és elemzésével. A hatósági eljárásban tapasztalható mediáció dimenzióinak újszerű elemzésével pedig az egyes jelenlegi és jövőbeni megoldások hatékonyságát, tulajdonságait és a hatósági eljárás tárgyát képező – a vizsgált tárgykörben számos esetben ellenérdekelt felek részvétele mellett zajló – ügy eldöntésében betöltött szerepét vizsgálja.

A dolgozatban közölt következtetések és javaslatok hozzájárulhatnak a hatósági közegben megvalósuló, alternatív döntéshozatali metódusok elterjedéséhez és szerepük helyes megítéléséhez.

KRIMINALISZTIKA**MOLNÁR NIKOLETTA**

Jogász

Osztatlan, 8. félév

Pécsi Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Fenyvesi Csaba
egyetemi docens, PTE ÁJK*

**A kutatás kriminalisztikája
– eljárásjogi kitekintéssel**

Az elmúlt évtizedekben a technológia drasztikus fejlődésen ment át, nincs olyan eszköz környezetünkben, ami ne kapcsolódna a digitális technológiához. Ezt a bűnelkövetők is kihasználják, egyre fejlettebb technikai módszerekkel követnek el bűncselekményeket. E gondolatból indultam ki dolgozatomban, amelyben igyekszem választ adni arra, hogy az újonnan megjelenő bűncselekmények kívának-e új felderítési eszközöket, illetve hozott-e új módszertani ajánlásokat a technológia fejlődése. Emellett szükségesnek tartottam e téma emberi jogi szempontból történő vizsgálatát is, hiszen nem hagyható figyelmen kívül, hogy a technológiai vívmányok gyors fejlődése hogyan is hatott életünkre, mennyiben érinti a kutatás módszertana emberi jogainkat, hol az a határ, amikor már a közérdek védelme nem élvez prioritást személyes jogainkkal szemben. Céljaim elérése érdekében vizsgáltam a magyar és az angol szakirodalmat, a kutatás intézményének jogtörténeti vonatkozásait, valamint az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) gyakorlatát. Dolgozatom első felében, miután egy rövid történeti áttekintés eredményeképpen megállapítottam a házkutatás szabályozásának időtállóságát, a kutatás módszertanára helyeztem a hangsúlyt. A hatályos szabályozást az EJEB ítélezési gyakorlatával átszöve ismertetem, bemutatva, hogyan valósul meg a gyakorlatban e kényszerintézkedés kapcsán az emberi jogok, elsősorban a magán- és családi élet tisztelgetben tartásához való jog sérelmének orvoslása, külön hangsúlyt fektetve a szükségesség és arányosság problémakörére. Ezt követően a német alkotmánybíróság egy döntésében kifejtett véleményén keresztül részletezem a jogellenes házkutatás során talált bizonyítékok felhasználhatóságának, illetve e terület szabályozásának aggályait. Dolgozatom második felében képekkel illusztrálva mutatom be a kutatás modern, speciális eszközeit, nevezetesen az online házkutatást, a drónt, a talajradart, a testszkennert, vizsgálva azok szükségességét, szabályozását és az emberi jogokra gyakorolt hatását. Dolgozatom lezárásaként a kutatásom eredményeként kapott válaszokat összesítettem, valamint levontam következtetéseimet, kifejtettem álláspontomat, megállapításaimat.

KRIMINOLÓGIA**GARAI NIKOLETTA**

Kriminológia

MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
prof. dr. Lévy Miklós
egyetemi tanár, ELTE ÁJK*

**A rongálás motivációs és szituatív tényezőinek
kvalitatív vizsgálata fiataloknál**

A rongálás a vagyoni elleni bűncselekmények közé tartozik és ebben a kategóriában az összébűnözésről szóló statisztikák szerint az egyik leggyakoribb cselekmény a felnőttkorúak és fiatalok körében is. Emellett komoly anyagi kárral és demoralizáló hatással jár a közösség számára.

A racionális döntéshozás szerint a bűncselekményeket a motiváció, döntéshozás és szituáció összjátékaként kell tekintenünk, nem pedig a pszichológiai és szociológiai determináló tényezők szempontjából egy „kARRIER RÉSZÉKÉNT”. A rongálást motiváló tényezők nem annyira egyértelműek a kívülálló számára, mint más vagyoni elleni bűncselekményeknél, mivel objektív előnyökkel nem járnak. A motiváció-döntéshozás-szituáció dinamikusan egymásra ható folyamatok, így fontos, hogy milyen környezet/szituáció „csalogtassa elő” az e fajta magatartást, tehát mi határozza meg a személy-környezet negatív összeállítását.

A rongálás motivációs és szituatív tényezőinek vizsgálatához a félig strukturált interjú módszerét alkalmaztam, mely a fenomenológiai megközelítésre épül. Az instrukciók indirektek voltak. A fenomenológia célja, hogy a jelenségeket úgy ismerjük meg, ahogyan azok az átélőnek megjelentek, és nem pedig előre konstruált kategóriákba való beillesztéssel. Természetesen a fenomenológiai megismerés merít a szakirodalomból és formálja is azt, ám vizsgálati helyzetben a prekoncepciók felfüggesztődnek. Tehát a kutatás így nem a bizonyítás, hanem a felfedezés koncepcióját követte.

Az alanyok 14–18 év közötti, pártfogó felügyelet alatt álló, rongálást elkövető, fiatalok voltak, az interjúhelyzet 30–60 percig tartott. A motivációk szerteágazóak a fiataloknál, ám minden esetben illeszkednek a környezethez/szituációhoz. Szinte mindenki megemlítette, hogy ha bizonyos környezeti/szituációs tényezők nem lettek volna, akkor valószínűleg nem követik el a rongálást, ám ezek a tényezők sem alkotnak homogén csoportot.

Tehát összességében kijelenthetjük, hogy a személyiség valóban nem elég a cselekmény létrejöttéhez, de ha a motivációkat az „előny szerzésnél” mélyebben megvizsgáljuk, feltárhathatjuk a régóta húzóódó, komplex pszichológiai konfliktusokat, amik a serdülők életében elkerülhetetlenek, és ilyen-olyan módon valószínűleg felszínre kerülnek. Így megfontolandó, hogy valóban a tiltás és a kontroll a megfelelő kezelési eszköz-e, vagy ezen indulatok csatornázása.

MAGYAR- ÁLLAM ÉS JOGTÖRTÉNET I.**SEREG PÉTER**

Jogász
 Osztatlan, 7. félév
 Miskolci Egyetem
 Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
 dr. Koncz Ibolya Katalin
 egyetemi docens, ME ÁJK*

A Magyar Királyi Curia szervezeti átalakítása a dualizmus korszakában

A Magyar Királyi Curia szervezeti felépítése gyökeres változáson ment keresztül a kiegyezést követő évtizedek során. A Királyi Curia húsz éves kényszerszünet után, 1861-ben került újból felállításra, a régi szervezeti felépítés szerint. Ismét beszélhetünk Hétszemélyes tábláról, Királyi tábláról, és Váltó-feltörvényszékről.

A dualizmus korszakának jogászrétege, jogtudósai és politikusai felismerték más országokhoz viszonyítva ezen állapot elmaradottságát, ezért megkezdték a Királyi Curia szervezeti átalakítását. Ennek következtében az országgyűlés Képviselőháza és Főrendiháza egyaránt amellet foglalt állást, hogy egy új szervezeti rendszerben működő Királyi Curia szükségeltetik az ország legfelsőbb bírói szintjére.

Az országgyűlésben kialakított álláspontok törvényi keretek között történt lefektetésére 1868-ban került sor, amikor az új polgári perrendtartási törvényben a jogalkotó a Magyar Királyi Curia két osztályra, Semmitőszékre és Legfőbb Ítélszékre osztotta, azzal az igénnyel, hogy külön bírói testület járjon el anyagi jogi és külön az eljárásjogi jogorvoslati kérdésekben. Az elkövetkezendő évek jogalkalmazásában azonban megmutatkozott, hogy az anyagi jogi és eljárásjogi tartalmú fellebbezések ilyen éles elkülönítése a gyakorlatban nem jelent egyszerűsítést, valamint a további jogfejlődést is hátráltatja. Az 1881. évi LIX. törvénycikk megszüntette a Magyar Királyi Curia szervezeti megosztottságát, és – annak megalakulását követő százötven évvel később – létrejött az egységes hazai legfelsőbb bírói fórum.

A szervezeti felépítés tekintetében 1881-ben egy olyan stabil alap született meg, amelyre szilárdan építkezhetek az elkövetkezendő évek polgári eljárást szabályozó jogalkotási termékei. Összességében elmondható, hogy hazánk történelmében, a dualizmus időszakában, olyan törvények születtek, amelyek biztosították a Magyar Királyi Curia, mint független, önálló legfelsőbb bírói fórum működését mind a vizsgált, mind pedig az elkövetkezendő korszakokban egyaránt.

MAGYAR- ÁLLAM ÉS JOGTÖRTÉNET II.**KRUSÓCZKI BENCE**

Jogász
 Osztatlan, 5. félév
 Szegedi Tudományegyetem
 Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezetők:
 prof. dr. Homoki-Nagy Mária
 egyetemi tanár, SZTE ÁJK,
 dr. Varga Norbert
 egyetemi docens, SZTE ÁJK*

A tisztességtelen verseny a Szegedi Királyi Ítéltábla joggyakorlatában

A tisztességtelen verseny jelenleg a gazdasági jog egy ágazatát, a versenyjogot képző terület, amely a gazdasági verseny védelmével, illetve a fogyasztók megkárosításának megakadályozásával kapcsolatos szabályokat tartalmaz. Régen azonban ilyen differenciálódás nem volt, ahogy a korszak nagyipari államai közül Anglia, Franciaország, Belgium vagy Olaszország, úgy a magyar szabályozás is az általános magánjog keretén belül nyújtott oltalmat a tisztességtelen verseny ellen. A tisztán magánjogi szabályozás azonban hazánkban nem bizonyult elegendőnek, így egy külön speciális rendelkezés született a tisztességtelen versenycselekmények leküzdésére. Kutatásom elsődleges célja a bírói gyakorlat vizsgálatán keresztül kideríteni, hogy e rendelkezés elérte-e a hozzá fűzött reményeket.

A Szegedi Királyi Ítéltábla tisztességtelen versenyre vonatkozó joganyagának feldolgozását követően megállapítható, hogy az 1923. évi V. tc. mindenképp elérte ama célját, hogy hathatós oltalmat nyújtson a tisztességtelen versenycselekmények megnyilvánulásai ellen. A dolgozatban bemutatásra kerülő jogesetek alapján látható, hogy a versenytársak éltek a törvény adta védelemmel és a legtöbb esetben ez sikeresnek is bizonyult.

MUNKAJOG ÉS SZOCIÁLIS JOG**GYÜRÜ LAURA**

Jogász
 Osztatlan, 9. félév
 Eötvös Loránd Tudományegyetem
 Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
 dr. Hoffman István
 egyetemi docens, ELTE ÁJK*

**Kezeld a hasonlót hasonlóan,
 a különbözőt különbözőképpen!
 – a fogyatékoság különböző megközelítései**

Dolgozatomban a fogyatékoság hazai, illetve nemzetközi jogi szabályozásban megjelenő, különböző megközelítéseivel foglalkozom. Kutatásom során azt a kérdést vizsgáltam, hogy létezik-e egységes fogalom a „fogyatékoságra”. A pályamunka fő motívuma az egyes jogi dokumentumok, jogszabályok alapján a paradigmák változásának bemutatása. A modern rendszerekben a fogyatékoság felfogása alapvetően három modell köré épül: az orvosi modell, a szociális modell és az emberi jogias modell. A későbbiekben ezek részletes meghatározását röviden mutatja be a munkám.

A dolgozatomban első részében a fogyatékoság fogalmának történeti megközelítéseit vázoló fel, amelynek bemutatásával az a célom, hogy átfogó összefoglalást nyújtsak arról, hogyan változott a fogyatékoság kérdéséhez való hozzáállás a különböző történelmi korokban. A történelmi szemlélet hatott a jogi fogalmakra, és jelentős átalakulást eredményezett a fogyatékoságpolitikában.

Ezt követően a fogyatékoság nemzetközi jogi definícióival foglalkozom. Míg az első globális egyezmény, a társadalmi modell jegyében született CRPD volt – amely nagy hatást gyakorolt a fogyatékoságpolitikára – addig európai szinten a legtöbb jogi dokumentum csupán a diszkrimináció tilalmát fogalmazza meg. Általánosságban elmondható, hogy mind nemzetközi, mind európai szinten paradigmaváltás történt, hiszen az orvosi modell elemeivel szemben már a társadalmi paradigma jellemzői vannak túlsúlyban.

A vizsgálat hangsúlyos része a Fot. fogyatékoság fogalmának, valamint rendszerének bemutatása, továbbá a fogyatékoság fogalma mellett a különböző jogterületeken kialakult számos más definíció elemzése. Elmondható, hogy a magyar szociális jogban vegyes megközelítés alakult ki a fogyatékosággal kapcsolatban, amelyben több paradigma jelenik meg, azonban a károsodásközpontú szemlélet szerepe még mindig kiemelkedő.

A dolgozatomban végén említésre kerülnek egyes nyugati országok fogyatékoság modelljei is. Többek között az USA-ban lezajlott jogfejlődés, amely döntően befolyásolta az európai és nemzetközi gondolkodásmódot.

A kutatás során alapvetően a jogtudomány eszközzrendszerére támaszkodtam, azaz a jogi szabályozásban vizsgáltam meg az egyes modellek megjelenését és érvényesülését. A dolgozatomban arra a következtetésre jutottam, hogy a fogyatékoság fogalmának értelmezésében megkezdődött paradigmaváltás napjainkban is zajlik.

MUNKAJOG**PETRI DÁVID**

Jogász
 Osztatlan, 9. félév
 Pázmány Péter Katolikus Egyetem
 Jog- és Államtudományi Kar

*Témavezető:
 dr. Kártyás Gábor
 adjunktus, PPKE JÁK*

**Nem mondhatom el senkinek,
 elmondjam hát mindenkinek?
 – avagy a munkahelyi szexuális zaklatás
 megítélése Magyarországon
 és az Európai Unióban**

„Nem mondhatom el senkinek” – Karinthy Frigyes Előszó című versének kezdő sora elkeseredetten törhet fel egy munkahelyi szexuális zaklatást ért munkavállalóból a szégyenérzet, az önvádolás, valamint a társadalmi megítélés miatt. Még a laikusok számára is – akik nem éltek át szexuális inzultust – nyilvánvaló az a hátrányos hozzáállás, amellyel az érintetteket illetik. Ez az egyik oka annak, hogy kevés az áldozatok jogérvényesítése.

A másik ok a szexuális zaklatás, mint fogalom explicit implementációjának hiánya, ugyanis a magyar törvényhozás egyelőre nem ültette át a 2006/54/EK irányelvnek megfelelő fogalmat a hazai jogrendbe. Ez a dolgozat a szexuális zaklatás munkaviszonnyal kapcsolatos összefüggéseit vizsgálja, így annak büntetőjogi oldalával nem foglalkozik.

Munkámban először összehasonlítottam a különböző EU-tagállamok idevonatkozó törvényi definícióit, így pl.: a brit, a német, a lengyel, valamint a magyar fogalmakat. Az előbb felsorolt államok – Magyarország kivételével – mind elkülönült szakaszban deklarálják a szexuális zaklatás fogalmát. A magyar Ebktv. azonban csupán a zaklatás fogalmát határozza meg úgy, hogy az magában foglalja a szexuális zaklatás fogalmát is. A szexuális zaklatásnak feltétele a nemkívánatosság, valamint a kapcsolat a zaklató által kifejtett cselekmény és az áldozat valamely védett tulajdonság között. A munkáltató felelőssége megelőzni és megakadályozni a zaklató nemkívánatos szexuális magatartását a munkavégzés helyén, ugyanis minden esetben ellene nyújtanak be keresetet. Ez akkor is fennáll, ha a zaklató nem a munkáltató, hanem egy másik munkatárs. Végezetül a zaklató cselekménye lehet szándékos és szándék nélküli is, függetlenül az elkövetési (verbális, nem verbális és fizikai módú) formáktól.

A dolgozatot a „Közösen a jövő munkahelyeiért” Alapítvány egyszeri ösztöndíjban részesítette.

NEMZETKÖZI JOG**BAZÁNTH BARBARA**

Jogász
Osztatlan, 7. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

MORDIVOGLIA CLIO

Jogász
Osztatlan, 9. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Kajtár Gábor
adjunktus, ELTE ÁJK*

**Utolsó csepp a pohárban
– avagy a határon átnyúló
vízartó rétegek nemzetközi jogi helyzete**

A dolgozat célja, hogy bemutassa a nemzetközi jog jelenlegi állását a határon átnyúló vízartó rétegek (aquifer) felhasználásával kapcsolatban. Földünk ivóvízkészletének 95%-a felszín alatti vízrétegekben van elzárva, ezért a jövő ivóvíz-gazdálkodásának központi kérdése, hogy ezeket az államok milyen módon használhatják fel a nemzetközi jog szabályainak megfelelően. Itt elsősorban az észszerű és méltányos hasznosítás (reasonable and equitable utilization) és az alapvető emberi jogok védelme áll egymással szemben, ugyanis ezek ellentétes kötelezettségeket rónak az államokra, amely konfliktushoz vezethet az ivóvízkészletek felhasználásakor. A dolgozat a világ három, határon átnyúló vízartó rétegének vizsgálatán keresztül mutatja be, hogy milyen konfliktusok keletkezhetnek az államok között, valamint, hogy milyen kötelezettségeknek kell megfelelniük az államoknak és milyen magatartással járnak el helyesen. A dolgozat eredményeképpen kiderül, hogy a nemzetközi jogban az államok szuverenitása vagy az államok közötti együttműködés elve érvényesül-e jobban. A dolgozat választ ad arra, hogy a nemzetközi jog alkalmas-e ilyen jelentőségű problémák kezelésére, és ha igen, akkor milyen választ ad a világ vízgazdálkodásának problémájára.

NEMZETKÖZI MAGÁNJOG**HAJDU GÁBOR**

Jogász
Osztatlan, 9. félév
Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Vig Zoltán
adjunktus, SZTE ÁJK*

CETA: a külföldi befektetők carte blanche-ja?

A dolgozat a CETA szabadkereskedelmi egyezmény befektetésvédelmi újításait kutatja, különös tekintettel azok potenciális hatásaira, illetve hiányosságaira. Szerkezetileg három részre bontja a szerző a témát, először történeti szempontból vizsgálja a szerződő felek befektetésvédelmi szabályait, majd az egyezmény befektetésvédelmi részét mutatja be, különös hangsúlyt fektetve a CETA által bevezetett új befektetésvédelmi eljárás részletezésére. Harmadik témaként a dolgozat megvizsgálja az egyezmény befektetésvédelmi részének textuális problémáit, illetve az ezek által okozott potenciális társadalmi, gazdasági hatásokat. A szerző által kiemelt két legjelentősebb probléma az úgynevezett „regulatory chill”, és a befektető fogalom általánosságából eredő „trójai faló” probléma. A szerző arra a következtetésre jut a dolgozatban, hogy ezeket a problémákat lehetséges orvosolni az egyezmény szövegében tett korrekciók segítségével, és a dolgozat végső részében konkrét javaslatokat is tesz ilyen korrekciókra.

PÉNZÜGYI JOG**PSZILOSZ REGINA**

Állam- és Jogtudományi Kar, nappali
Osztatlan, 9. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Kecő Gábor
adjunktus, ELTE ÁJK*

Káros adóverseny elleni küzdelem az OECD és az EU égisze alatt

Dolgozatom középpontjában az OECD égisze alatt megalkotott BEPS 5 áll, amelynek hatására módosításra került a magyar Tao. immateriális javakhoz kapcsolódó adókedvezményekre vonatkozó szabályozása 2016. július 16-ai hatálybalépéssel. Ennek jelentőségét az adja, hogy a jogdíjakkal kapcsolatos eddigi adóstruktúrák átalakítása fog bekövetkezni az OECD és az EU tagállamaiban, illetve Magyarország a módosítás következtében már nem minősül adóparadicsomnak.

A probléma abban gyökerezik, hogy az eddig érvényesített adóstruktúrák esetében a társaságok ugyanazt a kedvezményt több helyen is felhasználták, illetve nem ott használták fel, ahol a kutatást ténylegesen folytatták. Ahhoz azonban, hogy e problémák kezelését megértsük, szükséges vizsgálni a káros adóversennyel kapcsolatos ismereteket az OECD-ben és az EU-ban egyaránt, illetve a két szabályozási kör lehetséges összeütközéseit.

A BEPS 5 egy úgynevezett nexus képlet alkalmazásával az érvényesíthető kedvezmény mértékének országok közötti megosztását szolgálja abban az esetben, amikor egy immateriális eszköz kifejlesztése több államhoz kapcsolódik. Az adózó inentől kezdve csak ott és olyan arányban érvényesíthet adókedvezményt az eszköz vonatkozásában, amilyen arányban saját K+F költségei felmerültek. Kiemelendő továbbá, hogy immár csak az ipari szektor adóösztönzőkkel való támogatására van lehetőség (szabadalmak, szoftverek, gyógyszertermékek), a kereskedelmi szektor (pl. védjegy) kapcsán adókedvezmény a továbbiakban nem nyújtható.

Dolgozatomban arra a következtetésre jutok, hogy a legfőbb rés, amelyet a vállalatok kihasználhatnak az új szabályozásban, a telephelyek kezelése lesz, hiszen egy adott vállalkozás telephelyénél felmerült költségek a vállalkozásnál érvényesíthető kedvezmény mértékét nem csökkentik.

Az azonban biztos, hogy a vállalatok nem folytathatják tovább az eddig elterjedt gyakorlatot, amely szerint az immateriális eszközöket több országba, mindig a legkedvezőbb helyre apportálták, illetve ugyanazt a kedvezményt több helyen is érvényesítették.

Fontos kiemelni végül, hogy a vállalatoknak ezentúl lehetősége van arra, hogy egy termékbe vagy szolgáltatásba beépült IP után is érvényesítsen adókedvezményt. Ez pedig azzal járhat, hogy az ilyen vállalatok áthelyezik székhelyüket akár Magyarországra, ahol jelentős adóalap-csökkenő tételeket számolhatnak el, amellyel így „papírcégek” helyett tényleges gazdasági tevékenység kerülne hazánkba.

POLGÁRI ELJÁRÁSJOG**KISS ATTILA**

Jogász
Osztatlan, 9. félév
Debreceni Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Pribula László
egyetemi docens, DE ÁJK*

A perkoncentráció biztosítékai az új Polgári perrendtartásban

Az új Polgári perrendtartás kodifikációja során kitűzött legfőbb cél a perhatékonyság rendszerszintű megvalósítása. Erre a legalkalmasabb eszköz a jogalkotó szerint a perkoncentráció, amelynek három alappillére a három új alapelv (a perkoncentráció elve, a felek eljárás támogatási kötelezettsége és a bíróság közrehatási tevékenysége), valamint a perkoncentrálását a perstruktúra két szakaszra (perfelvételi szak és érdemi tárgyalási szak) történő felosztása valósítja meg. Ebből kifolyólag kutatásom során arra kerestem a választ, hogy ezek a perkoncentrálását biztosító elemek önmagukban és összességükben alkalmasak-e a polgári perek hatékonyabbá tételére.

A válasz keresése során elemeztem az új alapelveket, valamint vertikális komparatív módszerrel megvizsgáltam a tárgyalási rendszerek perjogtörténeti előzményeit, tehát az 1911:I. tc.-ben alkalmazott osztott és vegyes perszerkezetet, valamint a hatályos 1952. évi III. törvényben használatos egységes perstruktúrát. Széles körű horizontális jogösszehasonlítás során megvizsgáltam, hogy a germán jogrendszerek (Németország, Ausztria és Svájc) és a kelet-közép-európai jogrendszerek (Románia, Lengyelország, Szlovénia és Csehország) hogyan valósítják meg a perkoncentrálását. Az összehasonlítás nem önmagáért való, ugyanis ennek segítségével kívánok rávilágítani a nemzetközi trendekre, a magyar joggal fennálló párhuzamokra, a követendő mintákra, valamint az elkerülendő hibás megoldásokra is. Mindemellett a polgári perjog szűken értelmezett keretei közül kissé kitérve rámutatok arra az összefüggésre, hogy hogyan is függ össze az új Ptk. által felvázolt gondos, előrelátó és az ügyekben felelősen eljáró ember képe az új Pp. szigorú preklúziós szabályozásával.

Álláspontom szerint helyesen döntött a jogalkotó azzal, hogy német mintára kívánja bevezetni a magyar perjogba a perkoncentrációt megvalósító osztott perszerkezetet, azonban úgy gondolom, hogy néhány ponton megtorpanhat a pervitel gyorsasága, és olykor a szabályozás céljával ellentétes módon perelhúzásra ad lehetőséget. Viszont véleményem szerint összességében alkalmasak az új koncentrációs elemek a perek hatékonyabbá tételére. Azonban erre a végső választ mindenképpen az új kódex alapján kialakuló bírósági gyakorlat fogja megadni.

POLGÁRI JOG I.**SZÉL DÁNIEL**

Jogász szak
Osztatlan, 7. félév
Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
prof. dr. Görög Márta
egyetemi tanár, SZTE ÁJK*

**A posthumus jogvédelem új kérdései:
Az elhunytak és hozzátartozóik
személyiségi jogi védelme
a gyülekezési jog viszonyrendszerében**

A dolgozatban bemutatásra kerül, milyen lényegesebb változásokat hozott a kegyeleti jog szabályozása terén a 2014. március 15. napjával hatályba lépett Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: Ptk.), s mindezt annak szándékával, hogy segítse alátámasztását, esetleges cáfolatát a dolgozat alaphipotézisének, miszerint a kegyeleti jog és a gyülekezési jog konfliktusa feloldatlan a jelenlegi szabályozási környezetben.

A téma aktualitását – többek között – az adja, hogy 2016-ban az Alkotmánybíróságnak a gyülekezési jogi törvényt érintő, mulasztásos alaptörvény-ellenes helyzetet megállapító határozata nyomán a gyülekezési jog hazai szabályozásának megújítását vetette fel.

A fentebb említett alaphipotézis alátámasztására az irányadó egyesült államokbeli és német jogesetek, a vonatkozó külföldi szabályozás, valamint ezeknek a magyar gyülekezési jogi törvénnyel való összevetése révén összehasonlító jogi eszközök segítségével vizsgáljuk a felmerült problémákat.

Empirikus és dogmatikus elemzések útján közelítjük meg a téma számos kérdését. A vizsgálatok során kitérünk a Ptk. hozta változásokra, megvizsgáljuk a kegyeleti jog terjedelmét alanyi és időbeli oldalról is. Szemrevételezzük az emberi méltóság témánkhoz kapcsolódó oldalát, a gyülekezés helyét, idejét, a korlátozások, vagy éppen tilalmak szükségességét és arányosságát.

Az így levont tapasztalatokból végső következtetésként az említett vizsgálati módszerek által hozott eredményekből egy, a külföldi trendek és hazai sajátosságok figyelembevételén alapuló alternatív szabályozást javasolunk a dolgozatban. Meghatározzuk benne azokat a helyszíneket, fizikai és időbeli korlátokat, valamint a főszabály alóli kivételeket, amelyek útján az elhunytak és hozzátartozóik személyiségi jogi védelmét a gyülekezési jog viszonyrendszerében jogilag megfelelően megvalósíthatónak tartjuk.

POLGÁRI JOG II.**GUBICZ FLÓRA ANNA**

Jogász
Osztatlan, 10. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Pogácsás Anett
tudományos segédmunkatárs, PPKE JÁK*

Művészeti ág a szerzői jog peremén**A fényképek szerzői jogi védelme a digitális korban**

1908-ban Kenedi Géza a következőket mondta a fotóművészetről, és ez által a fotóművészeti alkotásokról is: „*a kivételes védelem pajzsa alatt e műiparág valóban előkelő szabad művészetté és a műveltség hatalmas terjesztőjévé lett, pedig fejlődése még ezen túl is sokat ígér. Ez az oka, hogy az újabb törvényhozások nagyobb védelmet biztosítanak neki.*”

A Berni Unió tagállamai részéről több mint harminc év kellett ahhoz, hogy a fényképek nemzetközileg is elismert szerzői jogi védelemhez jussanak hozzá, 1948-ban. Az azóta eltelt időszakban ezen védelem köre jócskán kiterjedt, így napjainkra már kivétel nélkül, minden természetes személy által készített kép védelmet élvez.

Ez a védelem már jócskán túlmutat Kenedi jóslatán, hiszen az elmúlt évtizedben a fényképezés mindennapjaink részévé vált. Ma már nem olyan bonyolult elkészíteni egy képet, és nem is kell feltétlenül szakértelem ahhoz, hogy egy igen jó minőségű fényképet készítsünk. Ennek köszönhetően a szerzői jog által védett képek száma napról napra nő, azonban ezzel együtt a védelem iránti igény csökken.

Nem túlzás, hogy a jelenlegi szerzői jogi védelem túlzott védelmet nyújt a fényképek azon szerzői számára, akik igazából nem kívánnak élni e védelemmel, mindazonáltal azt a tényt sem szabad elhanyagolni, hogy e mellett bár a védelem adott, azonban mégsem megfelelő, mert nem képes kordában tartani a jogszerűtlen felhasználások garmadáját.

Jelen dolgozat célja a fényképek jelenlegi szerzői jogi védelmével kapcsolatos problémák ismertetése mellett a fentebb vázolt ellentmondás feloldása, valamint a megoldási lehetőségek ismertetése.

POLGÁRI JOG III.**VARGA YVETT**

Jogász
 Osztatlan, 7. félév
 Eötvös Loránd Tudományegyetem
 Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető:
prof. dr. Menyhárd Attila
egyetemi tanár, ELTE ÁJK

A közigazgatási szerződés jelene és jövője

A közigazgatási szerződések polgári jogi karakteréről kevés szó esik Magyarországon, holott e szerződésekre jogszabály speciális vagy a felek eltérő rendelkezésének hiányában a Ptk. szabályait kell alkalmazni. A közigazgatási szerződés mint közjogi szervezési eszköz ugyanakkor jelentős hazai szakirodalmat mondhat magáénak, jóllehet sem egységes terminológia, sem egységes fogalomkezelés nem jellemzi e kutatási területet.

E nem titkolt hiányosságot a jogalkotó eljárásjogi reformmal kívánja orvosolni: ha a közigazgatási szerződésekkel kapcsolatos jogviták a közigazgatási perrendtartás hatálya alá kerülnének, lehetőség nyílna a kapcsolódó dogmatika fejlődésére – olvasható az új közigazgatási perrendtartás koncepciójában.

Jelen dolgozat a közigazgatási szerződéseket mint polgári jogi szerződéseket elemzi, és amellett érvel, hogy a fenti változtatás nemkívánatos jellegű. Olyan anyagi jogi előkérdéssel állunk szemben a közigazgatási szerződésekkel kapcsolatban, amelyet az eljárásjog nem képes megválaszolni.

Az anyagi jogi előkérdés ugyanis az, hol húzódik a polgári jog és a közigazgatási jog határa, azaz mi minősül mellérendelt és egyenjogú jogalanyok vagyoni és személyi viszonyának. Közigazgatásról szólva pedig megkerülhetetlen a kérdés: hol helyezkedik el ebben a koordinátarendszerben az állam. Kíváncsú-e, hogy az állam kivonja magát az egyenlőknek tételezett felekre szabott eljárási rezsim, a polgári per alól, és a nem tisztán polgári jogi megállapodásokat, ugyanakkor nem is hatósági határozatokat „elközjogiasítsa”? E kérdések megválaszolása áll a dolgozat vizsgálódásának középpontjában, előrebocsátva, hogy a szerző álláspontja szerint a XXI. században a közérdek megerősített védelme éppen a szerződési jog intézményrendszerében és az ahhoz kapcsolt polgári perben, és nem annak ellenében keresendő.

POLGÁRI JOG IV.**KOVÁCS DÓRA**

Jogász
 Osztatlan, 9. félév
 Miskolci Egyetem
 Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezetők:
dr. Barta Judit
egyetemi docens, ME ÁJK,
Ujváriné dr. Antal Edit
c. egyetemi docens, ME ÁJK

A jogi személy magánjogi felelőssége és annak áttörése

„Magánjogi tekintetben pedig főnyomatékkal bírván azon momentum: ..., milyen legyen a társtagok egymáshoz meg a közönség irányábani kötelmi s szerződési viszonya; vajjon a korlátlan vagy a korlátolt szavatosság, továbbá a külön vagy egyetemleges kötelezettség elve szerint rendeztessék-e a tagok jogállása kifelé és maga a társulat irányában.”

Kautz Gyula: *A Társulási Intézmények a nemzetgazdaságban*

A jogi személy különböző fogalmai erőteljes absztrakció eredményei és az eszmetörténetben valószínűleg éppen azért nincs máig érvényes egyértelmű megfogalmazás, mert az emberi gondolkodástól viszonylag idegen az, hogy fizikailag nem létező, így nem is látható, nem is tapintható, ezáltal tehát nehezen meghatározható „valamit” „valakivé” avassunk, ráadásul számára lehetővé tegyük jogok szerzését, illetve kötelezettségek viselését.

A 2014. március 15-én hatályba lépett új Polgári Törvénykönyvünk a jogi személy konkrét fogalmát nem határozza meg, de azokat a minimális követelményeket megnevezi, melyek által egy szervezet jogi személlyé válik. A gazdasági társaságok önálló jogalanyiségének egyik legfőbb ismérve az önálló vagyon, amely a társaságot alapító személyektől származik. Ezzel a saját, önálló vagyonnal köteles a jogi személy kötelezettségeiért helytállni és főszabályként a jogi személy tagjai és alapítói a jogi személy tartozásaiért nem felelnek. E főszabály alól azonban van kivétel.

A tagi felelősség kérdése egy kiemelkedően fontos része a társasági jognak. A Ptk. pontosan szabályozza a tag és a társaság közötti jogviszonyt, azonban a társaság által ki nem elégített kötelezettségeikért harmadik személyek felé fennálló helytállás tekintetében szűkszavúan fogalmaz. Az új Ptk. keretjellegű szabályozása mindösszesen egy paragrafusban rendelkezik a felelősségátvitel jogintézményéről. De vajon ez az egyetlen szakasz alkalmas arra, hogy a jogintézmény célját megvalósítsa?

Dolgozatommal célom, hogy egy átfogó, komplex képet alkossak a tagi felelősségről a külső jogviszonyok tekintetében. A kérdéskör összetettsége indikálja, hogy azt ne csak a Ptk. rendelkezése alapján vizsgáljam, hanem a Ctv. és Cstv. felől is szemléljem.

RÓMAI JOG

DEÁK PÉTER

Jogász

Osztatlan, 9. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

*Témavezető:
dr. Siklósi Iván
adjunktus, ELTE ÁJK*

Az actio rerum amotarum problematikája a római jogban

Köztudomású, hogy a római jogban a házastárs sérelmére elkövetett lopás esetén speciális kereset, az actio rerum amotarum volt igénybe vehető a tolvaj házastárs ellen, habár annak szabályai már korántsem ennyire közismertek. Dolgozatomban ezért a kereset anyagi és eljárási jogi szabályainak bemutatását, s egyes sajátos jellemzőinek részletesebb elemzését tűztem ki célul, rámutatva, hogy az egyszerű definíció ellenére, valójában mennyire összetett esetet igyekezett rendezni a fenti actio. Ezen kívül kísérletet teszek a kereset történeti szempontú vizsgálatára is, tehát annak meghatározására, honnan származhat az actio rerum amotarum,

mi lehetett az oka annak, hogy az első látásra a lopás egy speciális tényállásának megfelelő helyzetre egy egyedi keresetet hoztak létre. Mivel e keresettel legutóbb ANDREAS WACKE, német romanista foglalkozott részletesen, még 1963-ban megjelent doktori disszertációjában (amelyben elsősorban arra kereste a választ, a szóban forgó actio vajon reiperszekutórius vagy pönális jellegű kereset volt-e), s azóta sem született ilyen alapos munka a témakörben, kiindulási alapom WACKE „Actio rerum amotarum” c. műve. Ennek megfelelően tekintem át, milyen reakciók láttak napvilágot munkájára, milyen újabb kutatási eredmények születtek (egyáltalán, születtek-e) a témában, s hogy mit lehet még hozzátenni meglátásaihoz, vagy éppenséggel mit lehet azokkal szemben megfogalmazni. Tekintettel arra, hogy WACKE munkája már több mint fél évszázaddal előtt keletkezett, így a kortárs hazai és külföldi római jogi tankönyvirodalom néhány példáját is felhasználom a status quaestionis bemutatása érdekében, úgy vélem ugyanis, a tankönyvi műfaj szükségképpen tömör fogalmazása révén ezekben a munkákban érhető tetten legjobban a fenti actio modernkori meghatározása. Amely, mint az dolgozatomból remélhetőleg kitűnik, sajnos közel sem mindig történik forrásszerűen, ezért további célom, hogy e pontatlanságokra felhívjam a figyelmet, ezzel is rámutatva az actio rerum amotarum mindeddig kevésbé vizsgált problematikájára.

Jogértelmezés*

A KÖZIGAZGATÁSI JOG TERÜLETÉRŐL

A HATÓSÁG ILLETÉK-, ILLETVE DÍJVISSZAFIZETÉSI KÖTELEZETTSÉGÉVEL ÖSSZEFÜGGŐ MULASZTÁSOK ORVOSLÁSA

Az Igazságügyi Minisztérium Ket.-Helpdesk felületére (www.ket.kormany.hu) rendszeresen érkeznek megkeresések az általános hatósági eljárásjogi szabályozásra vonatkozóan olyan hatósági ügyintézők avagy ügyfelek részéről, akik bizonytalanok a jogszabályok tartalmában, vagy éppen ügyük iránt érdeklődnek. Ilyen – elsőre talán egyszerűnek tűnő, de – szerteágazó kérdéseket felvető megkeresésben egy ügyfél a közigazgatási hatóság illeték, illetve díjvisszafizetési kötelezettségével kapcsolatban kereste meg az Igazságügyi Minisztériumot.

A kérdés arra irányult, hogy mi a követendő eljárás, amennyiben a hatóság a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 33/A. §-a alapján nem intézkedik az illeték vagy igazgatási szolgáltatási díj visszafizetéséről egy ingatlan-nyilvántartási ügyben.

1. Az ingatlan-nyilvántartási eljárásokban, az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvényben foglalt eltérésekkel, elsődlegesen a Ket. szabályait kell alkalmazni.

A Ket. 33/A. § (1) bekezdése, az ügyfelek jogainak védelme érdekében kötelezővé teszi az eljárási illeték, illetve díj ügyfélnek való visszafizetését, amennyiben a hatóság a rá irányadó ügyintézési határidőt, az ügyfélnek, és az eljárás egyéb résztvevőjének fel nem róható okból túllépi. Abban az esetben pedig, amikor az ügyintézés időtartama az irányadó ügyintézési időtartam kétszeresét meghaladja, a megfizetett illeték, illetve díj kétszeresét kell visszafizetnie a hatóságnak.

A hatóság kötelezettségét nem érinti, ha az ügyfél az illeték vagy díj megfizetése alól részben vagy egészben mentesült. Ilyen esetben az ügyfél által meg nem fizetett részt a hatóság a központi költségvetésnek fizeti meg.¹

* Az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalásai, jogértelmezései az Alkotmánybíróság 60/1992. (XI. 17.) AB határozata értelmében kizárólag szakmai tájékoztatás érdekében készültek, azoknak bíróságra vagy más hatóságra nézve kötelező ereje nincs.

1 33/A. § (2) A hatóság (1) bekezdés szerinti fizetési kötelezettségét nem érinti, ha az ügyfél az illeték vagy díj megfizetése alól részben vagy egészen mentesült; ilyen esetben a hatóság az összeget az ügyfél által meg nem fizetett rész arányában a központi költségvetésnek – az állam-

A hatóság, a fizetési kötelezettséget megállapító döntés jogerőre emelkedését követő **nyolc napon belül** fizeti vissza az illetéket az ügyfél számára.² **Ez a rendelkezés, kizárólag az egész eljárás lefolytatására irányadó ügyintézési határidő jogtalan túllépésének esetére vonatkozik.**

Fentiek alapján, az illeték-, illetve a díj visszatérítése iránt, nem az ügyfélnek, hanem a hatóságnak kell intézkednie hivatalból.

A fentebb leírt kötelezettségeit a hatóság két módon mulaszthatja el. Egyrészt akkor, amikor a döntés meghozatalakor nem rendelkezik az ügyintézési határidő túllépésének jogkövetkezményeiről, másrészt akkor, ha rendelkezik ugyan, de az ügyintézési határidő elmulasztását követően, nem intézkedik az illeték-, illetve a díj visszafizetése iránt. Ezekben az esetekben a következő jogintézmények, eszközök állnak az ügyfelek rendelkezésére.

2. A jogorvoslati határidőn belül, a határozatokkal szemben minden esetben helye van önálló jogorvoslatnak, míg a végzések ellen csakis akkor, ha azt törvény lehetővé teszi. Például önálló fellebbezéssel is megtámadható a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasító, illetve az eljárást megszüntető végzés.

A jelen ügy szempontjából két releváns **kérelemre induló jogorvoslati eljárás** a Ket. 97. § (2) bekezdése értelmében a fellebbezési eljárás és a bírósági felülvizsgálat.

2.1. **Fellebbezésnek** a döntés közlésétől számított tizenöt napon belül van helye és annál a hatóságnál kell előterjeszteni, amelyik a sérelmezett döntést hozta. Mindenképpen indokolni kell, és nem lehet olyan új tényre, körülményre hivatkozni, amelyről már a döntés meghozatala előtt is tudomása volt az ügyfélnek. A fellebbezést követően a hatóság vagy saját hatáskörében eljárva megállapítja, hogy jogszabálysértő a döntése – ekkor a döntését módosítja, vagy visszavonja – vagy felterjeszti a fellebbezés elbírálására jogosult hatósághoz.³

háztartásért felelős miniszter által közzétett számlaszámra – fizeti meg. Ha az eljárás lefolytatásáért az eljárás megindítására irányuló kérelmet benyújtó ügyfél jogszabály alapján nem köteles illeték vagy díj fizetésére, úgy a hatóság az illetékekről szóló törvény szerinti általános tételű eljárási illetéknek megfelelő összeget, illetve ennek kétszeresét fizeti meg a központi költségvetésnek.

2 33/A. § (3) Az (1), illetve a (2) bekezdés szerinti összeget a hatóság saját költségvetése terhére a fizetési kötelezettséget megállapító döntés jogerőre válásától számított nyolc napon belül fizeti vissza az ügyfél számára, illetve fizeti meg a központi költségvetésnek.

3 Ket. 98. §, 99. §, 102. §.

2.2. **Bírósági felülvizsgálatra** akkor kerülhet sor, ha törvény a fellebbezést kizárja, vagy ha az ügyfél már kimerítette a fellebbezés lehetőségét. A bírósági felülvizsgálat benyújtásának, jogszabálysértésre hivatkozással, az első fokú határozatot hozó hatóságnál, a döntés közlésétől számított harminc napon belül van helye.⁴

3. Amennyiben a hatóság az illeték-, illetve a díjvisszafizetésre vonatkozó kötelezettségről döntésében nem rendelkezik, a **döntés kiegészítésének van helye**. A döntés kiegészítésére **hivatalból kerül sor**. A **hivatalból** azt jelenti, hogy az adott eljárási cselekményt az ügyfél nem jogosult kérelmezni, azonban ez nem jelenti azt, hogy ne jelezhetné a hatóságnak annak lefolytatásának szükségességét. Nincs helye a döntés kiegészítésének, ha a döntés jogerőre emelkedésétől számított egy év már eltelt, vagy az jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogot sértene. A kiegészítés ellen ugyanolyan jogorvoslatnak van helye, mint az eredeti döntés ellen volt.⁵

4. Amennyiben az ügyfél nem élt jogorvoslattal és a döntés kiegészítésére sem kerülhet sor (például annak jogszabályi feltételeinek fennállta hiányában), a **döntés hivatalbóli felülvizsgálatának lehet helye**. A hivatalbóli döntés-felülvizsgálatok, melyek a jelen ügy szempontjából relevánsak a döntés módosítása vagy visszavonása saját hatáskörben, valamint a felügyeleti eljárás. A hivatalból is értelmesebb kapcsán a 3. pontban leírtak irányadók.

4.1. Ha a hatóság saját hatáskörében megállapítja, hogy a döntése jogszabályt sért, a **döntését módosítja, vagy visszavonja**. A hatóság erre a döntésre, egy alkalommal, legfeljebb a döntés közlésétől számított egy éven belül jogosult. A hatósági nyilvántartásban szereplő téves bejegyzést nem lehet módosítani vagy visszavonni, ha az jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogot sértene.⁶

4.2. Amennyiben a hatóság hivatalból a döntést nem módosítja vagy nem vonja vissza, **felügyeleti eljárásnak van helye**. A felügyeleti szerv, felügyeleti eljárás keretében jogosult hivatalból megvizsgálni az ügyben eljáró hatóság eljárását, illetve döntését és megteszi a szükséges intézkedéseket. Ha a hatóság döntése jogszabálysértő, akkor megváltoztatja, illetve megsemmisíti azt, és ha szükséges a hatóságot új eljárásra utasítja.⁷

5. Amennyiben a fent részletezett eljárások egyikére sem került sor, de a fenti jogintézmények jogszabályi feltételei egyébként fennállnak, következő „lépcsőfokként” a hatóság mulasztásának orvoslására irányuló felügyeleti eljárási forma kezdeményezhető.⁸

A felügyeleti eljárás ezen formája történhet mind hivatalból, mind kérelemre. Legalapvetőbb szabályai – az ingatlan-nyilvántartásra vonatkozóan – az alábbiak szerint foglaltak össze:

– ha a hatóság a fenti eljárási és döntéshozatali kötelezettségének ügyintézési határidőn belül nem tesz eleget, úgy a felügyeleti szerv az erre irányuló kérelem megérkezésétől vagy a hivatalos tudomásszerzéstől számított nyolc napon belül kivizsgálja a mulasztás okát, és a mulasztó hatóságot az eljárás soron kívüli lefolytatására utasítja⁹;

– az ismételt mulasztó hatóságtól az ügy nem vonható el, és az eljárásra más hatóság nem jelölhető ki, ha a hatóság hatásköre – többek közt – hatósági nyilvántartás vezetésére terjed ki. A hatóság legkésőbb a felügyeleti szerv utasításától számított tizenöt napon belül köteles eleget tenni elmulasztott kötelezettségének. A felügyeleti szerv az utasítással egyidejűleg fegyelmi eljárást kezdeményez a mulasztó hatóság vezetője ellen, amely kezdeményezés alapján a fegyelmi eljárás megindítása kötelező¹⁰;

– ha az adott ügyben nincs felügyeleti szerv, vagy a felügyeleti szerv az intézkedési, eljárási kötelezettségének nem tesz eleget, az ügyfél kérelmére a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság kötelezi a hatóságot az eljárás lefolytatására.¹¹

6. A hatóság eljárási kötelezettségének elmulasztása esetén továbbá az ügyészségnek is jelezheti az ügyfél a jogsértés tényét, amely a Ket. 20. § (9) bekezdése alapján szintén közigazgatási pert indíthat a mulasztás orvoslására kötelezés érdekében.

7. A fent leírtakra tekintettel, az eljáró hatóság köteles gondoskodni az illeték, illetve a díj visszafizetéséről. Amennyiben erre nem kerül sor, az ügyfél jogorvoslattal élhet, a jogorvoslati határidő lejártát követően pedig jelezheti a mulasztást, vagy magának a mulasztó hatóságnak, vagy annak felügyeleti szervének, továbbá az ügyészségnek.

A HATÓSÁG SZÉKHELYE ÉS ILLETÉKESSÉGE

Az Igazságügyi Minisztérium Ket.-Helpdesk felületére (www.ket.kormany.hu) rendszeresen érkeznek megkeresések az általános hatósági eljárásjogi szabályozásra vonatkozóan olyan hatósági ügyintézők avagy ügyfelek részéről, akik bizonytalanok a jogszabályok tartalmában, vagy éppen ügyük iránt érdeklődnek. Ilyen, elsősorban egy hatósági ügyintéző számára talán evidensnek tűnő, de a laikus ügyfél számára egyáltalán nem egyértelmű kérdés volt, miszerint van-e különbség a hatóság székhelye, illetve illetékessége között.

A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.)

4 Ket. 109. §; a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 330. § (2) bekezdés.

5 Ket. 81/B. § (2) és (4) bekezdés.

6 Ket. 114. § (1)–(3) bekezdés.

7 Ket. 115. § (1) bekezdés b) pont, (2) bekezdés.

8 Ket. 115. § (1) bekezdés a) pont.

9 Ket. 20. § (2) bekezdés.

10 Ket. 20. § (4) bekezdés.

11 Ket. 20. § (6) bekezdés.

alapján a hatóság illetékességi területének és székhelyének fogalma nem feleltethető meg egymásnak.

Az illetékesség a közigazgatási hatóságok közötti földrajzi, területi munkamegosztást, a közhatalom-gyakorlás területi alapú elhatárolását jelenti. A közigazgatási bírói gyakorlat jogértelmezésében az illetékesség az azonos hatáskörű szervek közötti munkamegosztást szabályozza.¹² A joggyakorlat szerint az illetékesség annak meghatározása, hogy az adott közigazgatási hatósági ügyben az azonos hatáskörű hatóságok közül melyik jogosult eljárni.¹³

A fentiek alapján az illetékesség egy meghatározott földrajzi területen való eljárási, döntési jogosultságot, illetve kötelezettséget jelent. Erre a Ket. 20. § (1) bekezdése az eljárási kötelezettség fogalmi meghatározásánál is tételesen utal annak rögzítésével, hogy a közigazgatási hatóság a hatáskörébe tartozó ügyben illetékességi területén köteles eljárni. Az illetékességi területet rendszerint a közigazgatási hatóságot létrehozó jogi norma vagy a hatásköri szabályt tartalmazó ágazati jogszabály határozza meg.¹⁴

Az illetékességi ok az a tény, körülmény, amellyel összefüggésben a jogszabály meghatározza, hogy az azonos hatáskörű hatóságok közül melyik jár el a konkrét ügyben. Az illetékesség meghatározásának elvi alapja, hogy az illetékességi szabályoknak biztosítaniuk kell a közhatalom-gyakorlás hézagmentességét, mely szerint minden hatósági ügyben lennie kell legalább egy hatóságnak, amely jogosult és egyben köteles az adott eljárás lefolytatására, a közérdek védelmére és érvényesítésére. Az illetékesség meghatározásának gyakorlati szempontja emellett megköveteli, hogy a konkrét ügy tekintetében annak a hatóságnak az illetékességét kell rögzíteni, amely a tényállás tisztázását a hatékonyság és a gyorsaság követelményeivel összhangban a legmegfelelőbbben tudja elvégezni.

A Ket. 47. § (1) bekezdése szerint a hatóság a székhelyén lakcímmel nem rendelkező személyt csak akkor idézheti a székhelyére, ha ezt jogszabály írja elő, vagy azt az érintett személy kéri, valamint ha az eljáró hatóság székhelyét előnyösebben érheti el a meghallgatni kívánt személy, mint azt a legalsóbb fokú hatóságot, amelynek székhelyén lakik vagy tartózkodik; egyébként a hatóságnak a legalsóbb fokú hatóságot kell megkeresnie az érintett meghallgatása érdekében.

A hatóság székhelyének fogalmára vonatkozóan a magyar jog nem rögzít általános definíciót, ugyanakkor a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény a jogi személyekre egységes szabályozást ad, így a jogi személy székhelyére vonatkozóan is tartalmaz definíciót, mely szerint a jogi személy székhelye a jogi személy bejegyzett irodája, ahol a jogi

személynek biztosítania kell a részére címzett jognyilatkozatok fogadását és a jogi személy jogszabályban meghatározott iratainak elérhetőségét. A hatóság alapadatait (pl. székhelyének címét) – az illetékességi területtől eltérően – jogszabálynak nem minősülő közjogi szervezetszabályozó eszköz (pl. alapító okirat, szervezeti és működési szabályzat) rögzíti.¹⁵

A KÖZSZOLGÁLATI JOG TERÜLETÉRŐL

A SZÜLŐI PÓTSZABADSÁG ARÁNYOSÍTÁSA

A KORMÁNYTISZTVISELŐI JOGVISZONYBAN

Az Igazságügyi Minisztériumhoz érkezett egy olyan megkeresés, amelyben kérdésként merült fel, hogy a *közzolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény* (a továbbiakban: Kttv.) 102. § (3) bekezdése¹⁶ alapján a szülői pótszabadság a gyermek születésének, illetve a tizenhatodik életév betöltésének évében a Kttv. 106. § (3) bekezdésére¹⁷ figyelemmel teljes mértékben vagy arányosítva illeti meg a kormánytisztviselőt.

A Kttv. 101. § (1) bekezdése alapján a kormánytisztviselőt évi huszonöt munkanap alapszabadság illeti meg. Az alapszabadságon felül, a kormánytisztviselőnek, különböző jogcímenek pótszabadság is jár, ezek közé tartozik a Kttv. 102. § (1) bekezdése szerinti *szülői pótszabadság*, mely alapján a kormánytisztviselőnek a tizenhat évesnél fiatalabb egy gyermeke után kettő, két gyermeke után négy, kettőnél több gyermeke után összesen hét munkanap pótszabadság jár. A Kttv. 102. § (3) bekezdése szerint a szülői pótszabadságra való jogosultság szempontjából a gyermeket először a születésének évében, utóljára pedig abban az évben kell figyelembe venni, amelyben a tizenhatodik életévét betölti.

A Kttv. szülői pótszabadságra vonatkozó szabályának eredete a *Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvényig*¹⁸ (a továbbiakban: régi Mt.) vezethető vissza, mely ebben a tekintetben háttérjogszabályként szolgált a *köztisztviselőik jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény*, és közvetve a *kormánytisztviselőik jogállásáról szóló 2010. évi LVIII. törvény* vonatkozásában. A Kttv. kodifikációja során a jogalkotó megszüntette a régi Mt. háttérjogszabály funkcióját, viszont több jogintézményt is átemelt belőle – köztük a szülői pótszabadságra vonatkozó rendelkezéseket is. Ennek megfelelően

15 Pl. a Pest Megyei Kormányhivatal alapító okirata szerint annak székhelye: 1052 Budapest, Városház u. 7.

16 102. § (3) A pótszabadságra való jogosultság szempontjából a gyermeket először a születésének évében, utóljára pedig abban az évben kell figyelembe venni, amelyben a tizenhatodik életévét betölti.

17 106. § (3) Ha a szabadság mértékét érintő változásra év közben kerül sor, akkor a kormánytisztviselő számára a szabadság arányos része jár.

18 132. § (2) A munkavállalónak a tizenhat évesnél fiatalabb

a) egy gyermeke után kettő,

b) két gyermeke után négy,

c) kettőnél több gyermeke után összesen hét

munkanap pótszabadság jár. A pótszabadság szempontjából a gyermeket először a születésének évében, utóljára pedig abban az évben kell figyelembe venni, amelyben a tizenhatodik életévét betölti.

12 Föv. Ít. 2.Kpkf.50.513/2009/6.; Legf. Bír. Kfv.VI.37.071/2011/4.

13 Föv. Ít. 4.Kpkf.51.167/2010/2.

14 Pl. a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a járási (fővárosi kerületi) hivatalokról szóló 66/2015. (III. 30.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdése alapján a megyei kormányhivatal illetékessége a székhelye szerinti megyére, a fővárosi kormányhivatal illetékessége Budapest főváros területére, a Pest Megyei Kormányhivatal illetékességi területe pedig Pest megyére terjed ki.

az áttemelt rendelkezések értelmezése igazodik a korábbi szabályozáshoz – mely változatlan tartalommal a *munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvényben* is megtalálható.

Az MK 100. számú állásfoglalása alapján a szülői pótszabadság arányosítására nincs lehetőség. „Az Mt. 132. §-ának (2) bekezdésének szabályai nem teszik a pótszabadságra jogosultság előfeltételévé a teljes évnek munkaviszonyban, illetve munkában töltését. Ehhez képest a pótszabadságra jogosultság azt a munkavállalót is teljes egészében megilleti, aki év közben szület, vagy pl. a gyermekgondozási szabadságról év közben tér vissza, illetve év közben kerül a munkáltatóhoz. A pótszabadság arányosításának tehát abban az évben, amikor a kiskorú született, vagy amikor a 16. életévét betöltötte, e címen nincs helye.” A 4/2016. (III. 21.) KMK vélemény „hatályon kívül helyezte” az MK 100. számú állásfoglalását, de az arányosítás kapcsán nem változott meg az értelmezési gyakorlat¹⁹.

A fentiek alapján értelmezésünk szerint a szülői pótszabadság arányosítására a Kttv. nem ad lehetőséget, a Kttv. 106. § (3) bekezdése szerinti arányosítást a Kttv. 101. § (3)–(7) bekezdése²⁰ szerinti pótszabadságok meghatározásánál kell alkalmazni.

A BÜNTETŐJOG TERÜLETÉRŐL

A VISSZAHATÓ HATÁLY TILALMÁNAK KÉRDÉSE MAGYAR ÁLLAMPOLGÁROK KIADATÁSÁVAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN

A nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Nbjt.) 2017. január 1-jével hatályba lépett új szabályozása bizonyos feltételek mellett lehetővé teszi Magyarország területén állandó lakóhellyel rendelkező magyar állampolgár kiadatását. Egy konkrét jogeset kapcsán merült fel, hogy e szabály nem ütközik-e a visszaható hatály tilalmába a jogszabály-módosítás hatálybalépését megelőzően elkövetett bűncselekmények tekintetében. E kérdés-körrel kapcsolatban a háttérszabályok értelmezése, elemzése útján a következő tájékoztatás volt adható.

1. Az Nbjt. 13. §-ának új (2) bekezdése szerint Magyarország területén állandó lakóhellyel rendelkező magyar állampolgár kiadatására is lehetőség van, ha a büntetőeljárás átvétele nem lehetséges, a szóban forgó bűncselekmény minkét állam joga szerint egy évi vagy hosszabb szabadságvesztéssel büntetendő és a külföldi állam hozzájárul, hogy a terhelt kérelmére a vele szemben kiszabott szabadságvesztést Magyarországon hajtsák végre. Mindenekelőtt ki kell emelni, hogy

– amint ezt a szakaszhoz fűzött indokolás is rögzíti – e (2) bekezdés szerinti kiadatásra kizárólag a büntetőeljárás lefolytatása végett kerülhet sor, aminek a következők miatt van jelentősége. A visszaható hatály tilalma a büntetőjog területén elsősorban a nullum crimen sine lege és a nulla poena sine lege elvekkel összhangban értelmezhető. Előbbi szerint senkit sem lehet bűnösnek nyilvánítani olyan cselekmény miatt, ami az elkövetéskor a hazai vagy a nemzetközi jog szerint nem volt bűncselekmény, utóbbi értelmében pedig nem szabható ki súlyosabb büntetés, mint amely a bűncselekmény elkövetésekor alkalmazható volt. Ezen elvek tehát a büntető anyagi jogban gyökereznek, míg a kiadatás alapvetően egy eljárási kérdés. A kiadati eljárás során a megkeresett állam feladata a kiadatás feltételeinek vizsgálata, míg a bűncselekmény elkövetésének bizonyítása, a bűnösség vizsgálata a megkereső állam hatásköre. A nemzetközi bűnügyi jogsegély, azon belül pedig a kiadatás célja az államok közötti együttműködés biztosítása, a hatékonyabb felderítés és az eljárás eredményesebb lefolytatása a büntetőügyekben. Ahogy az Nbjt. 13. § (2) bekezdését beiktató módosító törvény indokolásából is kiderül, a módosításra az államok büntetőigényének minél szélesebb körű érvényesítése érdekében került sor. E szabály tehát az államok szuverenitását érintő joghatósági (nemzetközi hatásköri) szabályozásként értelmezhető, mely a mindenkori szuverén diszkrecionális rendelkezése körébe tartozó felségjognak tekinthető, az közvetlenül alanyi jogot nem érint, a büntetőjogi felelősségre vonás tartalmát nem befolyásolja, azt ugyanis a büntető anyagi normák szabályozzák, melyek kapcsán egyébként is garanciális követelményként érvényesül a kettős inkrimináció, tehát a felelősségre vonás alapja mind az állampolgárság szerinti, mind pedig a kiadatiást kérő országban a bűncselekmény elkövetéskor hatályos norma kell legyen.

E körben érdemes kiemelni, hogy a visszaható hatályú jogalkotás megállapítása csupán akkor lehetne lehetséges, ha már kialakult jogviszonyok utólagos megváltoztatása következne be. Ez azonban szintén nem valósul, és nem is valósulhat meg, mivel a kiadatás kérelem benyújtásával jön létre az erre irányuló jogviszony, ezt megelőzően az nem létezett, így a kérelem benyújtásakor hatályos jogszabály alkalmazása nem vet fel alkotmányos aggályokat. A bűncselekmény elkövetésének időpontja a büntető anyagi jogi, a bűncselekmény elbírálásának időpontja pedig a büntető eljárásjogi jogviszonyok esetében irányadó. A nemzetközi bűnügyi jogsegély keretében végrehajtott kiadatás – ahogy a fentiekben már rögzítésre került – nem büntető anyagi, hanem büntető eljárásjogi jogintézménynek tekinthető, melynél az alkalmazandó szabály szempontjából az eljárási cselekmény megtörténtének ideje a meghatározó, így a kiadatás kapcsán is a kérelem benyújtásának időpontja bírhat relevanciával.

2. A jogalkotásról szóló törvény szerint a visszaható hatály tilalma alapján a jogszabály hatályba lépése előtti időre nem állapíthat meg kötelezettséget, nem tehet terhesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé. Az Nbjt. kérdéses szakasza esetén ezek egyike sem áll fenn, hiszen a kiadatás nem kötelező, nyilvánvalóan nem nyilvánít valamely magatartást jogellenessé, és nem korlátoz jogot sem, lévén a kiadatás

¹⁹ „Az MK 100. számú foglalatásban rögzítetteket a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény szabályozza, az állásfoglaláshoz képest eltérő tartalommal [Mt. 294. § (1) bekezdés ha) és hb) pontok]. Ezért az állásfoglalás hatályon kívül helyezése indokolt.”

²⁰ Besorolástól függő pótszabadság, vezetői pótszabadság, a föld alatt állandó jelleggel, illetve az ionizáló sugárzásnak kitett munkahelyen dolgozó kormánytisztviselőt megillető pótszabadság, a kettős egészségi ártalomnak kitett munkakörben foglalkoztat megillető pótszabadság.

alóli mentesülés nem alanyi jog. Az, hogy a magyar állampolgárt ne adják ki külföldi állam részére nem értelmezhető az állampolgárságból eredő státuszjogként, alkotmányos alanyi jogként. Az Alkotmánybíróság szerzett és alkotmányosan védett jogoknak elsősorban szociális jogosultságokat minősítette eddigi gyakorlatában (ilyenek voltak a nyugdíjak, az anyák számára a társadalombiztosítás keretében nyújtott, illetve olyan ellátások, amelyek a társadalombiztosítási jogviszony létét feltételezik, valamint a terhességi gyermekágyi segély és a családi pótlék). Ezeken felül szerzett jogként került elismerésre az Alkotmánybíróság gyakorlatában a nemzeti jelképek használatára való, hosszú ideje fennálló jog, az eladott tüzelőanyag után igényelhető fogyasztói árkiegészítésre vonatkozó igény, valamint a rövid távú adókedvezmények. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában tehát a szerzett jogok védelme elsősorban vagyoni, egzisztenciális jellegű egyéni döntésekkel összekapcsolható jogintézmények esetén merült fel: az Alkotmánybíróság gyakorlatának irányai alapján a kiadatás szabályainak változása egyértelműen nem ítéhető meg a szerzett jogok védelme alapján. Így az állampolgársági alapon megtagadott kiadatás nem az állampolgárt megillető jogként értelmezhető, hanem az állam szuverenitásának védelmeként, amelyről ez utóbbi szükség esetén akár le is mondhat.

3. Fentiek mellett érdemes megvizsgálni az uniós szabályozást is. Az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásról szóló 2002/584/IB számú kerethatározat (a továbbiakban: kerethatározat) 32. cikkében szereplő átmeneti szabályok szerint a kerethatározat átültetési határidejét (2004. január 1.) követően beérkezett kiadási kérelmekre a kerethatározat rendelkezései az irányadók, kivéve ha a tagállam az elfogadáskor ettől eltérő nyilatkozatot tett. A tagállamok többsége nem élt ezzel a lehetőséggel, ezért a kerethatározat attól függetlenül alkalmazandó a tekintetükben, hogy a bűncselekményt mikor követték el, tehát jelentősége csak a kiadási kérelem benyújtási időpontjának van. Ezzel áll összhangban a Bíróság C-296/08. PPU. sz. ügyben, előzetes döntéshozatali eljárás során hozott ítélete. A kérdéses ügyben a kiadási eljárással kapcsolatos jogszabályi környezet változása lehetővé tette, hogy a nemzeti bíróság a korábbi, a kiadást a bűncselekmény elévülése okán megtagadó döntését az egyezményi környezet változása miatt felülvizsgálja és így a már elévültnek minősített cselekmény tekintetében is lehetősége nyílt a kiadásra. A Bíróság ítéletének 80. pontja ezzel kapcsolatban hangsúlyozza, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az eljárási szabályokat általában a hatálybalépésükkor folyamatban lévő jogvitákra is alkalmazni kell. Kiemeli továbbá, hogy bár a kerethatározat rendelkezései egy meghatározott időpont (2004. január 1.) után benyújtott kérelmekre vonatkoznak, de ezek vonatkozásában az új szabályozás hatálybalépésének időpontját megelőzően elkövetett cselekményekkel kapcsolatosan is alkalmazandók. A konkrét ügyben tehát a Bíróság megállapította, hogy nem sérti a visszaható hatály tilalmát még az sem, ha az új szabályozás olyan ügyben teszi lehetővé a kiadást, amely korábban anyagi jogi akadály (elévülés) miatt nem volt lehetséges. Ebből látható, hogy az uniós szabályozás és bírósági gyakorlat sem tartja a visszaható hatály tilalma alá tartozónak, ha például a kiadásra vonatkozó rendelkezéseket a

hatálybalépésüket megelőzően elkövetett cselekményekkel kapcsolatban alkalmazzák, még abban az esetben sem, ha anyagi jogi szabályokat is érintő változás történt a jogszabályi környezetben.

4. Végül hangsúlyozni kell, hogy a kiadatás szabályozása számos olyan garanciális elemet tartalmaz, amely azt hivatott biztosítani, hogy a kiadatás következtében a bűncselekményért külföldön jogerősen elítélt magyar állampolgár helyzete semmilyen szempontból ne legyen rosszabb, mintha ügyét magyar bíróság bírálta volna el. Így például az Nbjt. 13. § (2) bekezdése értelmében a kiadatás végrehajtása esetén a külföldi államnak hozzá kell járulnia ahhoz, hogy a terhelt kérelmére a vele szemben kiszabott jogerős végrehajtandó szabadságvesztés büntetést vagy más szabadság elvonással járó intézkedést Magyarországon hajtsák végre.

Ezzel kapcsolatosan további biztosíték, hogy a külföldi ítélet érvényét magyar bíróságnak el kell ismernie. Az Nbjt. 47. § (1) bekezdése alapján a külföldi bíróság jogerős ítélete a magyar bíróság ítéletével akkor azonos érvényű, ha az elkövetővel szemben külföldön folyamatban volt eljárás, valamint a kiszabott büntetés, illetve alkalmazott intézkedés nem ellentétes a magyar jogrenddel. Az Nbjt. 48. §-a szabályozza azt az esetet, amikor a terheltre nézve magyar jogtól eltérő szankció kerül kiszabásra. Ennek megfelelően a (2) bekezdés szerint, amennyiben bíróság eljárása során megállapítja, hogy az elítéléshez a magyar törvény alapján milyen jogkövetkezmények fűződnek. Ha a külföldi bíróság ítéletében kiszabott büntetés vagy intézkedés nem teljes mértékben egyeztethető össze a magyar törvénnyel, a bíróság határozatában a magyar törvény szerint állapítja meg az alkalmazandó büntetést vagy intézkedést úgy, hogy az a lehető legnagyobb mértékben megfeleljen annak a büntetésnek vagy intézkedésnek, amelyet a külföldi bíróság kiszabott, és – a végrehajtásra vonatkozó kérelem esetén – ennek megfelelően rendelkezik ezen büntetés vagy intézkedés végrehajtásáról. A (3) bekezdés érvényesíti a nulla poena sine lege elvét és leszögezi, hogy az alkalmazandó büntetés vagy intézkedés megállapításánál a bűncselekmény elkövetésekor hatályban lévő törvény szerint kell eljárni; ha az alkalmazandó büntetés vagy intézkedés megállapításakor hatályban lévő magyar törvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új törvényt kell alkalmazni.

Szintén külön jelentőséggel bír a kiadási eljárás során a specialitás szabálya, amely szerint a kiadott személy csakis a kiadása előtt elkövetett olyan cselekménye miatt üldözhető, amelyre nézve a kiadását kérték, és amelyre nézve azt engedélyezték. Biztosítani kell továbbá, hogy a kiadott személy a vele szemben a kiadását követően lefolytatott büntetőeljárás vagy büntetés végrehajtásának befejezése után elhagyhatja a megkereső állam területét.

5. Összegzésként elmondható, hogy az Nbjt. vizsgált szakasza – elsősorban a szabályozás tárgyára figyelemmel – nem ütközik a visszaható hatály tilalmába és egyéb alkotmányossági problémát sem jelent. Ezt a megállapítást az uniós joggyakorlat is alátámasztja. A jogalkotó mindezen túl részletes

garanciális szabályok révén is biztosítja, hogy a kiadott személy a külföldön lefolytatott eljárás esetén se kerüljön hátrányosabb helyzetbe, mint az, akit Magyarországon ítétek el.

A BÜNTETŐÜGYI MEDIÁTOROK TITOKTARTÁSI KÖTELEZETTSÉGE ALÓLI FELMENTÉS KÉRDÉSE

A büntetőeljárások során alkalmazott közvetítői eljárás, a helyreállító igazságszolgáltatás legfontosabb magyarországi eszközeként már **10 éve dinamikusán működő jogintézmény**.

A közvetítői feladatokat a megyei és fővárosi kormányhivatalok speciálisan képzett pártfogó felügyelő állami tisztviselői végzik. A mediációban a sértett és az elkövető fél egy olyan folyamatban vehetnek részt, amely során a történet tisztázásán keresztül, egymás meg- és elismerésén túl együttműködve rendezhetik konfliktusukat és hozhatják létre konszenzusos megoldásukat. Megállapodásukat egy olyan jóvátételi forma köré építhetik fel, amely egyaránt figyelembe veszi a sértett szükségleteit és az elkövető lehetőségeit.

A büntetőügyekben lefolytatott közvetítői eljárások befejezését követően előfordulhat, hogy a folyamatban lévő büntetőügyben vagy más eljárásban a nyomozó hatóság, az ügyészség, illetve a bíróság a közvetítői ügyben eljáró mediátort tanúként idézi a közvetítői tevékenysége során tudomására jutott tényre, adatra, illetve körülményre vonatkozóan. Ennek kapcsán kérdésként merült fel, hogy a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény (továbbiakban: Bktv.) titoktartásra vonatkozó rendelkezéseinek esetében alkalmazható-e a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 82. § (1) bekezdés c) pontja, azaz a közvetítő a tanúvallomást megtagadhatja, kivéve, ha a külön jogszabály szerinti jogosult a titoktartási kötelezettsége alól felmentette?

A közvetítő titoktartási kötelezettsége, illetve az alóli felmentését érintő kérdésben, álláspontom szerint, a Bktv. titok-

tartásra vonatkozó 3. § (5)–(6) bekezdéseinek indokolása az irányadó az alábbiak szerint:

*A közvetítőt titoktartás terheli az e tevékenységével összefüggésben tudomására jutott tények, körülmények, adatok tekintetében, ez összefügg a Be. azon rendelkezésével, hogy a terhelt és a sértett közvetítői eljárás során tett, az eljárás alapjául szolgáló cselekményre vonatkozó nyilatkozata bizonyítási eszközként nem használható fel. A rendelkezés indokai közül ki kell emelni, miszerint ez is annak biztosítását szolgálja, hogy a sértett és a terhelt között a megállapodás létrejöttének folyamata közben kialakulhat egy a büntetőeljáráshoz képest bizalmasabb viszony, ezzel azonban nem élhet vissza egyetlen hivatalos szerv sem. A titoktartási kötelezettség **garanciális elem** mind a sértett, mind a terhelt számára.*

A Bktv. indokolása alapján a titoktartási kötelezettség alóli felmentésre – véleményem szerint – kizárólag a felek jogosultak, és a közvetítői eljárás jellegéből adódóan valamennyi fél részéről szükséges a hozzájárulás megadása a Be. 82. § (1) bekezdés c) pontjával összhangban, figyelembe véve azt, hogy a Bktv. 3. § (6) bekezdése értelmében a közvetítő titoktartási kötelezettsége a közvetítői tevékenység megszűnése után is fennáll.

Mindezekre tekintettel amennyiben adott ügyben az eljáró hatóság a közvetítőt tanúként idézi, tájékoztatni kell a hatóságot a közvetítőt terhelő titoktartási kötelezettségről a Bktv. 3. § (5)–(6) bekezdéseiben foglalt, illetve az ahhoz fűzött indokolás szerint, valamint kérelmezni kell, hogy a hatóság a tájékoztatás alapján tekintszen el a közvetítő tanúkénti meghallgatásától.

A Be. 82. § (3) bekezdése alapján a tanúvallomás megtagadásának jogosságáról az eljáró hatóságnak kell döntenie. A hatóság eljárása során szerzi be a titoktartási kötelezettség alóli felmentésre jogosultak (közvetítői eljárásban a résztvevő felek) nyilatkozatait. A közvetítő csak abban az esetben köteles tanúvallomást tenni, amennyiben mind a két fél nyilatkozata a titoktartási kötelezettség alóli felmentésről szól.

*** Az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalásai, jogértelmezései az Alkotmánybíróság 60/1992. (XI. 17.) AB határozata értelmében kizárólag szakmai tájékoztatás érdekében készültek, azoknak bíróságra vagy más hatóságra nézve kötelező ereje nincs. ***

Konferencia-összefoglaló

I. BESZÁMOLÓ A „JOG, ERKÖLCS, ETIKA” KONFERENCIÁRÓL

Az Igazságügyi Minisztérium keretei között működő Igazságügyi Szolgálatok Jogakadémiájának szervezésében 2017. június 22-én került megrendezésre a „Jog, erkölcs, etika” című konferencia Szegeden, a Szegedi Tudományegyetem Rektori Hivatalának Dísztermében.

A konferencia céljai közt szerepelt, hogy a kötelező képzéseken túlmutató módon is elősegítse az igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó hivatásrendek minél magasabb színvonalú szakmai tevékenységét, továbbá, hogy minden érdeklődő megismerkedhessen a jog és az etika közötti komplex kapcsolat jellemzőivel. Az előadók különböző tudományterületekről érkeztek, és a mintegy kilencvenfős résztvevői körben is számos igazságügyi hivatásrend képviseltette magát (felszámoló-biztosok, közjegyzők, igazságügyi szakértők, önálló bírósági végrehajtók, egyetemi oktatók).

A délelőtti panel moderátora prof. dr. Szabó Imre, az Igazságügyi Minisztérium Igazságügyi Szolgálatok Jogakadémiájának irányításáért felelős miniszteri biztos volt, aki felhívta a figyelmet arra, hogy az Igazságügyi Minisztérium egyik kiemelt célja az igazságszolgáltatással szembeni közbizalom erősítése, melynek fontos része, hogy az igazságügyhöz kapcsolódó hivatásrendek jogalkalmazói feladatuk ellátása során etikusan járjanak el.

A konferenciát dr. Szecskó József, az Igazságügyi Minisztérium igazságügyi szolgáltatásokért felelős helyettes államtitkára nyitotta meg, aki bemutatta, hogy az Alaptörvényben miként jelennek meg az etikai elvárások a Nemzeti Hitvallásban, a gyermekek erkölcsi fejlődésével illetőleg a bírósági eljárással kapcsolatban. Rámutatott, milyen fontos az igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó hivatásrendek jogi és etikai képzése annak érdekében, hogy a magas fokú együttgondolkodás egyéni és kollektív innovációhoz vezessen.

Prof. dr. Gyenge Zoltán, a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának egyetemi tanára „A jogállamiság erkölcsi alapjai – legalitás versus moralitás” című előadásában beszélt arról, hogy etika nélkül jogról gondolkodni illúzió. Példaként a nürnbergi per eseményeit mutatta be, különös tekintettel a *Radbruch*-i formulára, kiemelve a törvényesített törvénytelenység, valamint a törvény feletti jog fogalmát. Az ókori szofisták eszmévilágának bemutatását követően a felvilágosodás kori természetjogi gondolkodók munkásságát vizsgálta az etika szemszögéből, és zárásként kiemelte, hogy a *legalitas moralitas* nélkül üressé válik.

Dr. habil. Tóth Judit, a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának tanszékvezető egyetemi docense „*Szakmai etika a jogalkalmazóknál*” címmel tartott előadást, melyben a jogalkalmazó és az ügyfél közötti akadálymentesített kommunikáció jelentőségét mutatta be. Az igazságügyi hivatásrendek jogalkalmazóként állnak kapcsolatban a jogkereső állampolgárokkal, és kiemelt fontossága van annak, hogy a jogi nyelv által állított kommunikációs akadályokat leküzdhessek, ezzel is növelve az eljárások hatékonyságát. Az új eljárásjogi kódexekben helyenként megjelenő bírói kitanítási kötelezettséget is e körben említette. A *plain language movement* kialakulásának, különböző irányainak ismertetésével (2010, USA, Kúria stíluskönyve, OFFI-konferenciák) felhívta a figyelmet arra, hogy az etikus jogalkalmazó feladatai közé tartozik a jogi nyelv érthetőbbé tétele.

Prof. dr. Miskolczi-Bodnár Péter, a Károli Gáspár Református Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára „*Jog és erkölcs változó kapcsolata*” című előadásában a két normarendszer közötti különbségeket, ütközőpontokat vizsgálta (írásba foglalás, mekkora közösségre van kihatással, a megszegés következményei), áttekintést adva a különböző hivatásrendek etikai kódexeiről, jogesetekkel illusztrálva szavait. A jog és erkölcs világa nem független egymástól, a jogszabályok gyakran hivatkoznak erkölcsi követelményekre, az először írásba foglalt jogszabályok döntően korábban kialakult erkölcsi normákból származtak. Napjainkban már nem minden jogi norma mögött áll erkölcsi szabály, azonban nem elhanyagolható mennyiségű jogi norma egyben morális szabály is.

Dr. habil. Birher Nándor, a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola főiskolai tanára „*Az igazságosság a lélek egészsége, az igazságtalanság a betegsége*” (Platón, Az állam, 444d) című előadásában az igazságosság fogalmának vizsgálatával kereste az etika és jog közötti kapcsolat alapjait, felhívva a figyelmet arra, hogy az igazság nem tény, hanem folyamat, valamint, hogy az egyes hivatásrendeknek milyen szempontokra kell tekintettel lenniük hivatásuk gyakorlása során. Előterbe helyezte a jog, a vallás és az erkölcs komplex kapcsolatát is, majd Spinoza gondolataival zárta előadását: „*A boldogság nem az erény jutalma, hanem maga az erény, s nem azért örvendünk neki, mert vágyainkat megfűezzük, hanem megfordítva, mivel örvendünk neki, azért tudjuk megfűezni vágyainkat.*”¹

A délutáni panel első előadója dr. Németh Gabriella, az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda vezérigazgatója volt, aki korábban főosztályvezetőként dolgozott az Igazságügyi Minisztériumban. „*Etikai kérdések az igazságügyben*” című előadásában bemutatta a 2014-ben a minisztériumban megindított azon folyamatokat, melyek az igazságügyhöz

1 SPINOZA, Etika, V. 42. Tétel.

kapcsolódó hivatásrendekkel szembeni közbizalom megerősítését tűzték ki célként, különös tekintettel az önálló bírósági végrehajtókra, az igazságügyi szakértőkre és a hiteles tolmácsokra, fordítókra. Mindegyik területen szükségesnek ítélték statisztikai adatok gyűjtését, az etikus szemléletmód kialakítását, valamint modernizált képzések biztosítását, melyet az önálló bírósági végrehajtók és az igazságügyi szakértők esetében az Igazságügyi Szolgálatok Jogakadémiája szervez. Kiemelte, hogy az önálló bírósági végrehajtók esetében már elvárás a jogi végzettség, amely nyilván erősíti a jognak megfelelő működésüket.

Dr. Bajzáth Orsolya, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium főosztályvezetője, a Felszámolók Névjegyzékét Vezető Hatóság vezetője „*A fizetésképtelenségi eljárásokat érintő jogalkotás aktuális kérdései (Cstv., EÉR), a 2017. évi hatósági ellenőrzés tapasztalatai*” című előadásában felhívta a figyelmet a Csőd-törvény változásaira, különös tekintettel a hatóság által vezetett névjegyzékre, valamint a hatóság bírságolási jogköreinek módosulására. Ismertette az elektronikus értékesítési rendszer használatával összefüggő kötelezettségek megsértésének következményeit, a felszámolási eljárás során történő értékesítéssel összefüggő módosításokat (ártárgyalás és elővásárlási jog),

valamint a felszámolási eljárások eredményességének növelésére irányuló intézkedéseket.

A nap utolsó előadója dr. Juhász László ny. ítélőtáblai tanácselnök volt, aki „*A hitelbiztosítékokra vonatkozó szabályok változása a Cstv.-ben*” című előadásában betekintést nyújtott a zálogjogi szabályok világába, bemutatva azok változásait az új Ptk. elfogadása óta. Különös hangsúlyt fektetett a csődeljárás hitelbiztosítékainak, a zálogjogosulti bizományos intézményének, az önálló zálogjognak, az alzálogjognak, a ki nem elégített biztosított követelés besorolásának, a dologi kötelezett felszámolásának, a zálogjogosult vásárló kötelezettségeinek, valamint a vagyont biztosító zálogjognak az ismertetésére. Felhívta a figyelmet arra, hogy a csődeljárások száma hosszú évek óta elenyésző a felszámolási eljárásokhoz képest, például 2016-ban 120 csődeljárás mellett 15 555 felszámolási eljárás történt.

A konferenciát prof. dr. Szabó Imre zárta, aki felhívta a figyelmet az etikai kérdések kiemelt fontosságára, hangsúlyozva, hogy a magas színvonalú hivatásgyakorláshoz minden igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó hivatásrend számára elengedhetetlen a jogszabályok és az erkölcsi normák pontos ismerete és betartása.

Közéleti események (2017. május–június)

A választottbíráskodásról szóló törvényjavaslat vonzóbbá teheti a hazai befektetési környezetet

A törvényjavaslat új alapokra helyezi a magyarországi állandó választottbíráskodás szervezeti kereteit, kezeli a felmerült szabályozási hiányosságokat, valamint hozzájárul a hazai befektetési környezet vonzóbbá tételéhez, közvetve elősegíti Magyarország versenyképességének javítását, gazdaságának erősödését – mondta Völner Pál, az Igazságügyi Minisztérium államtitkára az előterjesztés parlamenti vitájában.

(2017. május 5.)

Az ügyvédi törvény a közbizalom erősödését célozza

Völner Pál, az igazságügyi tárca parlamenti államtitkára az Országgyűlésben tartott expozéjában egyre bonyolultabbnak nevezte az utóbbi évtized jogvitáit és úgy értékelte: azokhoz jogi szaktudással rendelkező szakemberek közreműködése szükséges. Megjegyezte: közel két évtized telt el a hatályos törvény megalkotása óta, ezért időszerűnek tartották egy egységes szemléletű kódex létrehozását, amit szakmai szervezetek bevonásával, egy éves előkészítő munkával alkottak meg. Az államtitkár célként jelölte meg, hogy az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom erősödjön. Mint mondta, ennek jegyében készült egyebek mellett a polgári és a büntető törvénykönyv, a polgári és közigazgatási perrendtartásról szóló szabályok és előkészítés alatt áll az új büntető-eljárás törvény is.

(2017. május 5.)

Korrekt szabályozás és felügyelet segítheti a végrehajtókat, igazságügyi szakértőket

A korrekt szabályozás és a hatékony állami felügyelet fontosságát hangsúlyozta az igazságügyi miniszter a közbizalom a bírósági végrehajtók és az igazságügyi szakértők tevékenységének tükrében című budapesti konferencián. Úgy fogalmazott: „együtműködésre vagyunk itélve, nem ellenségek vagyunk, hanem partnerek”. Trócsányi László azt mondta, a végrehajtók és az igazságügyi szakértők állami felügyeletére és nem irányítására van szükség, amelynek hatékonyan kell lennie és ki kell terjednie a minősítésre, a kompetenciák ellenőrzésére. Hangsúlyozta, hogy a továbbképzést is biztosítani kell és ebben az Igazságügyi

Minisztériumnak meghatározó szerepet kell betöltenie, ezért hozták létre az Igazságügyi Szolgálatok Jogakadémiáját, ahol az igazságügyi szakértőket, végrehajtókat, felszámolókat, mediátorokat képzik tovább.

(2017. május 12.)

Tárgyalás a Velencei Bizottság képviselőivel

A Velencei Bizottság képviselőivel folytatott tárgyaláson szigorúan jogi értelmezés alapján vette végig a Trócsányi László igazságügyi miniszter vezette kormányzati delegáció a civil-szervezetek átláthatóságáról szóló törvényjavaslat pontjait 2017. május 12-én.

Mint azt Völner Pál, az IM parlamenti államtitkára a megbeszélés kapcsán kifejtette: sikerült feltárni, hogy Európában ez egy élő kérdés, több országban is foglalkoznak ilyen szabályozással, és ezen az úton halad Magyarország is. A felek áttekintették a Bizottság képviselői által feltett kérdéseket, amelyek többek között a szabályozás időtartamára, a megjelentetés felületére, az adminisztrációs terhekre, a kivételekre, valamint a jogorvoslatokra és szankciókra terjedtek ki.

(2017. május 13.)

Nincs megfelelő jogalapja a kötelező kvótáknak

A kötelező áthelyezési kvóta egy olyan mechanizmus, amit lényegében egyik tagállam sem teljesít. Az intézkedés hatékonyságát mutatja, hogy 160 ezerből körülbelül 17–18 ezer ember, nagyjából 10–12 százalékuk került áthelyezésre másfél év alatt – jelentette ki Kecsmár Krisztián államtitkár az Echo TV Napi aktuális című műsorában. Magyarország azért fordult az Európai Unió Bíróságához 2015 decemberében, mert a rendelkezés, ami alapján elfogadták a kötelező kvótákról szóló tanácsi határozatot, nem képez megfelelő jogalapot egy ilyen határozat elfogadására – közölte az államtitkár. Mint elmondta, három lehetséges kimenetele lehet a pernek: a bíróság megsemmisíti a határozat egészét vagy csak Magyarország tekintetében, illetve helyben hagyhatja azt. Amennyiben az ítélet negatív eredményt hoz Magyarország és Szlovákia számára, úgy fennáll annak a veszélye, hogy állandósul a kötelező elosztási rendszer. Az Európai Unió Bíróságának főtanácsnoka július 26-án fogja közzétenni az indítványát, amely ugyan nem köti a bíróságot, de általában figyelembe veszi azt – nyilatkozta az államtitkár.

(2017. május 15.)

Vettük a bátorságot megtámadni a menekültelosztási kvótarendszert

Magyarország, Szlovákiával együtt, Lengyelország támogatása mellett, vette a bátorságot, hogy az Európai Bíróságon támadja meg a menekültelosztási kvótarendszert, az eljárásban össze várható az ítélet – jelentette ki Trócsányi László igazságügyi miniszter a Kommerszant orosz gazdasági napilap 2017. május 24-ei számában megjelent interjújában. A tárcavezető szerint azért kellett bírósághoz folyamodni, mert a menekültelosztási kvótarendszer „függetlenül attól, hogy működik-e vagy sem, bizonyos kötelezettségeket ró az országra”. Emlékeztetett arra, hogy 2015 júniusában, amikor az Európai Tanács úgy döntött, hogy létrehozza a menekültek elosztásának rendszerét, Magyarország azért fogadta el a konklúziót, mert az az önkéntes részvételtől szólt. Három hónappal később azonban az EU belügyminisztereinek tanácsa szavazattöbbséggel már úgy határozott, hogy az elosztási rendszert kötelezővé kell tenni.

(2017. május 24.)

Elindult az integrált jogalkotási rendszer című projekt

Az EU társfinanszírozásban megvalósuló Az adminisztratív terhek csökkentése – Integrált Jogalkotási Rendszer (IJR) elnevezésű Projekt keretében olyan fejlesztések valósulhatnak meg, amelyek célja az adminisztratív terhek csökkentése az úgynevezett belső (közigazgatáson belüli, hivatalok / állami szervek közötti) folyamatok elektronikus támogatása által. Az IJR létrehozásának fő célja, hogy a közigazgatás szolgáltató képességének növelését támogassa, amelynek keretében az állampolgárok és vállalkozások számára személyre szabott (az adott élethelyzethez igazodó), a jogszabály-előkészítési folyamatokra alapozott szolgáltatásokat nyújtson.

(2017. május 24.)

Kecsmár Krisztián előadást tartott a Harvard Law School Association budapesti konferenciáján

Kecsmár Krisztián, az Igazságügyi Minisztérium nemzetközi és európai uniós ügyekért felelős államtitkára előadást tartott a nemzetközi vitarendezés és az Európai Unió jogának viszonyáról a Harvard Law School Association és a Harvard Club of Hungary által szervezett konferencián a Budapesti Ügyvédi Kamara dísztermében.

(2017. május 31.)

A közigazgatás feletti bírói kontroll jogállamisági kérdés

Jogállamisági kérdésnek nevezte a közigazgatás feletti teljes bírói kontrollt az igazságügyi miniszter 2017. június 2-án

a XIV. Debreceni Doktorandusz Konferencia megnyitóján tartott előadásában. Trócsányi László elmondta, hogy az Országgyűlés azzal, hogy elfogadta az önálló közigazgatási perrendtartásról szóló törvényt, komoly lépést tett az önálló közigazgatási bíraskodás megteremtésének irányába. A miniszter történelmi jelentőségűnek nevezte a 2018. január elsejével hatályba lépő közigazgatási perrendtartásból az úgynevezett generál klauzulát, amely rögzíti, hogy „a közigazgatás valamennyi joghatást kiváltó cselekvése bíróság előtt megtámadható”.

(2017. június 2.)

Számos területen történt fontos előrelépés az uniós tagállamok igazságügyi minisztereinek luxemburgi ülésén

A Tanács – a többi között – következtetéseket fogadott el a migráns gyermekek védelméről. Kiemelt jelentőségű, hogy a dokumentumban a tagállamok egyértelműsítik, fel kell lépni a migráns gyermekek illegálisan Európába érkezésének megelőzése érdekében. Utal emellett a szöveg a migráció kiváltó okainak kezelésére, valamint az emberkereskedőkkel és embercsempészekkel szembeni küzdelemre is. Tekintve, hogy Magyarország a migrációs nyomás által különösen érintett ország, Trócsányi László igazságügyi miniszter kiemelte, komoly problémát jelentenek a bevallott életkorral kapcsolatos visszaélések, ezért különösen fontos az életkor gyors és szakértők általi biztos meghatározása. További súlyos problémaként értékelte a miniszter, hogy a menekültügyi eljárás alatt a migráns gyermekek túlnyomó többsége eltűnik, és nagy eséllyel az embercsempészek áldozatául esik. Ez a jelenség pedig a határőrizet hatékonyságát és így a schengeni övezet biztonságát is veszélyezteti. Trócsányi László az ülés margóján megbeszélést folytatott a V4-es partnerországok képviselőivel, a szlovák miniszterrel, a lengyel és cseh igazságügyi államtitkárokkal, továbbá a BENELUX országok igazságügyi minisztereivel a 2017. július 1-jén kezdődő magyar V4 elnökség tervezett igazságügyi programpontjairól, ezen belül az áldozatvédelem és jogi segítségnyújtás témájában – várhatóan szeptemberben – megrendezésre kerülő miniszteri találkozóról.

(2017. június 8.)

Az Igazságügyi Minisztérium teljesítette jogalkotási feladatait

Megszülettek a nagy eljárási kódexek, és elfogadták az ügyvédségről szóló törvényt – jelentette ki Trócsányi László igazságügyi miniszter budapesti sajtótájékoztatóján 2017. június 14-én. Trócsányi László elmondta: mikor 2014-ben a kormány tagja lett, a miniszterelnök azt a feladatot szabta a számára, hogy erősítse az igazságszolgáltatásba vetett bizalmat. Miután az előző ciklusban már megszülettek a nagy anyagi jogi kódexek – a Btk., Ptk. – ez a munka az eljárási törvények megalkotásával folytatódhatott. Ebben a kormányzati ciklusban elfogadta a parlament a polgári perrend-

tartás, a közigazgatási eljárásról, majd a közigazgatási perrendtartásról szóló törvényt, és a héten megszavazta a büntetőeljárás kódexet is. Trócsányi László kiemelte: a törvény előkészítése során a szakmai és a politikai párbeszédre egyaránt törekedtek. Az új büntetőeljárás kódex kapcsán egyeztettek például a Kúria, az Országos Bírósági Hivatal, az ügyészség, a Belügyminisztérium és az ügyvédi kamara vezetőjével, továbbá olyan civil szervezetekkel, mint a Magyar Helsinki Bizottság és a Transparency International, valamint a politikai pártokkal. A vitákat sikerült konszenzusos alapon lezárni, így a büntetőeljárás törvény nem ügyvéd-, nem ügyész- és nem bírobarát, hanem a különféle szempontok, érdekek összehangolását tűzi ki célul.

(2017. június 14.)

Trócsányi László igazságügyi miniszter képviselte Magyarországot Kormányát az Európa Tanács Velencei Bizottságának 2017. június 16-ai ülésén

amelynek napirendjén szerepelt a testület véleményének elfogadása a külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról szóló törvényről. Az igazságügyi miniszter a vitában a szabályozás indokoltságát – európai kontextusba is helyezve – hangsúlyozta, hogy a magyar kormány számára fontos az együttműködés az Európa Tanács szerveivel. Az együtt-

működés szellemében Trócsányi László a törvényjavaslatról 2017. április 24-én személyesen tájékoztatta Thorbjorn Jaglandot, az Európa Tanács főtitkárát, és a Kecsmár Krisztián államtitkár által vezetett szakértői delegáció 2017. május 5-én egyeztetést folytatott a Főtitkárság jogi szakértőivel. Az együttműködés érdekében a Kormány javasolta az Országgyűlésnek, hogy a törvényjavaslat parlamenti elfogadására csak a Velencei Bizottság előzetes véleményének beérkezését követően kerüljön sor, annak érdekében, hogy a testület javaslatai az Országgyűlés Törvényalkotási Bizottságában még megvitatásra kerülhessenek. A 2017. június 2-án ismertté vált előzetes vélemény konklúziójában megfogalmazott konkrét jogi tartalmat érintő javaslatok többségét – ötből hármat – az Országgyűlés elfogadta. A két el nem fogadott javaslat elutasításának indokairól Trócsányi László tájékoztatást adott a Velencei Bizottság ülésén.

(2017. június 19.)

Értetlenségét fejezte ki az IM a Velencei Bizottság kritikája miatt

Értetlenségét fejezte ki az Igazságügyi Minisztérium, hogy az Európa Tanács (ET) Velencei Bizottsága politikai feltételezéseken alapuló kritikákkal egészítette ki végső véleményét, annak ellenére, hogy a külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról szóló törvénnyel kapcsolatos javaslatai többségét az Országgyűlés elfogadta.

(2017. június 19.)

*** A Közéleti hírek rovat zárása: 2017. június 20. ***

Kihirdetett törvények és az Igazságügyi Minisztérium tevékenységét közvetlenül érintő fontosabb egyéb jogszabályok

(2017. május–június)

KIHIRDETETT TÖRVÉNYEK

- **2017. évi XXXIV. törvény** a Magyarország Kormánya és Japán Kormánya között az ideiglenesen munkát vállaló turisták programjáról szóló Megállapodás kihirdetéséről
- **2017. évi XXXV. törvény** a Magyarország Kormánya és a Kínai Népköztársaság Kormánya között a Budapest–Belgrád vasútvonal újjáépítési beruházás magyarországi szakaszának fejlesztése, kivitelezése és finanszírozása kapcsán született Egyezmény 2. mellékletének kihirdetéséről
- **2017. évi XXXVI. törvény** a Magyarország és a Vietnami Szocialista Köztársaság között létrejött, az elítélt személyek átszállításáról szóló egyezmény kihirdetéséről
- **2017. évi XXXVII. törvény** a Magyarország és a Vietnami Szocialista Köztársaság között létrejött, a kölcsönös bünyügyi jogsegélyről szóló egyezmény kihirdetéséről
- **2017. évi XXXVIII. törvény** a Magyarország és a Vietnami Szocialista Köztársaság között létrejött kiadatási egyezmény kihirdetéséről
- **2017. évi XXXIX. törvény** az európai uniós és a nemzetközi bünyügyi együttműködést szabályozó törvények, és ehhez kapcsolódóan más törvények jogharmonizációs célú módosításáról
- **2017. évi XL. törvény** az adó- és egyéb közterhekkel kapcsolatos nemzetközi közigazgatási együttműködés egyes szabályairól szóló 2013. évi XXXVII. törvény módosításáról
- **2017. évi XLI. törvény** a Magyar Agrár-, Élelmiszergazdasági és Vidékfejlesztési Kamaráról szóló 2012. évi CXXVI. törvény módosításáról
- **2017. évi XLII. törvény** a halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvény módosításáról
- **2017. évi XLIII. törvény** a bírósági peres és nemperes eljárásokra adott általános meghatalmazások közhiteles nyilvántartásáról
- **2017. évi XLIV. törvény** egyes törvényeknek a hivatalos statisztikáról szóló 2016. évi CLV. törvény végrehajtásával összefüggő módosításáról
- **2017. évi XLV. törvény** az egyes külügyi igazgatási tárgyú törvények, valamint a tartós külszolgálat ellátásához kapcsolódó egyéb törvények módosításáról
- **2017. évi XLVI. törvény** az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény módosításáról
- **2017. évi XLVII. törvény** a reklámadóról szóló 2014. évi XXII. törvény módosításáról
- **2017. évi XLVIII. törvény** a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvénynek és a tőkeegyesítő társaságok határokon átnyúló egyesüléséről szóló 2007. évi CXL. törvénynek az európai cégnyilvántartások összekapcsolására szolgáló rendszerrel összefüggő módosításáról
- **2017. évi XLIX. törvény** a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, valamint az azzal összefüggő egyes törvények módosításáról
- **2017. évi L. törvény** az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény és a közigazgatási perrendtartásról szóló törvény hatálybalépésével összefüggő egyes törvények módosításáról
- **2017. évi LI. törvény** az Ázsiai Infrastrukturális Beruházási Bank (AIIB) létrehozásáról és működéséről szóló, Pekingben, 2015. június 29-én kelt Alapokmány és az AIIB Kormányzótanácsának a tagfelvétel feltételeit rögzítő határozata kihirdetéséről
- **2017. évi LII. törvény** az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról

- **2017. évi LIII. törvény** a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról
- **2017. évi LIV. törvény** egyes törvények honvédelmi kérdésekkel összefüggő módosításáról
- **2017. évi LV. törvény** a megújuló energia közlekedési célú felhasználásának előmozdításáról és a közlekedésben felhasznált energia üvegházhatású gázkibocsátásának csökkentéséről szóló 2010. évi CXVII. törvény módosításáról
- **2017. évi LVI. törvény** az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény és egyéb kapcsolódó törvények módosításáról
- **2017. évi LVII. törvény** egyes törvényeknek Magyarország versenyképessége javítása érdekében történő módosításáról
- **2017. évi LVIII. törvény** egyes földügyi tárgyú törvények módosításáról
- **2017. évi LIX. törvény** egyes egészségügyi és egészségbiztosítási tárgyú törvények módosításáról
- **2017. évi LX. törvény** a választottbíráskodásról
- **2017. évi LXI. törvény** egyes törvényeknek az üzleti környezet jogi versenyképességének növelése érdekében szükséges módosításáról
- **2017. évi LXII. törvény** a szövetkezeti hitelintézetek integrációjával összefüggő egyes törvények módosításáról
- **2017. évi LXIII. törvény** az egyes közlekedési tárgyú törvények módosításáról
- **2017. évi LXIV. törvény** az élelmiszerláncsal kapcsolatos egyes törvények módosításáról
- **2017. évi LXV. törvény** a víziközmű-szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény módosításáról
- **2017. évi LXVI. törvény** a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény módosításáról
- **2017. évi LXVII. törvény** a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról
- **2017. évi LXVIII. törvény** az előadó-művészeti szervezetek támogatásáról és sajátos foglalkoztatási szabályairól szóló 2008. évi XCIX. törvény módosításáról
- **2017. évi LXIX. törvény** a pénzügyi piacok működését és a pénzügyi eszközök kereskedését szabályozó törvények jogharmonizációs célú módosításáról
- **2017. évi LXX. törvény** az oktatás szabályozására vonatkozó és egyes kapcsolódó törvények módosításáról

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERI RENDELETEK

- **6/2017. (VI. 1.) IM rendelet** a cégnyilvántartással összefüggő egyes miniszteri rendeletek módosításáról
- **7/2017. (VI. 1.) IM rendelet** a székhelyszolgáltatásról
- **8/2017. (VI. 13.) IM rendelet** a börtönlelkészi szolgálatról és a börtönmissziós tevékenységről

*** Kihirdetett törvények és az Igazságügyi Minisztérium tevékenységét közvetlenül érintő fontosabb egyéb jogszabályok rovat zárása: 2017. június 20. ***

